

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ: ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Του

ΒΑΦΕΙΑΔΗ ΙΩΑΝΝΗ

Υποβλήθηκε ως προαπαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος
στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θεσσαλονίκη 2019

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία υποβλήθηκε ως προαπαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες ,στον επιβλέπων καθηγητή μου κ. Οδυσσέα Παυλάτο για την πλήρη καθοδήγηση που μου προσέφερε, για την άμεση ανταπόκριση του στις απορίες μου και το άριστο κλίμα συνεργασίας μας.

Επιπρόσθετα θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συνεντευξιαζόμενους, που δίχως τη συμβολή τους δε θα είχε ολοκληρωθεί το ερευνητικό κομμάτι της εργασίας αυτής.

Τέλος ευχαριστώ την οικογένεια μου, για την υποστήριξη και την υπομονή που έδειξαν καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Θεσσαλονίκη, 2019

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	i
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	v
ΠΙΝΑΚΕΣ	v
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
1.1 Γενικά.....	2
1.2. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας.....	3
1.3. Το ερευνητικό ερέθισμα για την επιλογή του θέματος της εργασίας.....	3
1.4. Ερευνητικά Ερωτήματα.....	4
1.5. Δομή της Εργασίας.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	7
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	7
2.1. Χειραγώγηση κερδών.....	7
2.2. Λογιστική Απάτη.....	10
2.3. Δημιουργική Λογιστική.....	11
2.4. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	15
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ.....	15
3.1. Εισαγωγή.....	15
3.2. Τι είναι η λογιστική απάτη;	15
3.3 Τρίγωνο Απάτης (The Fraud Triangle)	18
3.4 Διαμάντι απάτης (Fraud Diamond)	21
3.5. SCORE model	22
3.5.1 Προσανατολισμός / κίνητρο. (Stimulus / incentive)	22
3.5.2 Δυνατότητα. (Carability)	23
3.5.3 Ευκαιρία. (Opportunity)	23
3.5.4. Ρυθμιστικοποίηση. (Rationalization)	23
3.5.5. Ανθρώπινη Προσωπικότητα (Ego).....	24
3.6 Κατηγορίες απάτης.....	27
3.7 Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων μέσω υπεξάιρεσης περιουσιακών στοιχείων 28	
3.7.1. Αποθέματα.....	28

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

3.7.2. Χρηματικά Διαθέσιμα	28
3.7.3. Εικονικές συναλλαγές-Εικονικές Πωλήσεις	29
3.8. Σύνοψη Κεφαλαίου	29
3.9. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	31
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	31
4.1 Εισαγωγή.....	31
4.2. Ορισμός Δημιουργικής λογιστικής.....	31
4.3 Λογιστικά Τεχνάσματα Δημιουργικής Λογιστικής.....	32
4.3.1 Πρόωρη αναγνώριση πωλήσεων	32
4.3.2. Η τεχνική Channel Stuffing.....	33
4.3.3. Εικονικές πωλήσεις	33
4.3.4 Αλλαγή Λογιστικών Πολιτικών	33
4.3.5. Cookie Jar Reserve	34
4.3.6. Διαχείριση Αποσβέσεων	35
4.3.7. Διαχείριση Περιουσιακών Στοιχείων	35
4.3.8. Διαχείριση Λειτουργικών και Μη Λειτουργικών Κερδών	36
4.3.9. Shrink the Ship	36
4.3.10. Διαχείριση Παραγώγων.....	37
4.4 Οι συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής.....	37
4.5 Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων μέσω δημιουργικής λογιστικής.....	38
4.6. Σύνοψη	41
4.7. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	43
ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ.....	43
5.1. Εισαγωγή.....	43
5.2 Ορισμός χειραγώγησης κερδών.....	43
5.3. Χειραγώγηση κερδών και οικονομικό έγκλημα	44
5.4 Μορφές Χειραγώγησης των Κερδών	47
5.4.1. Η αύξηση των κερδών	47
5.4.2. Τα «μεγάλα λουτρά»	48
5.4.3. Η εξομάλυνση των κερδών.....	48
5.5 Τρόποι αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων	49
5.5.1. Διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών.....	49
5.5.2. Ηλεκτρονική προστασία.....	50

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

5.5.3. Χρήση μοντέλων και υποδειγμάτων (χρηματοοικονομικοί δείκτες).....	50
5.6 Σύνοψη	53
5.7. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	55
ΕΥΘΥΝΗ ΟΡΚΩΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ.....	55
6.1 Εισαγωγή.....	55
6.2. Ρόλος Ορκωτού-Λογιστή στις Οικονομικές Καταστάσεις.....	55
6.3. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας – IFAC	57
6.4. Εσωτερικός-Εξωτερικός Έλεγχος	59
6.5. Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και Απάτη.....	61
6.6. Ο νόμος Sarbanes-Oxley	62
6.7. Τεχνικές Πρόληψης και Εντοπισμού Παραποίησης Των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων από τους Ελεγκτές	63
6.7.1. Διαφορές στα λογιστικά αρχεία.....	63
6.7.2. Αντικρουόμενα ή ελλιπή τεκμήρια.....	64
6.7.3. Προβληματικές ή ασυνήθεις σχέσεις μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης.....	64
6.7.4. Άλλες προειδοποιητικές ενδείξεις	65
6.8. Γνώμες των ελεγκτών για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις	65
6.9. Σύνοψη	67
6.10. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	69
ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	69
7.1. Η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε (ΕΤΒΑ Bank).....	69
7.2. Dynamic Life.....	72
7.3. Τράπεζα Κρήτης.....	75
7.4. Ασπίς Πρόνοια Α.Ε.	77
7.5 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.....	83
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	83
8.1. Στάδια της Έρευνας-Μεθοδολογία.....	83
8.2. Περιγραφή Έρευνας	85
8.3. Δείγμα – Συμμετέχοντες.....	85
8.4. Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας	87
8.5. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.....	97

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης

Βαφειάδης Ιωάννης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	97
9.1. Εισαγωγή.....	97
9.2. Συμπεράσματα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση.....	97
9.3. Συμπεράσματα από την έρευνα.....	99
9.4. Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.....	100
Βιβλιογραφία.....	102
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	107
I. ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.....	107
II. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ.....	108

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: The Fraud Triangle.....	18
Διάγραμμα 2: The Fraud Pentagon.....	26
Διάγραμμα 3: Crime.....	46

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 Τρίγωνο Απάτης.....	19
Πίνακας 2 Στρατηγικές Δημιουργικής Λογιστικής.....	40
Πίνακας 3 Θεμελιώδεις Δεοντολογικές Αρχές Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας.....	58
Πίνακας 4 Στοιχεία συμμετεχόντων στις Συνεντεύξεις.....	86
Πίνακας 5 Συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	95

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κύρια επιδίωξη της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων στις επιχειρήσεις μέσω της βιβλιογραφικής και αρθρογραφικής ανασκόπησης. Αντικειμενικός στόχος της εργασίας ήταν να γίνουν κατανοητά τα κίνητρα, τα αίτια των παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων αλλά και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις, μέσω της εξέτασης των φαινομένων της λογιστικής απάτης, της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης των κερδών. Επιπλέον αναφέρθηκαν τρόποι αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, εξετάστηκε η σχέση των ορκωτών λογιστών με την παραποίηση αλλά και ο ρόλος που έχουν τα ΔΠΕ όσον αφορά την πρόληψη και την αποκάλυψη του φαινομένου της απάτης. Για την περαιτέρω κατανόηση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων χρησιμοποιήθηκαν case studies από οργανισμούς που έδρασαν στην Ελλάδα και αναλύθηκαν τα αίτια κατάρρευσης τους αλλά και τα τεχνάσματα παραποίησης που πραγματοποιήθηκαν από τα στελέχη τους. Παράλληλα με την θεωρητική αναφορά μέσω case studies για το ζήτημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, έγινε έρευνα και τεκμηρίωση του θέματος στην αγορά. Συγκεκριμένα ζητήθηκε η γνώμη έμπειρων στελεχών της αγοράς και καταγράφηκαν οι απόψεις και οι προτάσεις τους. Από την έρευνα κατά βάση προκύπτουν οι λογιστικοί χειρισμοί που πραγματοποιούν οι εταιρείες για την ωραιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων και επίσης αναδεικνύεται η ανάγκη εφαρμογής και τήρησης του λογιστικού και φορολογικού πλαισίου της χώρας.

Λέξεις κλειδιά

Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων, Λογιστική Απάτη, Δημιουργική Λογιστική, Χειραγώγηση Κερδών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Γενικά

Στο σημερινό σύνθετο οικονομικό περιβάλλον ο ρόλος της ελεγκτικής είναι ζωτικής σημασίας για την ανάγκη σύνταξης αξιόπιστων των οικονομικών καταστάσεων. Καθώς ο ανταγωνισμός αυξάνεται η οικονομική μονάδα χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια για να ανταπεξέλθει. Για το λόγο αυτό οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν μεθόδους παραποίησης οικονομικών καταστάσεων για την εμφάνιση ικανοποιητικών αποτελεσμάτων. Οι λογιστικές ατασθαλίες και τα ψευδή στοιχεία έχουν στόχο τη παραπληροφόρηση των χρηστών και την παραποίηση της αλήθειας των οικονομικών καταστάσεων. Τα κίνητρα αναληθών στοιχείων είναι πολλά και σχετίζονται είτε με τις πιέσεις των ανωτέρων στελεχών στους υφισταμένους τους στο πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων είτε σε προσωπικές φιλοδοξίες υψηλόβαθμων στελεχών.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στον σκόπιμο χειρισμό στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, αλλοιωμένη μορφή του λογαριασμού πωλήσεων, υπερτίμηση κερδών ή υποτίμηση υποχρεώσεων, εξόδων και ζημιών με σκοπό την επίτευξη του επιθυμητού ύψους τους. Με τους παραπάνω τρόπους επιτυγχάνεται σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων. Για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι που περιλαμβάνονται στον όρο δημιουργική λογιστική (creative accounting), χειραγώγηση των κερδών (earnings management) και εξομάλυνση των κερδών όσον αφορά τη μεταβολή των αποτελεσμάτων χρήσης.

Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 που αναφέρεται στην παραποίηση και στα λάθη των οικονομικών καταστάσεων, ο όρος παραποίηση ή αλλιώς λογιστική απάτη αναφέρεται σε εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Διοίκησης, των υπαλλήλων ή τρίτου μέρους που έχουν ως αποτέλεσμα τη μη ορθή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

1.2. Σκοπός της Διπλωματικής Εργασίας

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η εξέταση των αιτίων, των κινήτρων και των μεθόδων της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων μέσω της λογιστικής απάτης, της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης των κερδών. Εξετάστηκαν επίσης τα μοντέλα που προσδιορίζουν τη λογιστική απάτη, τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για δημιουργική λογιστική και τις μορφές χειραγώγησης των κερδών με τους τρόπους αντιμετώπισης τους. Επίσης έμπειρα στελέχη της αγοράς μέσω της ποιοτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε μας εξέφρασαν τις απόψεις τους για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αλλά και μας πρότειναν τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου.

1.3. Το ερευνητικό ερέθισμα για την επιλογή του θέματος της εργασίας

Ο ερευνητής κατά την διάρκεια της παρακολούθησης του μεταπτυχιακού , του δημιουργήθηκαν εύλογες απορίες περί των κινήτρων και των αιτίων που έχουν οι επιχειρήσεις για τη δημοσίευση ψευδών χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Κατά την επισκόπηση της βιβλιογραφίας και σχετικών άρθρων προέκυψε ότι το ζήτημα της έρευνας δεν είχε απόψεις από στελέχη της αγοράς. Με βάση αυτό θεωρήθηκε ότι η έρευνα με τη διαδικασία των συνεντεύξεων θα απαντούσε στα συγκεκριμένο ζητήματα με βάση την επαγγελματική εμπειρία των στελεχών της αγοράς.

1.4. Ερευνητικά Ερωτήματα

Η μελέτη για τα αίτια και τα κίνητρα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων αλλά και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις γίνεται διαμέσου εξέτασης συγκεκριμένων ερωτημάτων, τα οποία παρατίθενται παρακάτω:

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Ποια είναι τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων και πως παρουσιάζονται από τη διεθνή βιβλιογραφία;

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Ποιοι παράγοντες ενθαρρύνουν τη διάπραξη απάτης;

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

Ερευνητικό Ερώτημα 4: Ποια είναι τα κίνητρα χειραγώγησης κερδών και ποιες οι σημαντικότερες μορφές;

Ερευνητικό Ερώτημα 5: Ποιος ο ρόλος των ορκωτών λογιστών όσον αφορά την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων;

Ερευνητικό Ερώτημα 6: Τι ρόλο διαδραματίζουν τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου για την αποφυγή φαινομένων απάτης;

1.5. Δομή της Εργασίας

Η εργασία αποτελείται από επτά κεφάλαια τα οποία αναφέρονται στην έννοια της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, στον ρόλο των ορκωτών ελεγκτών και των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου για την παραποίηση καθώς και στα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα που ξέσπασαν στην Ελλάδα. Επιπλέον γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στις βασικότερες έννοιες της λογιστικής απάτης, της δημιουργικής λογιστικής, και της χειραγώγησης των κερδών.

Το πρώτο κεφάλαιο περιέχει την εισαγωγή στο θέμα και το αντικείμενο της εργασίας. Αναλύεται ο σκοπός, τα ερευνητικά θέματα, και η δομή της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται η βιβλιογραφική επισκόπηση η οποία περιλαμβάνει μελέτες και προσεγγίσεις από τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία που ασχολήθηκαν με σημαντικά ζητήματα τα οποία αναλύονται στην παρούσα εργασία.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφεται η έννοια της λογιστικής απάτης και τα κίνητρα που ωθούν στην πραγματοποίηση της απάτης . Επιπλέον παρουσιάζει κάποια από τα σημαντικότερα μοντέλα που προσδιορίζουν τη λογιστική απάτη.

Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει τον ορισμό της δημιουργικής λογιστικής και τα σημαντικότερα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποιεί η συγκεκριμένη μέθοδος για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Επίσης αναφέρονται και οι συνέπειες της μεθόδου αυτής.

Το πέμπτο κεφάλαιο περιγράφει την έννοια της χειραγώγησης των κερδών στα αποτελέσματα χρήσεως της επιχείρησης, τη σχέση της χειραγώγησης με το οικονομικό έγκλημα μέσω του μοντέλου “CRIME” καθώς και τις σημαντικότερες μορφές χειραγώγησης κερδών που χρησιμοποιούνται. Επιπλέον αναφέρει κάποιες από τις σημαντικότερες μορφές αντιμετώπισης της χειραγώγησης των κερδών.

Το έκτο κεφάλαιο αναφέρει την ευθύνη του ορκωτού λογιστή σχετικά με την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, τον σημαντικό ρόλο του εξωτερικού και εσωτερικού ελέγχου για την αποτροπή τέτοιων φαινομένων καθώς και το ρόλο που διαδραματίζουν τα ΔΠΕ με τη λογιστική απάτη. Επίσης περιγράφονται οι

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

τεχνικές πρόληψης και εντοπισμού από τους ελεγκτές των παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων καθώς και οι γνώμες των ορκωτών λογιστών σχετικά με αυτές.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα κυριότερα λογιστικά σκάνδαλα και φαινόμενα απάτης που έλαβαν χώρα στην Ελλάδα και οι μέθοδοι παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων που χρησιμοποιήθηκαν.

Στο όγδοο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε με στελέχη της αγοράς για το ζήτημα των αιτιών και κινήτρων των επιχειρήσεων και των στελεχών τους για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Επίσης παρουσιάζονται οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τα στελέχη αλλά και οι προτάσεις των συμμετεχόντων για αποτροπή τέτοιων φαινομένων.

Στο ένατο κεφάλαιο της παρούσης εργασίας παρουσιάζονται τα κυριότερα συμπεράσματα , και σύμφωνα με αυτά προκύπτουν προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται επισκόπηση της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας. Συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα άρθρα τόσο της διεθνής αλλά και της ελληνικής βιβλιογραφίας που προσεγγίζουν και ερμηνεύουν την έννοια της απάτης, της χειραγώγησης κερδών και της δημιουργικής λογιστική για την αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων.

2.1. Χειραγώγηση κερδών

Το φαινόμενο της χειραγώγησης των κερδών αποτελεί την βασικότερη εκδοχή του ευρύτερου φαινομένου της δημιουργικής λογιστικής. Οι Ronen και Yaari, (2008) υποστήριξαν ότι η χειραγώγηση κερδών είναι ένα σύνολο στρατηγικών της διοίκησης, που έχουν ως σκοπό την παραποίηση των κερδών, παρουσιάζοντας καταστάσεις που διαφέρουν από τις πραγματικές.

Η Balaciou και Vladu στην εργασία τους “Creative Accounting-Players and their gains and losses” παρουσιάζουν την χειραγώγηση των κερδών ως μία παρτίδα σκάκι. Στο παιχνίδι αυτό συμμετέχουν πολλά πρόσωπα με διαφορετικούς σκοπούς κάθε φορά. Η σύγκρουση συμφερόντων είναι αυτή που χαρακτηρίζει το παιχνίδι και μέσα από αυτή τη σύγκρουση πρέπει να κατανοηθούν οι λόγοι, οι πράξεις, τα κέρδη και οι ζημίες. (Φίλιος, 2003)

Οι Degeorge at al. (1999), μελέτησαν τη χειραγώγηση κερδών (earnings management) ως απάντηση στα άμεσα και έμμεσα οφέλη που θα είχε η επίτευξη συγκεκριμένα επίπεδων κερδοφορίας, όπως η αποφυγή ζημιών, η αποφυγή της μείωσης των κερδών και η επίτευξη ή υπέρβαση των προβλέψεων των αναλυτών. Από τη μελέτη τους προκύπτει ότι όσον αφορά τα διάφορα όρια που αναφέρθηκαν, η αποφυγή των ζημιών και η αποφυγή της μείωσης των κερδών παρουσιάζονται ως τα πιο σημαντικά όρια που επιδιώκεται να αποφευχθούν.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Οι Phillips at al (2003), ερευνούν τη χρησιμότητα των αναβαλλόμενων φορολογικών εξόδων για την αναγνώριση του earnings management, έτσι ώστε να ικανοποιηθούν οι τρεις στόχοι που αφορούν τα κέρδη. Ισχυρίζονται ότι τα αναβληθέντα φορολογικά έξοδα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επιλογών των managers με βάση τα GAAP, αφού ο φορολογικός 103 νόμος γενικότερα επιτρέπει μικρότερη διακριτοποίηση (ευελιξία) στις λογιστικές επιλογές σε σχέση με την ευελιξία που επιτρέπεται από τα GAAP. Με βάση το ότι το η χειραγώγηση των κερδών λαμβάνει χώρα με σκοπό την αποφυγή της μείωσης τους, βρίσκουν ότι οι αυξήσεις των χρωστούμενων φορολογικών επιβαρύνσεων αυξάνουν την πιθανότητα εφαρμογής του earnings management για αυτό το σκοπό. Το ίδιο ισχύει και για την αποφυγή δήλωσης ζημιών.

Οι Dhaliwal at al (2004), ερευνούν το κατά πόσο οι επιχειρήσεις διαχειρίζονται τις φορολογικές επιβαρύνσεις έτσι ώστε να ικανοποιούν τους στόχους της κερδοφορίας. Λόγω της σημαντικής «διακριτικότητας» που παρουσιάζεται στην εκτίμηση των φορολογικών επιβαρύνσεων είναι πιθανό οι managers των εταιρειών να χρησιμοποιούν αυτή τη «διακριτικότητα», για να ωραιοποιήσουν την εικόνα των κερδών, αποσκοπώντας στο να επιτύχουν ή και να υπερβούν το προκαθορισμένο όριο για τα κέρδη. Για το σκοπό αυτό υπολογίζουν το earnings management ως τη διαφορά μεταξύ του εκάστοτε εταιρικού φορολογικού συντελεστή (effective tax rate) στο τέλος του χρόνου και του αναμενομένου αντίστοιχου συντελεστή στο τρίτο τρίμηνο. Χρησιμοποιώντας ένα δείγμα 4.656 παρατηρήσεων από το 1986 έως το 1999, κατέγραψαν ότι οι επιχειρήσεις μειώνουν τον φορολογικό τους συντελεστή από το τρίτο έως το τέταρτο τρίμηνο καθώς τα κέρδη δεν ανταποκρίνονται στις βασικές προβλέψεις των αναλυτών.

Οι Shen και Chin (2005), υπολογίζουν εμπειρικά, (α) το εύρος της χειραγώγησης κερδών (earnings management) των τραπεζών σε 48 χώρες, (β) τα κίνητρα των τραπεζών να ωραιοποιήσουν τα κέρδη τους και (γ) την απόκλιση επιπέδου ανά χώρα στη συμπεριφορά της χειραγώγησης κερδών (earnings management) από τις τράπεζες. Η εφαρμογή της χειραγώγησης προσεγγίζεται με τη μορφή αποφυγής των ζημιών και την αναφορά αύξησης των κερδών. Παρατηρείται ότι οι τράπεζες σε ποσοστό μεγαλύτερο των 2/3 του δείγματος των χωρών ωραιοποιούν τα κέρδη τους. Με δεδομένα τα κίνητρα τους οι Shen και Chin εκτιμούν την θεωρία της προσδοκίας (prospect theory) ως μια πιθανή εξήγηση. Η σχέση μεταξύ αποδόσεων και κινδύνου

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

είναι θετική για οργανισμούς με υψηλή κερδοφορία, αλλά αρνητική για οργανισμούς με χαμηλή κερδοφορία. Τέλος, ένα από τα αποτελέσματα της έρευνάς τους είναι πως η ανάγκη για μεγαλύτερη προστασία των επενδυτών και μεγαλύτερη διαφάνεια στις οικονομικές καταστάσεις μπορούν να αποτελέσουν ανασταλτικό παράγοντα των τραπεζών όσον αφορά τη χειραγώγηση των κερδών.

Η έννοια της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης των κερδών ταυτίζονται αναφέρουν οι Amat και Gowthrope (2004). Πεδίο εφαρμογής των στρεβλώσεων των οικονομικών καταστάσεων αποτελούν όλες οι κατηγορίες αυτών, δηλαδή ο ισολογισμός, η κατάσταση των αποτελεσμάτων, η κατάσταση μεταβολής ιδίων κεφαλαίων, η κατάσταση των ταμειακών ροών και οι σημειώσεις

Αδιαμφισβήτητα, η χειραγώγηση των κερδών είναι η σημαντικότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής. Το ύψος των κερδών είναι το σημείο αναφοράς στην αξιολόγηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της οικονομικής οντότητας. Τα κέρδη έχουν ιδιαίτερη σημασία για μία επιχείρηση και για αυτό το λόγο οι λογιστικοί χειρισμοί εστιάζουν κυρίως στην κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης.

Αρκετοί ερευνητές που υποστήριζαν πως η χειραγώγηση κερδών ταυτίζεται με τη δημιουργική λογιστική, πολλοί όμως διαχωρίζουν αυτές τις έννοιες και τις χρησιμοποιούν διαφορετικά. Σύμφωνα με τους Mulford και Comiskey (2002), αναγνώρισαν τη δημιουργική λογιστική ως μέσο της λογιστικής απάτης και της εξομάλυνσης και διαχείρισης των κερδών. Παρατήρησαν πως η εξομάλυνση και διαχείριση των κερδών εξαρτώνται άμεσα από την δημιουργική λογιστική.

Ο Ahmed (2003), αναφέρει πως οι συντάκτες των οικονομικών καταστάσεων, ανάλογα με τους στόχους που επιθυμούν να πετύχουν, χρησιμοποιούν και την αντίστοιχη μέθοδο παραποίησης, εφαρμόζοντας τη δημιουργική λογιστική. Επίσης ασχολήθηκε με την απάτη και τον εντοπισμό των συνθηκών που βοηθούν στην πραγματοποίηση της απάτης. Ο Schilit (2002) αναφέρει πως ένα αξιολογικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου συμβάλει στον ευκολότερο εντοπισμό και αντιμετώπιση της λογιστικής απάτης.

2.2. Λογιστική Απάτη

Η λογιστική απάτη ορίζεται ως η σκόπιμη παραποίηση της οικονομικής κατάστασης μιας επιχείρησης, αλλοιώνοντας εσκεμμένα τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ή παραλείποντας ποσά των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, με σκοπό την εξαπάτηση αυτών που θα τις χρησιμοποιήσουν (Καζαντζής, 2006).

Η απάτη ορίζεται ως η αλλοίωση των λογιστικών στοιχείων μέσω της παραποίησης των παραστατικών, των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού, την καταχώρηση εικονικών συναλλαγών και γενικά την μη ορθή εφαρμογή των αρχών της λογιστικής. Η απάτη πραγματοποιείται είτε επειδή κάποιος έχει κίνητρο να την διαπράξει ή επειδή συμμετέχει σε αυτήν πιεζόμενος. Διακρίνεται σε τρία είδη, μπορεί να αναφέρεται σε κατάρτιση παραποιημένων οικονομικών καταστάσεων, σε παράνομη ιδιοχρησιμοποίηση περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης ή ακόμη και σε διαφθορά (Βουσινάς, 2019).

Η Ένωση Πιστοποιημένων Εξεταστών Απάτης (Association of Certified Fraud examiners- ACFE) των Η.Π.Α ορίζει την επαγγελματική απάτη, ως ενέργεια που διαπράττεται από ένα άτομο και σχετίζεται με πράξεις παράνομες, εξαπάτησης, απόκρυψης στοιχείων και παραβίασης της εμπιστοσύνης, που αποσκοπεί στο προσωπικό κέρδος μέσω της εκμετάλλευσης της επαγγελματικής του θέσης, αξιοποιώντας περιουσιακά στοιχεία του εργοδότη. Ακόμη οι Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2017), ορίζουν την απάτη από νομικής πλευράς ως το αδίκημα που συνίσταται στην παραπλάνηση κάποιου ατόμου με απατηλά μέσα όπως για παράδειγμα την απόκρυψη, την παραποίηση αληθινών στοιχείων, ή την εμφάνιση αναληθών στοιχείων ως πραγματικών με σκοπό να επωφεληθεί αυτός που διαπράττει την απάτη.

Οι Perols και Lougee,(2011), στην έρευνα τους υποστηρίζουν ότι η απάτη έχει το ίδιο αντικείμενο με τη χειραγώγηση των κερδών αλλά διαφέρει από την άποψη ότι η απάτη είναι έξω από τις γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές, ενώ η χειραγώγηση των κερδών είναι μέσα στις GAAP. Καθώς και οι δύο πρακτικές, η χειραγώγηση των κερδών και η δόλια λογιστική μπορεί να συνεπάγονται πρόθεση εξαπάτησης, και δεδομένου είναι δύσκολο να εξακριβωθεί η έννοια της πρόθεσης, η διάκριση μεταξύ

της χειραγώγησης των κερδών και της απάτης δεν μπορεί να προσδιοριστεί μόνο μέσω διαχειριστικών προθέσεων.

2.3. Δημιουργική Λογιστική

Η δημιουργική λογιστική έγινε γνωστή στο ευρύ κοινό ξεκινώντας από την Αγγλία που ασχολούταν σε μεγάλο βαθμό με το χρηματοπιστωτικό και επιχειρηματικό κλάδο. Ο πρωτοπόρος που ασχολήθηκε με την δημιουργική λογιστική ήταν ο Griffiths (1986), ο οποίος από τη πλευρά του δημοσιογράφου παρατήρησε “κάθε επιχείρηση στη Μεγάλη Βρετανία παραμορφώνει τα κέρδη της Όλες οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις βασίζονται σε ένα διακριτικό και ευπρεπές μαγείρεμα των βιβλίων”. Η επινοητική ή δημιουργική λογιστική αλλιώς σύμφωνα με τον Naser (1993), αποτελεί τη διαδικασία μετατροπής των λογιστικών αριθμών από αυτούς που τους καταρτίζουν προκειμένου να τους προσαρμόσουν σύμφωνα με τους στόχους που έχουν τεθεί από τη διοίκηση, κάποιες φορές μέσα στα κανονιστικά πλαίσια και κάποιες φορές αγνοώντας τα.

Ο Jameson (1988), εκφράζει την άποψη ότι «η λογιστική διαδικασία αποτελείται από την ενασχόληση με πολλά και ποικίλα ζητήματα ελεύθερης κρίσης της επίλυσης αντικρουόμενων προσεγγίσεων για τον τρόπο παρουσίασης των οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών. Αυτή ακριβώς η ευέλικτη διαδικασία που παρέχει στον λογιστή τη δυνατότητα διαχείρισης, εξαπάτησης, ψευδούς καταχώρησης και παρουσίασης των διάφορων στοιχείων ονομάζεται «Δημιουργική Λογιστική».

Η δημιουργική λογιστική δεν είναι παράνομη, και λειτουργεί εντός του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου. Η απάτη, αντιθέτως, είναι παράνομη. Απάτη συνεπάγεται η εργασία εκτός του κανονιστικού πλαισίου. Ο όρος "απάτη", ωστόσο, σύμφωνα με τον Jones (2011), προορίζεται για υποθέσεις που έχουν δικαστεί στο δικαστήριο ή από ρυθμιστικές επιτροπές. Διαφορετικά, χρησιμοποιείται ο όρος «φερόμενη απάτη». Άλλοι όροι που σχετίζονται με τη δημιουργική λογιστική είναι η επιθετική λογιστική, η διαχείριση των κερδών, η διαχείριση των εμφανίσεων και το η εξωμάλυνση των κερδών. Η επιθετική λογιστική σύμφωνα με τον Jones (2011), θεωρείται ευρέως συνώνυμη με δημιουργική λογιστική. Η διαχείριση κερδών συνεπάγεται τη χρήση της

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

ευελιξίας μέσα στη λογιστική για την επίτευξη ενός προκαθορισμένου κέρδους. Αυτό μπορεί να είναι, για παράδειγμα, να επιτευχθεί συναίνεση τα κέρδη που αναμένονται από τους αναλυτές της πόλης ή να ωφεληθούν ομαλά. Τέλος, η εξομάλυνση των κερδών συνεπάγεται με τη χρήση λογιστικών τεχνικών για τη διασφάλιση σταθερού κέρδους.

Η διαφορά μεταξύ της δημιουργικής λογιστικής και της απάτης είναι ότι η δημιουργική λογιστική λειτουργεί εντός του ρυθμιστικού πλαισίου (Jones, 2011)

Η δημιουργική λογιστική αναφέρεται στην εσκεμμένη παρέμβαση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Πολλοί είναι οι χαρακτηρισμοί που αποδόθηκαν στη διεθνή βιβλιογραφία όπως: επιθετική λογιστική (aggressive accounting), κοσμητική λογιστική (cosmetic accounting), ωραιοποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων (window dressing), διαχείριση κερδών (earnings management), εξομάλυνση εταιρικού εισοδήματος (income smoothing). Οι Mulford και Comiskey (2002), αναφέρουν ότι «η επιθετική λογιστική, η εξομάλυνση εισοδήματος, η διαχείριση των κερδών και η δημιουργική λογιστική είναι τα οικονομικά δελτία υποβολής εκθέσεων που χρησιμοποιούνται για να μετριάσουν τις οικονομικές εκθέσεις της εταιρείας, ώστε να ενθαρρύνουν τους επενδυτές να αγοράσουν τα αποθέματα της εταιρείας για να αυξηθεί η αγοραία αξία της επιχείρησης»

Ο Ahmed (2003), αναφέρει τη δημιουργική λογιστική ως «σχεδιασμένη λογιστική»

Σύμφωνα με τον Μπαραλέξη (2004), η δημιουργική λογιστική ορίζεται ως η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, ώστε να παρουσιάσει μια επιχείρηση τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις προς όφελός της. Από την άλλη, μπορεί να οριστεί και ως η τροποποίηση των λογιστικών ποσών από τους αρμόδιους λογιστές, αγνοώντας κανόνες και θεσμικό πλαίσιο, σύμφωνα με τις δικές τους επιθυμίες και όχι σύμφωνα με την πραγματική εικόνα μιας εταιρείας. Πρακτικά αποτελεί μία μέθοδο δημιουργικής επεξεργασίας των λογιστικών βιβλίων με αποτέλεσμα την απόδοση μιας ωραιοποιημένης εικόνας μιας επιχείρησης.

2.4. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

- Ahmed, R.B. (2003). *Accounting - By principle or Design*. Praeger Publishers.
- Amat. O. and Gowthrope, C. (2004). Creative Accounting : Nature, Incidence and Ethical Issues. *Journal of Economic Literature Classification*.
- Baralexis, S. (2004). Creative accounting in small advancing countries : The Greek case. *Managerial Auditing Journal*, pp.440-461.
- Dhaliwald, D.S., Gleason, C.A., Mills L.F. (2004). Last chance earnings management : Using the tax expense to meet analysts forecasts. *Contemporary Accounting Research*, pp.431-459.
- Degeorge, F., Patel, J., Zeckhauser R. (1999). Earnings Management to Exceed Thersholds. *Journal of Business*, Jan, p.33.
- Griffiths, I. (1986). *Creative Accounting : How to make profits what you want them to be*. Sidgwick & Jackson Ltd.
- Jameson, M. (1988). *A Practical Guide to Creative Accounting*. London: Kogan Page.
- Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons.
- Mulford, W.C., Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers, Game, Detecting Creative Accounting*. New York: John Wiley.
- Naser, H.M.K. (1993). *Creative Financial Accounting*. New York: Prentice Hall.
- Perols, J. and Lougee, B.A. (2011). The Relation Between Earnings Management and Financial Statement Fraud. *Advances in Accounting*, pp.39-53.
- Phillips, J., Pincus, M., Rego, S.O. (2003). Earnings Management : New evidence based on defferred tax expense. *The Accounting Review*, pp.491-521.
- Ronen, J. and Yaari, V. (2008). *Earnings management : Emerging insights in theory practise and research*. New York: Springer Science and business media LLC.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Schilit, H. (2002). *Financial Shenanigans, How to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports*. New York: McGraw Hill.

Shen, C.H. and Chih, H.L. (2005). Investor protection, prospect theory, and earnings management : A comparison of the banking industry. *Journal of Bankinng and Finance*.

Βουσινάς, Γ.Λ. (2019). Η θεωρία της προώθησης της απάτης : Το μοντέλο SCORE. *Journal of Financial Crime*, pp.372-381.

Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*. Πειραιάς: Business Plus A.E.

Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Θεσσαλονίκη: Αειφόρος Λογιστική

Φίλιος, Β. (2003). *Δημιουργική Λογιστική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

3.1. Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αναφέρονται οι διεθνείς ορισμοί της απάτης που ορίζει η ελληνική αλλά και παγκόσμια βιβλιογραφία. Έπειτα ακολουθεί μια ανάλυση σε τρία μοντέλα απάτης , το τρίγωνο της απάτης , το διαμάντι της απάτης καθώς και το μοντέλο S.C.O.R.E. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις δυο μεγάλες κατηγορίες λογιστικής απάτης οι οποίες είναι η απάτη εις βάρος της επιχείρησης και η απάτη προς όφελος της. Στο τελευταίο σκέλος του κεφαλαίου αναλύονται μέθοδοι παραποιήσεων των οικονομικών καταστάσεων μέσω της κατάχρησης περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης.

3.2. Τι είναι η λογιστική απάτη;

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006), η λογιστική απάτη (fraud) ορίζεται ως η απάτη που γίνεται με πρόθεση την κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, ώστε να επωφεληθεί αυτός που διέπραξε την απάτη. Υπάρχουν δυο κατηγοριοποιήσεις της επιχειρησιακής απάτης, η πρώτη είναι η κατάχρηση, κλοπή ή ιδιοποίηση οικονομικών πόρων της επιχείρησης και η δεύτερη η παραπλανητική παρουσίαση των οικονομικών εκθέσεων, καταστάσεων ή αναφορών της.

Το Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 ορίζει την απάτη ως μια εσκεμμένη πράξη ενός ή περισσότερων ατόμων της Διοίκησης, υπαλλήλων ή τρίτων που έχει ως αποτέλεσμα μια λανθασμένη απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις.

Επίσης στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 που αναφέρεται στις ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη σ' έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων, αναφέρει ότι τα

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

σφάλματα στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μπορεί να προκύψουν είτε από απάτη είτε από λάθος. Το διακριτικό στοιχείο μεταξύ απάτης και λάθους είναι το αν η υποκείμενη ενέργεια που καταλήγει στο σφάλμα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι εκούσια ή ακούσια. Οι παραπλανητικές οικονομικές καταστάσεις είναι αποτέλεσμα σκόπιμων σφαλμάτων, περιλαμβανομένων παραλείψεων ποσών ή γνωστοποιήσεων στις οικονομικές καταστάσεις ώστε να εξαπατηθούν οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων αυτών (Λουμιώτης και Τζίφας, 2018).

Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (AICPA), στο πρότυπο 99 Statement on Auditing Standards (SAS), διαχωρίζει το λάθος που προέρχεται από αμέλεια από το λάθος που έχει ως στόχο την απάτη (Fraud), αναφέροντας ότι απάτη είναι "η σκόπιμη παράβλεψη ποσών ή παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων".

Οποιοσδήποτε οργανισμός είναι επιρρεπής σε απάτη, η οποία είναι μια πράξη εξαπάτησης που εκτελείται για να κερδίσει κάτι από την αξία άλλοι παράνομα, είτε με φυσική δύναμη είτε με δόλια μάχη (Albrecht, et al 2006).

Η Ερευνητική βιβλιογραφία έδειξε ότι τόσο οι ιδιωτικοί όσο και οι δημόσιοι οργανισμοί έχουν βιώσει να πέσουν θύματα αυτής της συμπεριφοράς. Οι επιχειρήσεις και οι οργανώσεις εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν θέματα απάτης και η καταπολέμηση αυτού του προβλήματος αποτελεί πρόκληση. Σύμφωνα με την (ACFE, 2014), εκτιμάται ότι η τυπική οργάνωση χάνει περίπου 5% των εσόδων κάθε χρόνο στην απάτη και, εάν τα δεδομένα εφαρμόζονται στο εκτιμώμενο ακαθάριστο παγκόσμιο προϊόν το 2013, αυτό μεταφράζεται σε πιθανή προβλεπόμενη απώλεια απάτης σε παγκόσμιο επίπεδο ύψους σχεδόν 3,7 τρισεκατομμυρίων δολαρίων.

Επίσης, "η παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων ορίζεται ως απάτη, και αποτελεί την εσκεμμένη αλλοίωση της πραγματικότητας και την σκόπιμη παράβλεψη λογαριασμών ή παραποίηση τους".

Οι λογιστικές απάτες σύμφωνα με τους Λουμιώτη και Τζίφα (2018), έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία είναι:

- Νόθευση, παραποίηση, αλλοίωση ή αθέμιτη τροποποίηση οικονομικών μεγεθών, υποστηρικτικών εγγράφων, ή επιχειρηματικών συναλλαγών (λογιστικών εγγραφών / καταχωρήσεων ή των παραστατικών / αποδεικτικών στοιχείων).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης

Βαφειάδης Ιωάννης

- Σκόπιμα κακή εφαρμογή, ερμηνεία και εκτέλεση των λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και αναφορά οικονομικών και επιχειρησιακών συναλλαγών.

Σκόπιμα εσφαλμένες δηλώσεις, παραλήψεις ή διαστρεβλώσεις γεγονότων, εμπορικών συναλλαγών και άλλων σημαντικών πληροφοριών από τις λογιστικές καταστάσεις.

- Εσκεμμένη παράβλεψη και αποκάλυψη ή παρουσίαση ανακριβών λογιστικών προτύπων, αρχών και πρακτικών.
- Χρήση λογιστικών τεχνασμάτων για τη διαχείριση παράνομων κερδών.
- Μεθοδεύσεις λογιστικών τεχνικών που βρίσκονται στα όρια των νόμων, αλλά είναι εύκολο να μεταβληθούν μέσα από τα "παραθυράκια" αυτών.
- Αλλοίωση των απαιτήσεων, των υποχρεώσεων και των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, δηλαδή αλλοίωση του ενεργητικού και του παθητικού
- Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών

Ειδικότερα ο όρος *απάτη* αναφέρεται στην:

- Αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης
- Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων αποτελεσμάτων συναλλαγών από λογιστικές εγγραφές ή παραστατικά
- Καταχώρηση εικονικών συναλλαγών
- Λανθασμένη εφαρμογή ή / και (δια)στρέβλωση των -διεθνών- λογιστικών προτύπων και αρχών.

3.3 Τρίγωνο Απάτης (The Fraud Triangle)

Στο ελεγκτικό πρότυπο 99 των ΗΠΑ αναφέρεται πως η απάτη είναι αποτέλεσμα τριών παραγόντων: της ευκαιρίας, του κινήτρου ή της πίεσης και της εκλογίκευσης. Από τους παραπάνω παράγοντες δημιουργείται το τρίγωνο της απάτης (fraud triangle) (Buchholz, 2012).

Διάγραμμα 1: The Fraud Triangle (Buchholz Alexander, 2012)

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται επιγραμματικά οι παράγοντες που οδηγούν τον υπάλληλο της επιχείρησης στη πράξη της λογιστικής απάτης. Οι παράγοντες πίεσης μπορεί να προέρχονται είτε από το στενό προσωπικό του περιβάλλον π.χ. κάποια οικονομική δυσκολία το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα είτε από κάποιον ανώτερο διοικητικά προϊστάμενο προκειμένου να μην τη διαπράξει ο ίδιος αλλά κάποιιο άλλο πρόσωπο. Οι παράγοντες ευκαιρίας αναφέρονται κατά κύριο λόγο στην αδυναμία του εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται ευκαιρίες στα στελέχη για τη διάπραξη λογιστικής απάτη αλλά και όταν συνεχώς διαπιστώνονται παραβάσεις αλλά δε προκύπτει τιμωρία από τη διοίκηση. Οι παράγοντες εκλογίκευσης εμφανίζονται όταν κάποιος εργαζόμενος βρίσκεται σε θέση εκμετάλλευσης από τους προϊστάμενους του με αποτέλεσμα να πιστεύει ότι αν πράξει λογιστική απάτη τη δικαιούται και την αξίζει καθώς είτε δεν αμοίβεται σωστά, είτε εκτιμά πως και κάποιοι άλλοι υπάλληλοι πράττουν το ίδιο οπότε γιατί όχι και αυτός, είτε πιστεύει ότι πρόκειται για καλό σκοπό.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
 Βαφειάδης Ιωάννης

Πίνακας 1 Τρίγωνο Απάτης

<p>ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΙΕΣΗΣ</p>	<p>Η ψύχωση για επιτυχία Τα υψηλά προσωπικά χρέη Οι υψηλές ιατρικές δαπάνες Οι απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες Οι προσωπικές οικονομικές απώλειες Η αποτυχία προαγωγής Η άδικη μεταχείριση Η έλλειψη σεβασμού από την εργασία Οι οικογενειακές ή συζυγικές πιέσεις Οι ακριβές συνήθειες</p>
<p>ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ</p>	<p>Αναποτελεσματικότητα εσωτερικών ελέγχων (έλλειψη διαχωρισμού των καθηκόντων, έλλειψη φυσικών ελέγχων, αναποτελεσματική επίβλεψη) Αναποτελεσματικότητα διοικητικού συμβουλίου Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας Πρακτικές ατιμωρησίας</p>
<p>ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΚΛΟΓΙΚΕΥΣΗΣ</p>	<p>Η αίσθηση ότι κάποιος κακοπληρώνεται. Η πεποίθηση ότι κάποιος εργάζεται υπερβολικά. Η αίσθηση ότι και οι υπόλοιποι πράττουν το ίδιο. Η πεποίθηση ότι η ανώτερη ιεραρχική θέση που κατέχει κάποιος έχει τα πλεονεκτήματά της. Ο χαμηλός αυτοσεβασμός ή ηθική. Η επιθυμία για εκδίκηση. Η άποψη ότι πρόκειται μόνο για ένα δάνειο το οποίο θα ξεπληρωθεί σύντομα. Η πεποίθηση ότι κανείς δεν θα πάθει κακό. Η αίσθηση ότι είναι για καλό σκοπό. Η υπόθεση ότι είναι μόνο μια προσωρινή πράξη έως ότου βελτιωθούν οι συνθήκες.</p>

3.4 Διαμάντι απάτης (Fraud Diamond)

Σύμφωνα με την άποψη των Wolfe και Hermanson (2004), υπάρχει και ένα επιπλέον στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να προστεθεί στα προηγούμενα τρία για τη διάπραξη της λογιστικής απάτης. Ταυτόχρονα με την ευκαιρία, το κίνητρο ή την πίεση και την εκλογίκευση υπογραμμίζεται η ικανότητα του ατόμου. Έτσι δημιουργείται το Διαμάντι της Απάτης (Fraud Diamond). Με τα προαναφερθέντα τρία συστατικά της απάτης δε θα μπορούσε να υλοποιηθεί η απάτη αν δεν υπήρχε το κατάλληλο άτομο με τις ανάλογες ικανότητες που θα εκμεταλλευτεί πλήρως επικρατούσα κατάσταση. Το σύνολο των δεξιοτήτων που κατέχει ένα άτομο προκειμένου να διαπράξει απάτη διαμορφώνουν το έδαφος ενώ παράλληλα εκτιμούν και τον κίνδυνο της απάτης. Η ικανότητα αποτελεί μέρος της προσωπικότητας του ατόμου το οποίο συνδυάζει όλους τους παράγοντες του Τριγώνου της Απάτης. Η θέση ή η λειτουργία ενός ατόμου μέσα σε μια εταιρεία μπορεί να του δώσει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ή να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για απάτη που δεν είναι διαθέσιμη σε άλλους. Οι Wolfe και Hermanson (2004) αναγνώρισαν σημαντικές παρατηρήσεις χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την ικανότητα των ατόμων να διαπράττουν απάτη. Αυτές οι απειλές περιλαμβάνουν:

- α. έγκυρη θέση ή λειτουργία εντός του οργανισμού. για παράδειγμα, ένας Διευθύνων Σύμβουλος μπορεί να έχει την ικανότητα να επηρεάζει και να διαιωνίζει τις απάτες λόγω του ή τη θέση της εντός του οργανισμού.
- β. πληροφορίες για την εκμετάλλευση των αδυναμιών των συστημάτων λογιστικής και εσωτερικού ελέγχου, έχοντας το μεγαλύτερο πλεονέκτημα την ικανότητα να κατανοούν πώς λειτουργεί το σύστημα.
- γ. εγώ και η εμπιστοσύνη ότι οι ψευδείς συμπεριφορές δεν θα εντοπιστούν, γεγονός που θα έχει αντίκτυπο στη λήψη αποφάσεων
- δ. ικανότητα να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά το άγχος λόγω του κινδύνου να πιαστούν και να διαχειριστούν την απάτη για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το πρόσωπο αυτό πρέπει επίσης να βρίσκεται αποτελεσματικά και σταθερά για να αποφύγει την ανίχνευση και μπορεί ακόμη και να πείσει τους άλλους να πιστεύουν ότι η απάτη δεν λαμβάνει χώρα.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Ο Ruankaew (2016), αναφέρει για το Διαμάντι της Απάτης ότι το κατάλληλο άτομο μπορεί να βρει το δρόμο που οδηγεί στην κατάλληλη ευκαιρία μετατρέποντας τη σε πλεονέκτημα.

3.5. SCORE model

Το S.C.O.R.E. model είναι το ακρωνύμιο των λέξεων: ερέθισμα, ικανότητα, ευκαιρία, εξορθολογισμός και “ego”. Τα πρώτα τέσσερα στοιχεία του μοντέλου (ερεθίσματα, ικανότητες, ευκαιρίες και εξορθολογισμός) προέρχονται από το Fraud Diamond (το οποίο αποτελεί επέκταση στο τρίγωνο απάτης), ενώ το πέμπτο εισάγεται για την ενίσχυση της ανίχνευσης και της πρόληψης της απάτης. κατανόηση των κυριότερων καθοριστικών παραγόντων των δραστηριοτήτων απάτης (Βουσινάς, 2019).

Η ανάλυση των πέντε στοιχείων του S.C.O.R.E. μοντέλο δίνεται παρακάτω:

3.5.1 Προσανατολισμός / κίνητρο. (Stimulus / incentive)

Το κίνητρο (ή το κίνητρο) είναι η πίεση για διάπραξη απάτης και έχει οικονομικό και μη οικονομικό χαρακτήρα. Η πίεση παίρνει διάφορες μορφές, π.χ. (ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσεων), απογοητεύσεις που σχετίζονται με το εργασιακό περιβάλλον, επαγγελματική φιλοδοξία και μερικές φορές απλώς η επιθυμία ενός ατόμου να αποδείξει μπορεί να νικήσει το σύστημα (που αποδίδεται στον εγωισμό) κλπ. Σε περιόδους κρίσης, οι δυνατότητες δόλιων πράξεων είναι σημαντικά υψηλότερες λόγω της οικονομικής ύφεσης και της πίεσης που έχουν καταγραφεί από τους εργοδότες για την εκπλήρωση των επιχειρηματικών στόχων, αυστηρότερους προϋπολογισμούς, ώστε να μην επηρεαστεί η οικονομική τους θέση ή ακόμη και η επαγγελματική τους ιδιότητα στην εταιρεία.

3.5.2 Δυνατότητα. (Capability)

Η ικανότητα αναφέρεται στα προσωπικά χαρακτηριστικά και τις ικανότητες που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ύπαρξη της απάτης, δεδομένης της παρουσίας πίεσης, ευκαιριών και εξορθολογισμού. Πολλές απάτες, ειδικά μερικές από τις απάτες των οικονομικών καταστάσεων πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων, δεν θα είχαν συμβεί χωρίς το σωστό άτομο με τις κατάλληλες δυνατότητες να εφαρμόσει τις λεπτομέρειες της απάτης. Η ευκαιρία ανοίγει την πόρτα, τα κίνητρα και ο εξορθολογισμός προσελκύουν τον πιθανό απατεώνα προς την ανοιχτή πόρτα, αλλά το άτομο πρέπει επίσης να έχει τη δυνατότητα να περπατήσει μέσα από αυτό το άνοιγμα της πόρτας για την διάπραξη της απάτης.

3.5.3 Ευκαιρία. (Opportunity)

Ευκαιρία είναι η δυνατότητα απάτης. Ο δράστης πιστεύει ότι μπορεί να συλλάβει και να διαπράξει πράξεις απάτης χωρίς να εντοπιστεί. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ευκαιρίες πρέπει να θεωρούνται πραγματικές από τον δράστη, πράγμα που σημαίνει ότι η ευκαιρία δεν είναι σιωπηρά πραγματική. Μελέτες για τις απάτες υπογράμμισαν ότι η ευκαιρία παρέχεται και από τη θέση και την εξουσία των ατόμων στην εταιρεία. Μια κορυφαία θέση στην εταιρεία παρέχει δύναμη και την ικανότητα.

3.5.4 Ρυθμιστικοποίηση. (Rationalization)

Ο εξορθολογισμός έχει να κάνει με την δικαιολόγηση της απάτης. Δεδομένου ότι πολλοί απατεώνες βλέπουν τους εαυτούς τους ως ειλικρινείς, απλούς ανθρώπους και όχι ως εγκληματίες, πρέπει να καταλήξουν σε κάποιο σκεπτικό για να καταστήσουν πιο αποδεκτή τη πράξη διάπραξης απάτης. Ορισμένες κοινές δηλώσεις εξορθολογισμού είναι οι εξής:

- Θα πάρω αυτά τα χρήματα τώρα και θα τα πληρώσω αργότερα.
- Είχα δικαίωμα στα χρήματα.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

- Δεν θα το παρατηρήσει κανείς
- Το αξίζω αυτό μετά από όλα αυτά τα χρόνια με αυτήν την εταιρεία.

Ορισμένα άτομα εξορθολογούν επίσης τη δόλια συμπεριφορά τους, αναπροσανατολίζοντας τον ορισμό τους για παραβίαση, για να αποκλείσουν τις δικές τους ενέργειες.

3.5.5. Ανθρώπινη Προσωπικότητα (Ego).

Οι θεωρίες που βασίζονται στην ψυχολογία βασίζονται στην άποψη ότι η εγκληματική συμπεριφορά είναι το προϊόν των ψυχικών διεργασιών. Πιο συγκεκριμένα, οι ψυχαναλυτικές ιδέες του Freud (1923), επικεντρώνονται στην ανάπτυξη των πρώτων παιδιών και στα ασυνείδητα κίνητρα, δηλαδή κίνητρα για τα οποία ο ίδιος ο δράστης δεν γνωρίζει. Ο Freud εντόπισε μια δομή τριών μερών στην ανθρώπινη προσωπικότητα: την ταυτότητα (την τροφή για το φαγητό, το φύλο και άλλα πράγματα που διατηρούν τη ζωή), τον υπεράνθρωπο (η συνείδηση που αναπτύσσεται όταν οι μαθησιακές αξίες ενσωματώνονται στη συμπεριφορά ενός ατόμου) το εγώ (το προϊόν της αλληλεπίδρασης μεταξύ του τι θέλει ένα άτομο και της συνείδησης που του επιτρέπει να κάνει για να επιτύχει αυτό που θέλει).. Το εγώ μας εμποδίζει να ενεργήσουμε σε κάθε παρόρμηση που έχουμε (παράγεται από την ταυτότητα) και να είμαστε τόσο ηθικά καθοδηγούμενοι ώστε να μην μπορούμε να λειτουργήσουμε σωστά.

Ο Stotland (1977), επισημαίνει ότι: καθώς οι απατεώνες βρέθηκαν επιτυχείς σε ένα έγκλημα, άρχισαν να κερδίζουν κάποια δευτερεύουσα απόλαυση στη γνώση ότι πλανεύουν τον κόσμο, ότι δείχνουν την ανωτερότητα τους σε άλλους.

Οι Duffield και Grabosky (2001), επισημαίνουν ότι εκτός από την οικονομική πίεση, μια άλλη πτυχή των κινήτρων που μπορεί να ισχύουν για κάποιους ή όλους τους τύπους απάτης είναι το “ego”. Αυτό μπορεί να σχετίζεται με την εξουσία πάνω στους ανθρώπους καθώς και με την εξουσία πάνω στις καταστάσεις. Από την άποψη της πρώτης, η αίσθηση της εξουσίας πάνω σε ένα άλλο άτομο ή άτομα φαίνεται να είναι μια ισχυρή κινητήρια δύναμη για ορισμένους παραβάτες απάτης μέχρι το σημείο να γίνει αυτοσκοπός.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Ο Geis (2011), προτείνει ότι ένας συνδυασμός πολλών παραγόντων υποχρεώνει ορισμένους ανθρώπους να διαπράξουν απάτη. Ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες είναι η προσωπικότητα, η οποία αναφέρεται στις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν ένα μοναδικό άτομο. Ο συγγραφέας δηλώνει ότι από τη φύση ορισμένοι άνθρωποι είναι πιο ηθικοί από άλλους. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον Geis εάν ένα άτομο είναι αλαζονικό ή δικαιούται από τη φύση του, είναι πιο πιθανό να διαπράξει απάτη από κάποιον που είναι πιο υπάκουος. Και ένας από τους πιο κοινά κίνητρα για την απάτη, όπως προσδιορίζονται από τον συγγραφέα, είναι η αίσθηση του δικαιώματος και η επιθυμία για εξουσία / εγώ.

Στη μελέτη τους, οι Pedneault et al. (2012), δείχνουν ότι ένα άτομο πρέπει να έχει ισχυρό εγώ και μεγάλη εμπιστοσύνη ότι δεν θα εντοπιστεί για να διαπράξει απάτη.

Το εγώ αποδείχθηκε επίσης το κοινό νήμα σε μερικές από τις πιο περίεργες απάτες στην πρόσφατη καταγεγραμμένη κακοποιία ιστορίας.

Ένας από τους λίγους εταιρικούς απατεώνες που πραγματικά παραδέχονται το ρόλο του εγώ στα εγκλήματά του είναι ο Wasendorf, ο ιδρυτής του Peregrine Financial Group, ένας αποδιοργανωμένος χρηματιστής βασισμένος σε μετοχές της Αϊόβα. Η παραδοχή έρχεται σε ένα σημείωμα αυτοκτονίας που γράφτηκε από τον Wasendorf το 2012. "Υποθέτω ότι το εγώ μου ήταν πολύ μεγάλο για να παραδεχτεί την αποτυχία. Έτσι, εξαπατήσαμε "είπε το σημείωμα. Για σχεδόν 20 χρόνια, ο Wasendorf δημιούργησε ψευδείς δηλώσεις τράπεζας, τις έστειλε σε ένα ταχυδρομικό κουτί που ελέγχει, και έπειτα τις παρουσίασε στους ρυθμιστικούς φορείς ως απόδειξη ότι η επιχείρησή του ήταν οικονομικά υγιής. Αλλά όλη την ώρα, κλέβει εκατομμύρια δολάρια σε κεφάλαια πελατών και η απάτη του έφτασε τα \$ 200 εκατομμύρια

Ένα υπερμέγεθος εγώ βρίσκεται επίσης πίσω από μία από τις μεγαλύτερες οικονομικές απάτες όλων των εποχών, το παγκόσμιο πρόγραμμα Ponzi ύψους 7 δισ. Δολ. που δημιουργήθηκε από τον Robert Allen Stanford, το οποίο περιλάμβανε την επιχείρηση που έφερε το όνομα του απατεώνα Stanford Financial Group

Και η πιο γνωστή απάτη όλων των εποχών, η εξαπάτηση των \$ 65δισ από τον Bernie Madoff (ένα τεράστιο πρόγραμμα Ponzi που θεωρείται η μεγαλύτερη οικονομική απάτη στην ιστορία των ΗΠΑ), ήταν επίσης υπερφορτωμένο από το εγώ.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Από όλα τα παραπάνω, αυτό καθίσταται σαφές ότι το Εγώ (ego) αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τον καθορισμό του λόγου για τον οποίο οι άνθρωποι υποχρεώνονται να διαπράξουν απάτη, αποτελεί βασικό μέρος του μοντέλου S.C.O.R.E.. Πρέπει να επισημανθεί ότι παρά το γεγονός ότι η απάτη μπορεί να προέρχεται από ένα από τα πέντε στοιχεία του μοντέλου, για παράδειγμα το υπερβολικό εγώ του Διευθύνοντος Συμβούλου, μια επείγουσα οικονομική ανάγκη κ.λπ., πρέπει να υπάρχουν όλα τα στοιχεία για τη δέσμευση της απάτης.

Διάγραμμα 2: The Fraud Pentagon (Jones, 2011)

3.6 Κατηγορίες απάτης

Η διεθνή βιβλιογραφία αναγνωρίζει δύο μεγάλες κατηγορίες λογιστικής απάτης οι οποίες είναι :

- Απάτη εις βάρος της επιχείρησης
- Απάτη προς όφελος της επιχείρησης

Σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006) :

Απάτη εις βάρος της επιχείρησης μπορεί να είναι :

- Κλοπή περιουσιακών στοιχείων και εκμετάλλευσή τους εις βάρος της επιχείρησης
- Δωροδοκία υπαλλήλων από πελάτες
- Δωροδοκία υπαλλήλων από προμηθευτές
- Διπλή τιμολόγηση ή τιμολόγηση χωρίς παράδοση σε πελάτες και προμηθευτές
- Χαρακτηρισμός υγειών αποθεμάτων προς πώληση σε ελαττωματικά ή άχρηστα, με αποτέλεσμα την παραποίηση τους.

Απάτη προς όφελος της επιχείρησης

- Πώληση ή εκχώρηση φανταστικών ή παραπλανητικών απεικονισμένων στοιχείων του ενεργητικού.
- Απαγορευμένες οικονομικές δραστηριότητες όπως αυτές που παραβιάζουν τους κυβερνητικούς νόμους, κανόνες, κανονισμούς ή συμβόλαια.
- Εκούσια εσφαλμένη παρουσίαση ή αποτίμηση συναλλαγών, στοιχείων του ενεργητικού, των υποχρεώσεων ή του εισοδήματος.
- Φορολογική απάτη.
- Αντικανονικές και παράνομες πληρωμές κυβερνητικών αξιωματούχων, δωροδοκίες πάσης φύσεως, δωροδοκίες πελατών ή προμηθευτών.
- Αποτυχία με δόλο καταγραφής ή αποκάλυψης σημαντικών πληροφοριών που θα βελτίωναν την χρηματοοικονομική εικόνα του οργανισμού σε τρίτους.

3.7 Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων μέσω υπεξαίρεσης περιουσιακών στοιχείων

Ο διαχωρισμός λογιστικής απάτης και δημιουργικής λογιστικής δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί. Σύμφωνα με την Ένωση Πιστοποιημένων Ελεγκτών Απάτης (ACFE) όρισε την απάτη ως υπεξαίρεση και κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, στις εικονικές συναλλαγές, στη δωροδοκία και στη διαφθορά. Οι Wolfe και Hermanson (2004), στην έρευνα που πραγματοποίησαν διαπίστωσαν πως σε ένα δείγμα 204 επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν τεχνικές λογιστική απάτης το 50% αφορούσε στα υπερεκτιμημένα περιουσιακά στοιχεία ενώ το υπόλοιπο 50% σε μη ορθή αναγνώριση εσόδων.

3.7.1. Αποθέματα

Τα αποθέματα αποτελούν ένα από τα κυριότερα στοιχεία του Κυκλοφορούντος Ενεργητικού της οικονομικής μονάδας. Μάλιστα αποτελούν στόχο υπεξαίρεσης για τόσο για τους υπαλλήλους όσο και για τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Η υπεξαίρεση τους περιλαμβάνει παράνομη ιδιοχρησιμοποίηση ή εκμετάλλευση από εσωτερικά ή εξωτερικά στελέχη του οργανισμού. Εφόσον πρόκειται για εμπορεύματα που προορίζονται προς πώληση προς όφελος της εταιρείας, καταλήγουν τελικά ως προϊόντα κλοπής στους δράστες επιφέροντας άμεση μείωση των στοιχείων του ενεργητικού της οικονομικής μονάδας (Jones, 2011).

3.7.2. Χρηματικά Διαθέσιμα

Τα ταμειακά διαθέσιμα ή ισοδύναμα είναι πολύ σημαντικά για τη βιωσιμότητα ενός οργανισμού. Μια σύννηθης μέθοδος απάτης αποτελεί η κλοπή χρημάτων ή χρηματικών ισοδυνάμων. Ο Κοσκωτάς όπως θα αναλύσουμε και παρακάτω, το 1980 στην Τράπεζα Κρήτης υπεξαίρεσε 1.155.000 δολάρια πελατών του καταστήματος Πειραιά που διατηρούσε η τράπεζα σε ξένο νόμισμα. Για την ακρίβεια κατέθεσε το εν

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

λόγω ποσό σε δικό του λογαριασμό στην τράπεζα, δίχως να πραγματοποιήσει την απαραίτητη εγγραφή στα λογιστικά βιβλία (Jones, 2011).

3.7.3. Εικονικές συναλλαγές-Εικονικές Πωλήσεις

Η συνηθέστερη μέθοδος αύξησης του μεγέθους ή του αριθμού των πωλήσεων είναι η ψευδής καταγραφή πωλήσεων που δεν πραγματοποιηθήκαν ποτέ ή ενίσχυση πραγματοποιηθέντων πωλήσεων για παράδειγμα μέσω διπλασιασμού τους. Για παράδειγμα η Parmalat στην Ιταλία, εξέδιδε διπλά τιμολόγια πωλήσεων ένα πραγματικό και ένα ψευδές καταχωρώντας στα λογιστικά της βιβλία και τα δύο, ενώ το ένα το παρέδιδε στον πελάτη. Άλλη περίπτωση εικονικών πωλήσεων μπορεί να είναι οι πωλήσεις σε θυγατρικές (Jones, 2011).

3.8. Σύνοψη Κεφαλαίου

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο μας βοήθησε να κατανοήσουμε τον διεθνή ορισμό της απάτης, όπως αποτυπώνεται από τη διεθνή βιβλιογραφία. Μετέπειτα μέσω των μοντέλων της λογιστικής απάτης που αναλύθηκαν, μας βοήθησαν στην κατανόηση των αιτιών και των συνθηκών που οδηγούν κάποιο άτομο να διαπράξει απάτη μέσα στην επιχείρηση. Όπως αναφέρθηκε μέσω παραδειγμάτων η απάτη μπορεί είτε να ωφελήσει την επιχείρηση είτε να τη βλάψει. Η υπεξαίρεση και κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης σύμφωνα με την Ένωση Πιστοποιημένων Ελεγκτών Απάτης (ACFE) αποτελεί τον ορισμό της απάτης.

3.9. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Albrecht, W.S., Albrecht C.C., Albrecht C.O. (2006). Fraud and Corporate : Agency, Stewardship and Failed Responsibility. *Journal of Forensic Accounting*, June, pp.109-130.

Buchholz, A. (2012). SAS 99: Deconstructing the Fraud Triangle and Some Classroom Suggestions. *Journal of Leadership, Accountability, and Ethics*, Volume, 10 August, pp.109 - 118.

Duffield, G. and Grabosky P. (2001). The Psychology of Fraud Trends and Issues in Crime and Criminal Justice. *Australian Institute of Criminology*.

Freud, S. (1923). The Ego and the Id. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, pp.1-66.

Geis, G. (2011). *White-Collar and Corporate Crime*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons.

Stotland, E. (1977). White collar criminals. *Journal of Social Issues*, pp.179-196.

Pedneault, S., Silverstone, H., Rydewicz, F., Sheetz, M. (2007). *Forensic Accounting and Fraud Investigation for Non-Experts*. New Jersey: Hoboken.

Wolfe, D. and Hernanson D.R. (2004). The fraud diamond: Considering four elements of fraud. *The CPA Journal*, pp.38-42.

Βουσινιάς, Γ.Λ. (2019). Η θεωρία της προώθησης της απάτης : Το μοντέλο SCORE. *Journal of Financial Crime*, pp.372-381.

Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*. Πειραιάς: Business Plus A.E.

Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β. (2018). *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου*. Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

4.1 Εισαγωγή

Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου αναφέρονται ορισμοί για τη δημιουργική λογιστική αναγνωρισμένη από τη παγκόσμια βιβλιογραφία όπως επινοητική λογιστική και σχεδιασμένη λογιστική. Παράλληλα περιγράφεται ο σκοπός που χρησιμοποιείται καθώς και παρουσιάζονται τα σημαντικότερα λογιστικά τεχνάσματα. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις συνέπειες της δημιουργικής λογιστικής στις οικονομικές καταστάσεις ενός οργανισμού και αναλύονται πέντε βασικές κατηγορίες στρατηγικών δημιουργικής λογιστικής.

4.2. Ορισμός Δημιουργικής λογιστικής

Ο όρος δημιουργική ή αλλιώς επινοητική λογιστική, όπως είναι γνωστή σημαίνει σκόπιμη παρέμβαση στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Επίσης, η δημιουργική λογιστική αναφέρεται και ως "σχεδιασμένη λογιστική". Η αδυναμία της μη τήρησης των λογιστικών κανόνων ή νόμων ή ακόμη και η εσκεμμένη παραβίαση αυτών, προκειμένου οι λογιστικές καταστάσεις να παρουσιασθούν προς όφελος της επιχείρησης είναι με λίγα λόγια η δημιουργική λογιστική. Η Δημιουργική Λογιστική αξιολογεί τα κενά στα λογιστικά πρότυπα και ψευδώς απεικονίζει μια καλύτερη εικόνα της εταιρείας.

Η δημιουργική ή επινοητική λογιστική διακρίνεται σε θεμιτή και σε αθέμιτη.

Σύμφωνα με στοιχεία που παρουσιάζει ο Μπαραλέξης (2004), οι δύο αυτές πρακτικές μπορούν να εξασκούνται από τις επιχειρήσεις ταυτόχρονα. Η πρώτη εκμεταλλεύεται τα κενά στο λογιστικό πλαίσιο και φορολογικό για να παραποιήσει το

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

παρουσιάζόμενο από την οικονομική μονάδα αποτέλεσμα, ενώ η δεύτερη παραβιάζει τη νομοθεσία και τους κανόνες αυτούς, στρεβλώνει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, παραπληροφορεί και παραπλανάει το επενδυτικό κοινό με στο τη μείωση του αποτελέσματος.

Ο σκοπός της δημιουργικής λογιστικής είναι να προσαρμόσει τους λογαριασμούς χωρίς οι επενδυτές να το παρατηρούν. Γιατί εάν η χρηματιστηριακή αγορά εντοπίσει δημιουργικές λογιστικές πρακτικές, τότε θα προσαρμόσει ανάλογα την τιμή της μετοχής και οι προσπάθειες της δημιουργικής λογιστικής θα είναι μάταιες. Για να επιτύχει τον στόχο της η δημιουργική λογιστική, ο δημιουργικός λογιστής θα πρέπει να πείσει τους ελεγκτές ή ότι οι λογιστικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται είναι δεκτές. Επομένως, αναπόφευκτα, οι δημιουργικές λογιστικές πολιτικές που εφαρμόζουν οι εταιρείες είναι πολύ περίπλοκο και δύσκολο να εντοπιστούν (Jones, 2011).

Τα χαρακτηριστικά δημιουργικά τεχνάσματα της Δημιουργικής Λογιστικής περιλαμβάνουν από τη χρηματοδότηση ισολογισμών, την υπεραισιόδοξη αναγνώριση εισοδήματος έως και τη χρήση μη επαναλαμβανόμενων στοιχείων. (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3 Λογιστικά Τεχνάσματα Δημιουργικής Λογιστικής

Παρακάτω αναλύονται τα σημαντικότερα λογιστικά τεχνάσματα που είναι γνωστά σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία.

4.3.1 Πρόωρη αναγνώριση πωλήσεων

Αυτή είναι ίσως μια από τις πιο κοινές και διαδεδομένες μορφές δημιουργικής λογιστικής. Προκύπτει από το βασικό ερώτημα: Πότε είναι πώληση μια πώληση; Εκ πρώτης φαίνεται παράξενη η ερώτηση. Ωστόσο, όσο πιο σύνθετη γίνεται η επιχείρηση, τόσο πιο δύσκολος γίνεται ορισμός της πώλησης. Για παράδειγμα μια εταιρεία έχει πουλήσει το προϊόν της στον πελάτη αλλά συνεχίζει να το διατηρεί στην

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

αποθήκη της ως απόθεμα για να εξυπηρετήσει τον πελάτη της. Με αυτόν τον τρόπο παραβιάζεται η αρχή της πραγματοποίησης των εσόδων και καταγράφονται έσοδα πριν γίνει η μεταβίβαση του προϊόντος στον πελάτη. Στις ΗΠΑ, οι Mulford και Comiskey (2002), επιβεβαιώνουν πολλές περιπτώσεις εταιρειών τη λήψη των πωλήσεων νωρίς, όπως η Midisoft Corp., το 1994, ισχυρίστηκε ότι αναγνωρίζει έσοδα όταν τα προϊόντα αποστέλλονται. Ωστόσο, αναγνώρισε τις πωλήσεις που δεν είχαν αποσταλεί μέχρι το τέλος του οικονομικού έτους και για προϊόντα τα οποία η εταιρεία δεν είχε λογική.

4.3.2. Η τεχνική Channel Stuffing

Η συγκεκριμένη τεχνική προωθεί τις πωλήσεις της μέσω διάφορων τεχνασμάτων όπως οι εκπτώσεις στην αγορά μεγαλύτερων αριθμό προϊόντων από τους πελάτες. Με το συγκεκριμένο τέχνασμα σύμφωνα με τον Καζαντζή (2006) η οικονομική μονάδα παρουσιάζει σταθερά έσοδα και εξασφαλίζει τη λειτουργία της ακόμα και σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

4.3.3. Εικονικές πωλήσεις

Με αυτή την τεχνική παραποιείται ο ισολογισμός και η κατάσταση αποτελεσμάτων μέσω αναγνώρισης πλασματικών πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν σε επιχειρήσεις φαντάσματα ή συγγενείς επιχειρήσεις (Καζαντζής, 2006).

4.3.4 Αλλαγή Λογιστικών Πολιτικών

Οποιαδήποτε αλλαγή στις λογιστικές αρχές που ακολουθεί μια εισηγμένη επιχείρησης μπορεί να δημιουργήσει αναστάτωση στην αγορά η οποία μπορεί να αντιληφθεί την αλλαγή ως πτώση της ποιότητας των δημοσιευμένων οικονομικών της καταστάσεων. Οι διοικήσεις για αυτό τον λόγο επιδιώκουν την ομαλότητα των λογιστικών τους χειρισμών ώστε να μείνουν ανεπηρέαστες οι τιμές των μετοχών τους.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Παρόλα αυτά μπορούν να δημιουργηθούν και θετικές εντυπώσεις στο επενδυτικό αν υπό συγκεκριμένες συνθήκες οι λογιστικές αρχές μεταβληθούν χωρίς την πτώση της τιμής των μετοχών όπως για παράδειγμα η προβολή της υιοθέτησης του νέου λογιστικού προτύπου ως εθελοντική . Με τον τρόπο αυτόν οι επενδυτές πείθονται πως η αλλαγή συνέβη για την καλύτερη απεικόνιση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της εταιρείας, ωστόσο στο παρασκήνιο μπορεί να αποκρύπτονται κίνητρα λογιστικής χειραγώγησης (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3.5. Cookie Jar Reserve

Σύμφωνα με τη λογιστική των δεδουλευμένων κάθε οικονομική μονάδα πρέπει να έχει την ικανότητα της εκτίμησης και της καταγραφής των υποχρεώσεων που θα πληρώσει μελλοντικά και οι οποίες έχουν δημιουργηθεί από συναλλαγές της τρέχουσας περιόδου. Υπάρχει, όμως, αβεβαιότητα καθώς τα στοιχεία αυτά είναι μελλοντικά και υπάρχει ένα σύνολο σωστών εκτιμήσεων. Για την ακρίβεια, για κάθε θέμα που την απασχολεί η επιχείρηση επιλέγει την εκτίμηση που την εξυπηρετεί καλύτερα.

Αν λ.χ. μια επιχείρηση επιλέγει μια υψηλή τιμή από πιθανές εκτιμήσεις εξόδων, τότε καταγράφει περισσότερα έξοδα στην τρέχουσα χρήση. Έτσι, γίνεται πιο πιθανή η εκτίμηση της καταγραφής μειωμένων εσόδων σε μελλοντικές χρήσεις.

Μ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα αποθεματικό "cookie jar reserve" στην επιχείρηση και υπάρχει δυνατότητα μελλοντικής χρήσης του για να προκαλέσει μια οικονομική ώθηση. Αν, όμως, επαληθευτεί η υψηλή εκτίμηση τότε το αποθεματικό θα μείνει άδειο και δεν θα υπάρχει προοπτική αύξησης των κερδών.

Οι συνηθέστερες περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει δυνατότητα δημιουργίας αποθεματικών είναι οι:

- i. Εκτιμώμενες αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεις
- ii. Εκτιμώμενες διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων
- iii. Εκτιμώμενη απαξίωση συντάξεων

iv. Εκτιμώμενο κόστος συντάξεων

v. Εκτιμώμενο κόστος εγγυήσεων (Καζαντζής, 2006).

4.3.6. Διαχείριση Αποσβέσεων

Ένας τρόπος παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων που μπορούν να εφαρμόσουν οι επιχειρήσεις για να πετύχουν αύξηση του αποτελέσματός τους, είναι η αύξηση είτε της προβλεπόμενης ωφέλιμης ζωής, είτε της υπολειμματικής αξίας των κτιρίων και των μηχανημάτων. Με την εφαρμογή αυτής της τεχνικής η επιχείρηση πετυχαίνει αφενός μείωση του συντελεστή απόσβεσης και αφετέρου μείωση της έντασης των αποσβέσεων, έτσι ώστε να παρουσιάζονται αυξημένα αποτελέσματα χρήσης κατά την επιθυμία της διοίκησης. Ένας άλλος τρόπος υποκειμενικής διαχείρισης του αποτελέσματος συμβαίνει όταν μια επιχείρηση αποφύγει τη χρέωση των απαραίτητων εξόδων απομείωσης παλιού και άχρηστου εξοπλισμού μηδενικής αξίας, κτιρίων απαξιωμένων ή με σημαντικές φθορές και άχρηστων πια στην παραγωγική διαδικασία. Με την αποφυγή χρέωσης, η επιχείρηση καταφέρνει να μη χρεώνει τ' αποτελέσματα χρήσης με το ποσό από τις αναλογούσες ζημιές και εμφανίζει αυξημένα κέρδη σε σχέση μ' εκείνα που θα είχε στην πραγματικότητα (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3.7. Διαχείριση Περιουσιακών Στοιχείων

Η έγκαιρη διάθεση μακροπρόθεσμων περιουσιακών στοιχείων, η αποτίμηση των οποίων γίνεται στο ιστορικό κόστος τους, στις περισσότερες περιπτώσεις έχει ως συνέπεια την καταγραφή μη διαπιστωμένων κερδών ή ζημιών.

Αυτό γίνεται με 2 τρόπους / τεχνικές:

i. Μέσω της ολοκληρωτικής πώλησης: Μια επιχείρηση που επιδιώκει τη βελτίωση της εικόνας των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων μπορεί να πουλήσει ένα μακροχρόνιο περιουσιακό στοιχείο το οποίο έχει απραγματοποίητα κέρδη ή ζημιές.

ii. Μέσω της εκμίσθωσης: Η επιχείρηση μπορεί να πωλεί ένα πάγιο περιουσιακό της στοιχείο και έπειτα να το νοικιάζει και πάλι η ίδια. Οι ζημιές που μπορεί να προκύψουν σε μια εκμίσθωση αναγνωρίζονται στα βιβλία του πωλητή, αντίθετα τα κέρδη που μπορεί να υπάρξουν θα πρέπει ν' αποσβεστούν τμηματικά κατά τη διάρκεια της ζωής του περιουσιακού στοιχείου (χρηματοδοτική εκμίσθωση) ή σε αναλογία με τις πληρωμές του ενοικίου (λειτουργική μίσθωση) (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3.8. Διαχείριση Λειτουργικών και Μη Λειτουργικών Κερδών

Τα κέρδη διακρίνονται στα λειτουργικά και στα μη λειτουργικά.

Λειτουργικά είναι αυτά που προέρχονται από τη κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης και θα έχουν συνέχεια και στο μέλλον ενώ μη λειτουργικά, είναι τα κέρδη από τα έκτακτα γεγονότα τα οποία δεν θα έχουν συνέχεια στο μέλλον. Τα ΔΛΠ διευκολύνουν την πρόβλεψη των λειτουργικών κερδών, χωρίζοντας την αναφορά λειτουργικών και μη ποσών στα αποτελέσματα χρήσης (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3.9. Shrink the Ship

Αν μια επιχείρηση αγοράσει και πάλι τις ίδιες μετοχές δεν υποχρεούται ν' αναφέρει στον ισολογισμό οποιαδήποτε ζημιά ή κέρδος αφού το αποτέλεσμα στη συναλλαγή δεν αναγνωρίζεται. Αυτό οφείλεται στα ΔΛΠ. Γιατί, η επιχείρηση και ο ιδιοκτήτης θεωρούνται το ίδιο. Το κέρδος πραγματοποιείται μέσω συναλλαγών εκτός της επιχείρησης (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.3.10. Διαχείριση Παραγώγων

Τα παράγωγα είναι συμβόλαια των οποίων η αξία είτε παράγεται από άλλο περιουσιακό στοιχείο είτε συνδέεται με κάποιο δείκτη που προσδιορίζεται από την αγορά. Τα παράγωγα, χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις με σκοπό την προστασία τους από κινδύνους όπως στις αλλαγές των τιμών των αγαθών, οι αλλαγές στις τιμές του πετρελαίου και οι καιρικές συνθήκες. Τα πιο συνηθισμένα παράγωγα είναι τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης, τα δικαιώματα προαίρεσης, οι ανταλλαγές και οι εγγυήσεις. Τα παράγωγα θα πρέπει να καταγράφονται ως στοιχεία ενεργητικού και παθητικού στην εύλογη αξία τους (Παρασκευόπουλος, 2008).

4.4 Οι συνέπειες της Δημιουργικής Λογιστικής

Η χρήση της επινοητικής ή κοσμητικής λογιστικής έχει πολλές δυσάρεστες συνέπειες τόσο για τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αλλά και για την επιχείρηση στο μέλλον. Συγκεκριμένα :

- Επειδή τα οικονομικά στοιχεία που δημοσιεύονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι αλλοιωμένα δημιουργείται σύγχυση στο επενδυτικό κοινό, καθώς δυσκολεύονται να διακρίνουν αν οι πληροφορίες που φτάνουν σε αυτούς είναι και ειλικρινής και αν συμβαδίζουν με την ορθή εικόνα της εταιρείας
- Οι σημειώσεις που περιλαμβάνονται στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν επιλεκτική πληροφόρηση, με αποτέλεσμα να αποπροσανατολίζονται οι χρήστες τους.
- Επιχειρήσεις και οργανισμοί που χρησιμοποιούν πρακτικές δημιουργικής λογιστικής, η εφαρμογή τους έχει αποτελέσματα για βραχυχρόνια χρονικά διαστήματα και έτσι τα δυσάρεστα νέα της επιχείρησης δεν αργούν να γίνουν αντιληπτά από τους επενδυτές.
- Η εσφαλμένη αποτύπωση της χρηματοοικονομικής θέσης έχει σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις καθώς μεταφέρει πλούτο από τους μικροεπενδυτές στους μεγαλομετόχους (Φίλιππας, 2008).

4.5 Παραποίηση οικονομικών καταστάσεων μέσω δημιουργικής λογιστικής

Οι τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις και αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία είναι ατέλειωτες και μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου, καθώς προκύπτουν αλλαγές στα διεθνή λογιστικά πρότυπα.

Σύμφωνα με τον Jameson (1988), όλες οι βασικές τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής περιστρέφονται γύρω από τις βασικές διαδικασίες της λογιστικής, της χρέωσης και της πίστωσης ενός μη ακατάλληλου λογαριασμού για την καταγραφή ενός γεγονότος. Επίσης η διαδικασία πρέπει να καλύπτει και την μη χρέωση ή και πίστωση του κατάλληλου λογαριασμού με το κατάλληλο ποσό.

Ο Jones (2011), ξεχωρίζει πέντε βασικές κατηγορίες στρατηγικών δημιουργικής λογιστικής και αναλύει τις χαρακτηριστικότερες τεχνικές που περιλαμβάνει κάθε μια από αυτές.

Ο παρακάτω πίνακας μας αναφέρει τις συχνότερες στρατηγικές δημιουργικής λογιστικής που χρησιμοποιούν με τη συναίνεση τους οι επιχειρήσεις για την επίτευξη των στόχων τους.

Η στρατηγική της αύξησης των εσόδων της οντότητας περιλαμβάνει την καταγραφή πωλήσεων δίχως αυτά να έχουν τιμολογηθεί στον υποψήφιο αγοραστή. Επίσης συχνό φαινόμενο αποτελεί η καταγραφή στα έσοδα της επιχείρησης μη οργανικών εσόδων αλλά και δάνεια που λαμβάνει η επιχείρηση να περιλαμβάνονται στον λογαριασμό των πωλήσεων.

Η στρατηγική της μείωσης των εξόδων της οντότητας χρησιμοποιείται από αυτές κατά κύριο λόγο για την πληρωμή λιγότερου φόρου εισοδήματος αλλά και την αποφυγή ελέγχου από τις Δημόσιες Αρχές. Η χρήση του «Μεγάλου Λουτρού» είναι η πιο διαδεδομένη μέθοδος και αναλύεται σε επόμενη ενότητα. Επίσης οι επιχειρήσεις δε διενεργούν προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται απαιτήσεις στο ενεργητικό ως εισπράξιμες αλλά στην πραγματικότητα να μην είναι. Επίσης συχνό είναι το φαινόμενο της κεφαλαιοποίησης

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

εξόδων που αντί να λογίζονται οι δαπάνες ως έξοδα στην ομάδα 6 , υπολογίζονται στην ομάδα 1.

Η στρατηγική αύξησης του ενεργητικού περιλαμβάνει την αύξηση της αξίας της επιχείρησης κυρίως με την χρήση της μεθόδου της αύξησης της υπεραξίας που περιλαμβάνει τη «Φήμη και Πελατεία» που έχει η οντότητα αλλά και την αναπροσαρμογή στις αξίες των ιδιοχρησιμοποιούμενων περιουσιακών της στοιχείων. Ο σκοπός της μεθόδου αυτής είναι η άνοδος της «αξίας της επιχείρησης» στη χρηματιστηριακή αγορά.

Η στρατηγική μείωσης των υποχρεώσεων της επιχείρησης χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που χρήζει ανάγκη δανειοδότησης με ξένα κεφάλαια από τράπεζες. Οι επιχειρήσεις για τη μείωση των υποχρεώσεων τους εμφανίζουν στον Ισολογισμό τους Ξένα Κεφάλαια ως Ίδια Κεφάλαια.

Η στρατηγική αύξησης λειτουργικών ταμειακών ροών εκτελείται από τις επιχειρήσεις όταν θέλουν να παρουσιάσουν στους επενδυτές αλλά και στους πιστωτές τους υψηλούς δείκτες ρευστότητας. Συγκεκριμένα αυξάνουν τις λειτουργικές ταμειακές εισροές π.χ. κίνητρα καταβολής προκαταβολών από πελάτες για κάποια μελλοντική πώληση και ελαχιστοποιούν τις λειτουργικές ταμειακές εισροές π.χ. καθυστέρηση πληρωμών προμηθευτών

Πίνακας 2 Στρατηγικές Δημιουργικής Λογιστικής

Αύξηση εσόδων	Αναγνώριση πωλήσεων πριν την πραγματοποίησή τους Αύξηση τόκων εισπρακτέων Υπολογισμός μη λειτουργικών κερδών Χειρισμός των δανείων ως πωλήσεων Συμβάσεις ανταλλαγής (swaps)
Μείωση εξόδων	Χρήση Προβλέψεων Μείωση Φορολογίας «Μεγάλο Λουτρό» (Big Bath) ή υπερβολικές διαγραφές ενός έτους Μείωση εξόδων και αύξηση περιουσιακών στοιχείων Αύξηση στην τελική αξία του αποθέματος Κεφαλαιοποίηση εξόδων Αύξηση της ωφέλιμης ζωής των πάγιων περιουσιακών στοιχείων με σκοπό τη μείωση των αποσβέσεων Μη διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις
Αύξηση στοιχείων του ενεργητικού	Αναπροσαρμογή της αξίας πάγιων περιουσιακών στοιχείων “Mark-to-market” ή λογιστική της εύλογης αξίας Αύξηση της «υπεραξίας» (goodwill) Αύξηση της αξίας του εμπορικού σήματος και άλλων άυλων περιουσιακών στοιχείων
Μείωση υποχρεώσεων	Αναταξινόμηση Ξένων Κεφαλαίων ως Ίδια Κεφάλαια
Αύξηση λειτουργικών ταμειακών ροών	Μεγιστοποίηση λειτουργικών ταμειακών εισροών Ελαχιστοποίηση λειτουργικών ταμειακών εκροών

4.6. Σύνοψη

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο μας βοήθησε στη διαφοροποίηση της θεμιτής από την αθέμιτη δημιουργική λογιστική σύμφωνα με τον Μπαλαλέξη (2004), όπου η πρώτη εκμεταλλεύεται τα κενά στο λογιστικό πλαίσιο και φορολογικό και η δεύτερη στρεβλώνει τους λογιστικούς και φορολογικούς κανόνες παραποιώντας τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Οι δημιουργικές λογιστικές πολιτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις είναι πολύ περίπλοκο και δύσκολο να εντοπιστούν σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Τα λογιστικά τεχνάσματα που αναλύθηκαν επιτυγχάνουν τον παραπάνω σκοπό. Η χρησιμοποίηση της δημιουργικής λογιστικής όπως αναφέρθηκε έχει δυσάρεστες συνέπειες τόσο για τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων όσο και για την επιχείρηση μελλοντικά. Τέλος όλες οι βασικές τεχνικές της δημιουργικής λογιστικής περιστρέφονται γύρω από τις βασικές διαδικασίες της λογιστικής, της χρέωσης και της πίστωσης ενός μη ακατάλληλου λογαριασμού για την καταγραφή ενός γεγονότος.

4.7. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Baralexis, S. (2004). Creative accounting in small advancing countries : The Greek case. *Managerial Auditing Journal*, pp.440-461.

Jameson, M. (1988). *A Practical Guide to Creative Accounting*. London: Kogan Page.

Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons.

Mulford, W.C., Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers, Game, Detecting Creative Accounting*. New York: John Wiley.

Καζαντζής, Χ. (2006). Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων. Πειραιάς: Business Plus A.E.

Παρασκευόπουλος, Δ.Π. (2008). *Λογιστική Οργάνωση Επιχειρήσεων*. Αθήνα : Interbooks

Φίλιππας, Ν. (2008). *Τα ψεύτικα μεγέθη τα μεγάλα*. [online]. Available from World Wide Web: < [HYPERLINK "https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/404244/n-filippas-ta-pseftika-megethh-ta-megala.html"](https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/404244/n-filippas-ta-pseftika-megethh-ta-megala.html)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΚΕΡΔΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Η χειραγώγηση των κερδών είναι κοινά αποδεκτό ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο συχνά χειραγωγούνται οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες μια επιχείρησης προκειμένου να παρουσιαστεί μια επιθυμητή οικονομική θέση ή επίδοση. Η έννοια της χειραγώγησης των κερδών παρουσιάζει δυσκολίες ως προς τον ορισμό της. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στη σχέση χειραγώγησης κερδών και οικονομικού εγκλήματος σύμφωνα με τον Rezaee (2005), και μετέπειτα αναλύονται οι συχνότερες μορφές χειραγώγησης κερδών όπως περιγράφονται από τη παγκόσμια βιβλιογραφία. Τέλος γίνεται αναφορά στους πιο αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου χειραγώγησης των οικονομικών αποτελεσμάτων σύμφωνα με τη διεθνή αρθογραφία και βιβλιογραφία.

5.2 Ορισμός χειραγώγησης κερδών

Η έννοια της χειραγώγησης των κερδών παρουσιάζει δυσκολίες στον ορισμό και τη μέτρηση και ως εκ τούτου δεν εντοπίζεται κάποιος καθολικά αποδεκτός ορισμός. Παρόλα αυτά είναι κοινά αποδεκτό ότι αφορά τον τρόπο με τον οποίο συχνά χειραγωγούνται οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες ενός οργανισμού προκειμένου να παρουσιαστεί μια επιθυμητή οικονομική θέση και απόδοσή της, μέσα από διάφορους επιθετικούς ή συντηρητικούς λογιστικούς χειρισμούς που δεν ακολουθούν τις Γενικά Αποδεκτές Λογιστικές Αρχές (Generally Accepted Accounting Principles – G.A.A.P.), παραπλανώντας, ως εκ τούτου, τους χρήστες των οικονομικών εκθέσεων.

Η χειραγώγηση των κερδών είναι η επί σκοπού παρέμβαση στη διαδικασία γνωστοποίησης των λογιστικών καταστάσεων μίας επιχείρησης, για την αποκόμιση

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

ιδιωτικού οφέλους. Ένας άλλος σημαντικός ορισμός που αφορά την χειραγώγηση των κερδών, ορίζει ότι πρόκειται για την εν δυνάμει χρησιμοποίηση των δεδουλευμένων με συγκεκριμένο τρόπο χρήσης, δημιουργώντας ιδιωτικά οφέλη για τους ιθύνοντες της διοίκησης των εταιρειών (Schipper, 1989).

Η χειραγώγηση του λογιστικού αποτελέσματος παρατηρείται όταν τα στελέχη μιας επιχείρησης χρησιμοποιούν την κρίση τους στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων και στη καταγραφή των συναλλαγών ώστε να στρεβλώσουν τα οικονομικά αποτελέσματα είτε για να παραπλανήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη (Επενδυτές, μετόχους) σχετικά με την οικονομική κατάσταση της εταιρείας είτε για να επηρεάσουν αποτελέσματα συμβάσεων που βασίζονται σε δημοσιευμένα λογιστικά νούμερα (Healy και Wahlen, 1999).

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, η χειραγώγηση κερδών εμπεριέχει απάτη. Απάτη ορίζεται ως «μία ή περισσότερες σκόπιμες πράξεις με σκοπό να εξαπατήσουν άλλα πρόσωπα και να τους προκαλέσουν οικονομικές απώλειες». Έτσι, η κύρια διαφορά μεταξύ του τρίτου ορισμού και της απάτης είναι ότι οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να έχουν προβλέψει τη συμπεριφορά των μάνατζερ και να έχουν διαπραγματευτεί όρους που παρέχουν προστασία των τιμών (Φίλιος, 2003).

5.3. Χειραγώγηση κερδών και οικονομικό έγκλημα

Ο Rezaee (2005), αναλύει τα βασικά συστατικά της απάτης τα οποία συνοψίζονται στα αρχικά της συντομογραφίας CRIME (έγκλημα) για να ερμηνεύσει την έννοια της παραποίησης των λογιστικών κερδών :

- **Cooks** (μάγειρες). Περιλαμβάνει τα άτομα που λαμβάνουν μέρος στην παραποίηση όπως: μεγάλα στελέχη των επιχειρήσεων και διευθυντικά στελέχη, πρόεδροι, μέλη του διοικητικού συμβουλίου ακόμα και εσωτερικοί ή εξωτερικοί ελεγκτές.
- **Recipes** (συνταγές). Περιλαμβάνει τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων.
- **Incentives** (κίνητρα). Συγκαταλέγονται τα κίνητρα που ώθησαν στην παραποίηση όπως: οικονομικοί λόγοι προς όφελος μιας επιχείρησης, ψυχολογικοί λόγοι όταν τα

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

στελέχη πιέζονται από την ηγεσία μιας εταιρείας για την τήρηση του χρονοδιαγράμματος των προβλέψεων, κίνητρα που έχουν να κάνουν με την προσωπική εξέλιξη κάποιων ατόμων μέσα σε μια επιχείρηση με συνέπεια αυτά τα άτομα να ασκούν πιέσεις σε υφισταμένους τους προκειμένου να ενισχυθεί το ατομικό τους «προφίλ» και τέλος κίνητρα ιδεολογικής φύσης κάνουν κάποια άτομα να πιστεύουν ότι συμπεριφέρονται και σκέφτονται με τρόπο ηθικά ανώτερο από άλλα μέσα στην επιχείρηση.

- **Monitoring (έλεγχος).** Η παρακολούθηση έχει να κάνει για τα αίτια, που ευθύνονται στο μη εντοπισμό των παραποιήσεων από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς.
- **End Results (συνέπειες).** Άτομα που εμπλέκονται σε περιπτώσεις απάτης μπορούν να έχουν τις παρακάτω συνέπειες όπως η άσκηση πίεσης για παραίτηση, φυλάκιση. Μερικές επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις είναι η δυσφήμιση, η πτώση της τιμής της μετοχής, τα πρόστιμα, οι κακές σχέσεις με πελάτες, προμηθευτές και πιστωτές και γενικά μία κατάσταση που δύσκολα ανατρέπεται στο μέλλον.

Διάγραμμα 3: Crime (Rezaee, 2005)

5.4 Μορφές Χειραγώγησης των Κερδών

Η ωραιοποίηση της κατάστασης των αποτελεσμάτων εκμεταλλεύσεως και χρήσεως είναι γνωστή ως χειραγώγηση ή διαχείριση των κερδών. Η χειραγώγηση των κερδών, είτε πρόκειται για μεταβολές σε λογιστικές μεθόδους είτε σε μεταβολές σε λογιστικές εκτιμήσεις και πολιτικές, είναι ένα φαινόμενο που οι χρήστες των οικονομικών καταστάσεων είναι υποχρεωμένοι να αποδεχτούν, καθώς αποτελεί επακόλουθο της λογιστικής των δεδουλευμένων (Φίλιος, 2003).

Σύμφωνα με τον Jones (2011), η διαχείριση των κερδών μπορεί να είναι κοσμητική και πραγματική. Με την κοσμητική διαχείριση τα στελέχη των επιχειρήσεων παραποιούν τα δεδουλευμένα, χωρίς ωστόσο να επηρεάζονται οι ταμειακές ροές. Με την πραγματική διαχείριση των κερδών τα στελέχη της διοίκησης πραγματοποιούν λογιστικές πολιτικές με συνέπειες στις ταμειακές ροές για σκοπούς διαχείρισης των κερδών. Οι στρατηγικές της κοσμητικής διαχείρισης των κερδών ή της διαχείρισης των δεδουλευμένων, με βάση τον Φίλιο (2003), είναι οι εξής:

5.4.1. Η αύξηση των κερδών

Μία συνηθισμένη στρατηγική διαχείρισης των κερδών είναι η αύξηση του δημοσιευμένου κέρδους της τρέχουσας περιόδου που στοχεύει στην ωραιοποίηση της οικονομικής εικόνας που παρουσιάζει η οντότητα. Σε ένα σενάριο ανάπτυξης, οι αντιλογισμοί (αντίθετες εγγραφές) των δεδουλευμένων είναι μικρότερου ύψους από τα πραγματικά δεδουλευμένα της τρέχουσας περιόδου, και ως αποτέλεσμα το κέρδος αυξάνεται. Συνεπώς, η επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να δημοσιοποιεί υψηλότερα κέρδη για μεγάλες χρονικές περιόδους, μέσω μίας άκρως επιθετικής διαχείρισης των κερδών. Ακόμη, οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να διαχειρίζονται τα κέρδη προς τα επάνω και μετά να αντिलογήσουν (ακυρώσουν) όλα τα δεδουλευμένα την ίδια στιγμή, με χρέωση τους δηλαδή μόνο μία φορά. Η εγγραφή αυτή συχνά αναφέρεται ως έκτακτη, ανόργανη ή ουδέτερη δαπάνη και ως εκ τούτου, δεν λαμβάνεται

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

υπόψη ως σχετική για την λειτουργία της επιχείρησης, σε οποιοδήποτε λογιστικές αναλύσεις.

5.4.2. Τα «μεγάλα λουτρά»

Η στρατηγική αυτή είναι γνωστή ως «Big Bath Accounting». Η περίοδος που συνήθως επιλέγεται είναι μία περίοδος ύφεσης ή μία περίοδος με μη συνήθη γεγονότα όπως αλλαγή διοίκησης, συγχώνευση ή αναδιάρθρωση. Οι μάνατζερ χρησιμοποιούν την στρατηγική των μεγάλων λουτρών όταν προβλέπεται ότι τα κέρδη της χρήσης θα αποκλίνουν από τα αναμενόμενα. Τότε, καταγράφουν όσο το δυνατό υψηλότερες επιβαρύνσεις, καθώς πιστεύουν πως εάν η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της εταιρείας είναι κακή, τότε δεν θα προκύψει πρόβλημα αν παρουσιαστεί ακόμα χειρότερη. Η στρατηγική συνήθως είναι χρήσιμη όταν χρησιμοποιείται συνδυαστικά με στρατηγικές αύξησης κερδών για άλλες περιόδους. Αυτό που συμβαίνει είναι η πραγματοποίηση όσο περισσότερων γίνεται αποσβέσεων και διαγραφών σε μία περίοδο. Τα έσοδα επιβαρύνονται με το κόστος διαγραφής και των αποσβέσεων της χρήσης, και κατά συνέπεια υπάρχει η δυνατότητα για μελλοντικές αυξήσεις κερδών.

5.4.3. Η εξομάλυνση των κερδών

Η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί την πλέον συνήθη μορφή διαχείρισης κερδών. Στόχος είναι η ομαλότητα στα κέρδη και η εμφάνιση τους ως σταθερά αυξανόμενα. Με την στρατηγική αυτή, τα στελέχη μειώνουν ή αυξάνουν το δημοσιοποιούμενο κέρδος ώστε να επέλθει ισορροπία. Η εξομάλυνση των κερδών συνεπάγεται την μη δημοσιοποίηση μέρους των κερδών σε καλές χρήσεις και τη μεταφορά του κέρδους αυτού σε ειδικούς λογαριασμούς αποθεματικών. Η δημοσιοποίηση των κερδών αυτών μπορεί να πραγματοποιηθεί σε επόμενες και πιο κακές οικονομικές περιόδους. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη υψηλής κερδοφορίας για ένα εύλογο χρονικό διάστημα. Η πραγματική διαχείριση των κερδών περιλαμβάνει ενέργειες που σχετίζονται με τον χρόνο λήψεως των επιχειρηματικών αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα, τα διοικητικά στελέχη, σύμφωνα με τον

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

στόχο που επιθυμούν, επιλέγουν τον κατάλληλο χρόνο για την λήψη μίας απόφασης λειτουργικού, επενδυτικού ή χρηματοδοτικού περιεχομένου. Συνεπώς, χειραγωγώντας τον πραγματικό χρόνο, λαμβάνουν αποφάσεις που οι ενέργειες τους έχουν άμεση επιρροή στις ταμειακές ροές, και κατά συνέπεια στα κέρδη της επιχείρησης.

5.5 Τρόποι αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων

Προτείνονται τρόποι σύμφωνα με την διεθνή βιβλιογραφία για τον εντοπισμό αλλά και την πρόληψη των παραποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κυρίως μέσα από τη διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών και την ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου των επιχειρήσεων. Επίσης εστιάζεται στην ηλεκτρονική προστασία που μπορεί να υιοθετήσει μια επιχείρηση για την προστασία της από φαινόμενα εσωτερικής απάτης, αλλά και στη χρήση αριθμοδεικτών.

Ειδικότερα:

Η αντιμετώπιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων γίνεται με 3 βασικούς τρόπους:

5.5.1. Διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών

Ο πρώτος τρόπος αντιμετώπισης που μια επιχείρηση μπορεί να χρησιμοποιήσει προέρχεται μέσα από τη διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών προτείνουν οι Lendez και Korevec (1999). Η επιχείρηση έχοντας διαφάνεια στις λειτουργίες της μπορεί και συμβάλλει στην ενδυνάμωση του εσωτερικού ελέγχου της. Έτσι για να μπορέσει μια εταιρία να αποφύγει πρακτικές παραποίησης δημιουργεί ένα περιβάλλον ελέγχου, εντάσσει έντιμους ανθρώπους στο προσωπικό της και αναπτύσσει ένα ξεκάθαρο κώδικα ηθικής.

5.5.2. Ηλεκτρονική προστασία

Ο δεύτερος τρόπος αντιμετώπισης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων σχετίζεται με την ηλεκτρονική προστασία που μια επιχείρηση μπορεί να εφαρμόσει αναφέρει το άρθρο του Porter (2003). Η ηλεκτρονική προστασία θα λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε είτε να προλαμβάνεται, είτε να εντοπίζεται η απάτη. Η πρόληψη μιας απάτης επικεντρώνεται σε μείωση της χρήσης των πόρων που διαθέτει η επιχείρηση από αναξιόπιστα και όχι αρμόδια άτομα. Στις τεχνικές πρόληψης που μια επιχείρηση ακολουθεί συμπεριλαμβάνονται οι σαρωτές περιεχομένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, τα τείχη προστασίας και τέλος οι κάρτες ελέγχου πρόσβασης. Στον εντοπισμό της απάτης περιλαμβάνεται η δημιουργία προγραμμάτων, που προειδοποιούν σε περίπτωση απάτης.

5.5.3. Χρήση μοντέλων και υποδειγμάτων (χρηματοοικονομικοί δείκτες)

Ο τρίτος τρόπος αναφέρεται στη χρήση διαφόρων μοντέλων και υποδειγμάτων (χρηματοοικονομικοί δείκτες). Η χρήση των δεικτών βοηθάνε το χρήστη των οικονομικών καταστάσεων να εντοπίσει με μεγαλύτερη ευκολία παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι δείκτες βοηθούν το χρήστη των οικονομικών καταστάσεων να εντοπίσει με μεγαλύτερη ευκολία τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις που οφείλονται σε λογιστική απάτης, μορφές χειραγώγησης κερδών ή μεθόδων δημιουργικής λογιστικής.

Συγκεκριμένα έχουμε:

- Δείκτες χρηματοοικονομικής μόχλευσης: Ο Welch (2011), ορίζει τη μόχλευση ως την ευαισθησία της αξία των ιδίων κεφαλαίων σε αλλαγές της αξίας της επιχείρησης. Υψηλή μόχλευση, δηλαδή μεγάλη συμμετοχή ξένων κεφαλαίων στη κεφαλαιακή διάρθρωση της εταιρίας αυξάνει τον κίνδυνο απάτης επειδή μεταβιβάζει τον κίνδυνο από τους μετόχους στους δανειστές. Τέτοιοι δείκτες είναι «Συνολικό Χρέος / Ενεργητικό» και «Χρέος / Ίδια Κεφάλαια». Οι Nissim και Penman (2003) θεωρούν πως υψηλή μόχλευση συνδιάζεται με μεγάλη πιθανότητα λογιστικής απάτης.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης

Βαφειάδης Ιωάννης

- Δείκτες κερδοφορίας: Η χαμηλή κερδοφορία ωθεί τη διοίκηση σε πράξεις παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων της επιχείρησης με στόχο την αναφορά υψηλότερων εσόδων και χαμηλότερων εξόδων ώστε να εμφανιστούν υψηλότερα κέρδη σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Οι Kreutzfeldt και Wallace (1986), αναφέρουν πως οι εταιρίες με προβλήματα κερδοφορίας έχουν πολύ περισσότερα λάθη στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις, σε σχέση με τις εταιρείες που δεν αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα. Ο Persons (1995), επισημαίνει πως η κερδοφορία μετριέται με δείκτες όπως η απόδοση ιδίων κεφαλαίων, η απόδοση ενεργητικού, περιθώριο μικτού κέρδους, περιθώριο συνολικού κέρδους.
- Επενδυτικούς δείκτες ή δείκτες αγοράς: Οι δείκτες αγοράς αφορούν αποκλειστικά επιχειρήσεις εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Οι περιπτώσεις παραποίησης λογιστικών καταστάσεων εισηγμένων επιχειρήσεων έχουν σημαντικό αντίκρουσμα απέναντι στο επενδυτικό κοινό. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τον Vinod (2002) η κατάρρευση της Enron οδήγησε σε μεγάλη απώλεια \$60 δισεκατομμυρίων για τους επενδυτές, ενώ οι επενδυτές της Worldcom είχαν απώλειες \$200 δισεκατομμυρίων. Η κατάρρευση της Lehman Brother είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια ιδίων και ξένων κεφαλαίων άνω του \$1 τρισεκατομμυρίου αναφέρουν οι Wiggins, Dagher και Metrick (2014).

Η διεθνής βιβλιογραφία αναφέρει πως η αντίδραση της αγοράς στην αποκάλυψη πληροφόρησης σχετικά με την παραποίηση οικονομικών καταστάσεων είναι σε μεγάλο βαθμό αρνητική γεγονός που επιβεβαιώνει ότι το επενδυτικό κοινό δεν αντιλαμβάνεται έγκαιρα την παραποίηση.

- Δείκτες αξιοποίησης ενεργητικού: Οι δείκτες αξιοποίησης του ενεργητικού συνιστούν ενδείξεις της διοικητικής αποτελεσματικότητας σχετικά με τη χρήση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης δεδομένου ότι συσχετίζουν τον όγκο δραστηριότητας με την αξία των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, αναγνωρίζοντας έτσι αν υπάρχει υπέρ- ή υπό αξιοποίησης της εταιρικής περιουσίας. Οι Kreutzfeldt και Wallace (1986), αναφέρουν ότι η αποτίμηση του ενεργητικού σε ορισμένες περιπτώσεις διέπεται από υποκειμενικότητα επιτρέποντας την εμφάνιση παραποιήσεων που έχουν σκοπό είτε την αναφορά χαμηλότερων είτε υψηλότερων αξιών ανάλογα με τους στόχους που έχει θέσει η διοίκηση. Οι Loebbecke at al (1989), σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησαν, κατέληξαν στο συμπέρασμα

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

ότι το 22% των επιχειρήσεων που χρησιμοποίησαν πρακτικές παραποίησης των λογιστικών τους καταστάσεων παρουσίασαν ενδείξεις παραποίησης της αξίας του λογαριασμού των αποθεμάτων ενώ το 14% των εν λόγω επιχειρήσεων παρουσίασαν παραποίηση της αξίας των εισπρακτέων λογαριασμών.

- Δείκτες ρευστότητας: Η ρευστότητα αποδίδει την ικανότητα που έχει μια επιχείρηση να μετατρέψει το κυκλοφορούν ενεργητικό της σε μετρητά ώστε να ανταποκριθεί στις βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της και λειτουργικές της ανάγκες. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία αναφέρεται πως ενώ κάποια στοιχεία του κυκλοφορούντος ενεργητικού όπως τραπεζικές καταθέσεις και εισπρακτέοι λογαριασμοί μπορούν με σχετική ευκολία να μετατραπούν σε ταχέως μετρητά, τα αποθέματα δε μετατρέπονται με την ίδια ευκολία. Η πολύ χαμηλή ρευστότητα υποδεικνύει αδυναμία ανταπόκρισης της εταιρείας στις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις και στην ευρύτερη λειτουργία της με αποτέλεσμα τα διοικητικά στελέχη της να ωθούνται σε μεθόδους παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και συγκεκριμένα του κυκλοφορούντος ενεργητικού και βραχυχρόνιων υποχρεώσεων. (Persons, 1995)

5.6 Σύνοψη

Η τεχνική της χειραγώγησης των κερδών είναι η πιο διαδεδομένη μέθοδος αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων. Η χειραγώγηση των κερδών είναι η πλέον ενοχλητική έκβαση της λογιστικής των δεδουλευμένων. Η κρίση και η εκτίμηση στη λογιστική των δεδουλευμένων επιτρέπει στα στελέχη να εφαρμόζουν στρατηγικές προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς τους, όσον αφορά την διαχείριση των κερδών

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γνωστοποιήθηκαν οι διεθνείς ορισμοί της χειραγώγησης των λογιστικών αποτελεσμάτων παρά τις όποιες δυσκολίες αντιμετωπίζονται ως προς τον ορισμό τους από τη διεθνή βιβλιογραφία. Έγινε κατανοητή η σχέση οικονομικού εγκλήματος και χειραγώγησης κερδών από το μοντέλο C.R.I.M.E. του Rezzae (2005), και αναλύθηκαν οι πιο δημοφιλείς στρατηγικές της κοσμητικής διαχείρισης των κερδών ή της διαχείρισης των δεδουλευμένων όπως η αύξηση των κερδών, τα μεγάλα λουτρά και η εξομάλυνση των κερδών. Έπειτα έγινε αναφορά στους τρόπους αντιμετώπισης του φαινομένου χειραγώγησης των οικονομικών αποτελεσμάτων όπως η διαφάνεια των εσωτερικών λειτουργιών, η ηλεκτρονική προστασία και η χρήση αριθμοδεικτών τόσο για τον εντοπισμό φαινομένων απάτης στα αποτελέσματα όσο και για τη πρόληψη τέτοιων καταστάσεων.

5.7. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Healy, P.M. and Wahlen, J.M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, pp.365-383.

Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons

Kreutzfeldt, R.W. and Wakkace W.A. (1986). Error Characteristics in Audit Populations : Their Profile and Relationship to Environmental Factors. *Auditing : A Journal of Practice & Theory*, pp.20-43.

Lendez, A. and Korevec, J. (1999). How to Prevent and Detect Financial Statement Fraud. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, pp.47-54.

Loebbecke, J., Eining, M., Willingham, J., (1989). Auditors experience with material irregularities: Frequency, nature, and delectability, *Auditing. A Journal of Practice & Theory*, pp.1-28

Nissim, D. and Penman, S. (2003). Financial statement analysis of leverage and how it informs about profitability and price-to-book ratios. *Review of Accounting Studies*, pp.531-560.

Persons, O. (1995). Using financial statement data to identify factors associated with fraudulent financial reporting. *Journal of Applied Business Research*, pp.38-46.

Rezaee, Z. (2005). Causes cosequences and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, pp.277-298

Schipper, K. (1989). Commentary on Earning Management. *Accounting Horizons*.

Welch, I. (2011). Two Common Problems in Capital Structure Research: The Financial-Debt-To-Asset Ratio and Issuing Activity Versus Leverage Changes. *International Review of Finance*, pp.1-17.

Wiggins, R.Z., Dagher, J. and Metrick A. (2014). The Lehman Brothers Bankruptcy C : Managing the Balance Sheet through the Use of Repo 195. *Yale Program on Financial Stability*.

Φίλιος, Β. (2003). *Δημιουργική Λογιστική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΥΘΥΝΗ ΟΡΚΩΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ

6.1 Εισαγωγή

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται κατά κύριο λόγο αναφορά για το ρόλο που διαδραματίζουν οι ορκωτοί-λογιστές στη διάπραξη απάτης και παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων. Είναι αποδεκτό από τη διεθνή βιβλιογραφία πως ένα ορκωτός λογιστής πρέπει να έχει άρτια και επαρκή επιστημονική γνώση σε πολλές επιστήμες. Ένας επαγγελματίας ελεγκτής οφείλει να τηρεί τον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας –IFAC.

Έπειτα γίνεται αναφορά στα συστήματα εσωτερικού-εξωτερικού ελέγχου και τον ρόλο που έχουν όσον αφορά στην απάτη. Στη συνέχεια περιγράφεται η σχέση των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου με φαινόμενα απάτης σύμφωνα με τη βιβλιογραφία αλλά και η θέσπιση του νόμου Sarbanes-Oxley στις ΗΠΑ το 2002 λόγω μεγάλων εταιρικών και λογιστικών σκανδάλων. Τέλος αναλύονται οι τεχνικές πρόληψης και εντοπισμού παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων από τους καθώς και τα είδη γνώμης που διατυπώνουν μέσω της έκθεσης ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων.

6.2. Ρόλος Ορκωτού-Λογιστή στις Οικονομικές Καταστάσεις

Η «ακριβοδίκατη» γνώμη του ελεγκτή λογιστή όπως αναφέρουν οι Λουμιώτης και Τζίφας (2012) συμβάλλει στην προστασία ενός σημαντικού αριθμού κοινωνικών ομάδων όπως είναι οι μέτοχοι μιας εταιρείας, οι εργαζόμενοι σ' αυτή, οι τράπεζες οι προμηθευτές, οι πιστωτές και τέλος την ίδια τη πολιτεία.

Σημειωτέο επίσης είναι το γεγονός πως ο ορκωτός ελεγκτής δεν έχει δικαιοδοσία να εκφράσει άποψη ως προς την ορθότητα, την επιτυχία ή τη σκοπιμότητα

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

διαχειριστικών ενεργειών της εταιρίας. Τέτοια αρμοδιότητα ανήκει αποκλειστικά στην ηγεσία της επιχείρησης και στον εσωτερικό έλεγχο (Αληφαντής, 2011).

Ένας ορκωτός ελεγκτής πρέπει να διαθέτει άρτια και επαρκή επιστημονική γνώση στην Λογιστική, την Ελεγκτική, την Κοστολόγηση, την Οργάνωση και την Οικονομική των Επιχειρήσεων, στα Οικονομικά Μαθηματικά και φυσικά στο Εμπορικό, Φορολογικό, Αστικό και Εμπορικό Δίκαιο (Καζαντζής, 2006). Ακόμα, σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα ο ορκωτός πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα εξής προσόντα:

- Ακεραιότητα
- Αντικειμενικότητα
- Επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια
- Εχεμύθεια
- Υπευθυνότητα

Απαραίτητο επίσης είναι να αναφέρουμε πως το ελεγκτικό επάγγελμα των ορκωτών χαρακτηρίζεται και από την ανεξαρτησία συνειδήσεως, κατά την εκτέλεση του έργου τους. Απαγορεύεται οποιαδήποτε παρέμβαση στην ανεξαρτησία του ασυμβίβαστου του ελεγκτή με οποιαδήποτε άλλη έμμισθη ή άμισθη υπηρεσία με την ελεγχόμενη επιχείρηση (Αληφαντής, 2011).

Όπως γίνεται αντιληπτό οι αποφάσεις αρκετών ατόμων επηρεάζονται άμεσα από το έργο των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, γεγονός που καθιστά το ελεγκτικό και την ελεγκτική εργασία απρόσκοπτη, ανεξάρτητη και συνεπή.

Η ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών μπορεί να διακριθεί σε δύο μεγάλες κατηγορίες : α) την Ηθική Ευθύνη και β) τη Νομική Ευθύνη. Στη χώρα μας δεν έχουν προκύψει σοβαρές δικαστικές περιπτώσεις εμπλοκής ορκωτών λογιστών-ελεγκτών σε οικονομικό σκάνδαλο εκτός της περίπτωσης της Τράπεζας Κρήτης όπως αναλύεται παρακάτω σε επόμενο κεφάλαιο. Η επαγγελματική συμπεριφορά των ορκωτών λογιστών στην Ελλάδα προβλέπει βάση νόμου μια σειρά προληπτικών απαγορεύσεων, οδηγιών και κυρώσεων (Αληφαντής, 2011).

6.3. Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας – IFAC

Ο Κώδικας Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountant- IFAC) ‘όπως αναφέρουν οι Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2017) αναφέρεται στις γενικές αρχές και χαρακτηριστικά που πρέπει να πληρούν : α) οι επαγγελματίες λογιστές ή ελεγκτές που είναι μέλη της IFAC, β) οι επαγγελματίες που ασκούν τον έλεγχο σαν ελεύθεροι επαγγελματίες ή μέσω ελεγκτικών εταιριών και γ) οι επαγγελματίες που είναι υπάλληλοι επιχειρήσεων, δηλαδή λογιστές ή εσωτερικοί ελεγκτές.

Ο Κώδικας προσδιορίζει τις θεμελιώδεις δεοντολογικές αρχές για τους επαγγελματίες ελεγκτές, μέλη του IFAC. Οι ελεγκτές επιβάλλεται να διαθέτουν ακεραιότητα, αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα, επαγγελματική συμπεριφορά, επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια καθώς και τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια. Στον παρακάτω πίνακα περιγράφονται αναλυτικά:

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
 Βαφειάδης Ιωάννης

Πίνακας 3 Θεμελιώδεις Δεοντολογικές Αρχές Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας (Λουμιώτης και Τζίφας 2012)

Ακεραιότητα	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής απαιτείται να είναι ευθύς, έντιμος και ειλικρινής στην παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών.
Αντικειμενικότητα	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής πρέπει να είναι δίκαιος και αμερόληπτος, να μην επιτρέπει σε προκαταλήψεις, σύγκρουση συμφερόντων ή επιρροή τρίτων να επιδρούν στην επαγγελματική του δράση.
Εμπιστευτικότητα	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής πρέπει να σέβεται τις εμπιστευτικές πληροφορίες που αποκτώνται κατά την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών και δεν πρέπει να χρησιμοποιεί ή να αποκαλύπτει τέτοιου είδους πληροφορίες, εάν δεν υπάρχει νόμιμο ή επαγγελματικό δικαίωμα ή καθήκον να τις αποκαλύψει.
Επαγγελματική συμπεριφορά	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής πρέπει να δρα με συνέπεια, εφαρμόζοντας τους ισχύοντες νόμους, κανονισμούς και ρυθμίσεις, αλλά και να απέχει από οποιαδήποτε συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει δυσφήμιση του επαγγέλματος.
Επαγγελματική επάρκεια και επιμέλεια	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής οφείλει να βελτιώνει συνεχώς τις γνώσεις και τις ικανότητές του στα γνωστικά αντικείμενα της δουλειάς του, τη νομοθεσία και τις σύγχρονες τεχνικές, ώστε να παρέχει ανταγωνιστικές υπηρεσίες. Οφείλει επίσης να εφαρμόζει με επιμέλεια τα ισχύοντα λογιστικά και ελεγκτικά πρότυπα και να παρέχει τις ελεγκτικές του υπηρεσίες με τη δέουσα προσοχή και φροντίδα.
Τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια	Ένας επαγγελματίας ελεγκτής υποχρεούται να εκτελεί τα καθήκοντά του σύμφωνα με τα ανάλογα τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια. Ο ελεγκτής έχει υποχρέωση να εκτελεί με φροντίδα και δεξιότητα τις οδηγίες της ελεγχόμενης οντότητας μέχρι το σημείο βέβαια που αυτές είναι συμβατές με τις απαιτήσεις για ακεραιότητα και ανεξαρτησία. Επιπλέον, πρέπει να συμμορφώνεται με τα τεχνικά και επαγγελματικά κριτήρια του Σώματος που υπηρετεί.

6.4. Εσωτερικός-Εξωτερικός Έλεγχος

Ο έλεγχος αναφέρεται στην συστηματική και με καθορισμένες διαδικασίες έρευνα επί των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης με σκοπό την αληθινή ή όχι εικόνα της χρηματοοικονομικής θέσης της εταιρείας και των δραστηριοτήτων της την περίοδο κατά την οποία πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος σύμφωνα με την νομοθεσία και των ιδιαίτερων συνθηκών στην χώρα που δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Η ελεγκτική περιλαμβάνει σαν έννοια και τον εσωτερικό και τον εξωτερικό έλεγχο.

Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται επί του λογιστικού συστήματος ενός οργανισμού, αλλά και των επιμέρους οργανωτικών συστημάτων, τα οποία ενδέχεται να επηρεάζουν τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα του λογιστικού συστήματος, με συστηματικές και με καθορισμένες διαδικασίες έρευνα επί των οικονομικών καταστάσεων, τις οποίες θα κρίνει κατά περίπτωση ο ελεγκτής. Τα διακριτικά χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου εξωτερικού ελέγχου αποτελούν η έκφραση γνώμης του ελεγκτή αναφορικά με την ορθή ή όχι παρουσίαση της χρηματοοικονομικής θέσης της επιχείρησης και των δραστηριοτήτων της στις ελεγχόμενες από αυτόν χρηματοοικονομικές καταστάσεις, κατά την περίοδο την οποία αφορά ο έλεγχος, μέσα στο πλαίσιο της νομοθεσίας και των ιδιαίτερων συνθηκών της χώρας στην οποία δραστηριοποιείται η επιχείρηση (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία ανεξάρτητη, αντικειμενική και συμβουλευτική δραστηριότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από τη φιλοσοφία τού να προσθέτει αξία στις λειτουργίες της επιχείρησης. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι επιφορτισμένος με τον συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση όλων των συστημάτων οργάνωσης και λειτουργίας της επιχείρησης (συμπεριλαμβανομένου και του λογιστικού συστήματος) (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Όπως αναφέρουν οι Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2017), καθώς το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των επιχειρήσεων αναπτύσσεται, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη θέσπισης μέτρων και διαδικασιών με τις οποίες θα διασφαλίζεται τόσο η εύρυθμη όσο και η αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της επιχείρησης. Αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι η δημιουργία ενός σημαντικού εργαλείου ελέγχου και ανάλυσης δεδομένων που αφορά τις λειτουργίες και δραστηριότητες των εταιριών.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Το εργαλείο αυτό είναι ο εσωτερικός οικονομικός, λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος ή απλά Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου.

Το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι ένα σύστημα λειτουργιών και διαδικασιών με σωστή οργάνωση και κανόνες λειτουργίας που εφαρμόζονται από τη διοίκηση μίας επιχείρησης με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων της επιχείρησης. Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μια ζωντανή νευραλγική λειτουργία που μεταφέρει όλα τα μηνύματα, εντολές και αντιδράσεις προς τη διοίκηση, καθώς και προς όλα τα ιεραρχικά επίπεδα που ασκούν διοίκηση. Γενικά, όταν λέμε σύστημα εννοούμε μια ταξινόμηση, ένα σύνολο ή μια συλλογή εννοιών, καθηκόντων, δραστηριοτήτων, μέσων και ατόμων που συνδέονται ή αλληλοσχετίζονται μεταξύ τους για την επίτευξη αντικειμενικών σκοπών και επιδιώξεων. Ως σύστημα υπόκειται στις αξιολογήσεις του εσωτερικού ελέγχου (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Από τα ανωτέρω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μια ευρύτερη έννοια από αυτή του εξωτερικού ελέγχου. Ο εξωτερικός έλεγχος περιορίζεται στην εξέταση και πιστοποίηση των οικονομικών καταστάσεων μίας επιχείρησης, ενώ, αντίθετα, ο εσωτερικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για την επισκόπηση και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης, πράγμα που σημαίνει ότι ο ρόλος του είναι αρκετά ευρύς, καθώς δεν περιορίζεται η δραστηριότητά του σε οικονομικά δεδομένα (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2017).

Στα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για τους εξωτερικούς και εσωτερικούς ελεγκτές παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, καθώς στη χώρα μας, για παράδειγμα, απαιτούνται για τους ορκωτούς ελεγκτές λογιστές ελάχιστος χρόνος ελεγκτικής εμπειρίας και επιτυχής εξέταση σε σειρά μαθημάτων, που διενεργείται από το Σώμα Ορκωτών Λογιστών (ΣΟΕΛ), ή η κατοχή ξένου τίτλου πιστοποίησης εγκεκριμένου ελεγκτή λογιστή (π.χ. CPA, ACA, ACCA, κ.λπ.) και η επιτυχής εξέταση σε συγκεκριμένο αριθμό μαθημάτων από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ). Αντίθετα, η νομοθεσία στη χώρα μας αλλά και η διεθνής πρακτική δεν απαιτεί από τους εσωτερικούς ελεγκτές ελάχιστες προϋποθέσεις σπουδών ή προϋπηρεσίας.

6.5. Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και Απάτη

Τα Ελεγκτικά Πρότυπα αποτελούν ένα «ελεγκτικό πλαίσιο» που καθορίζει αρχές και διαδικασίες εκτέλεσης του ελεγκτικού έργου. Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου εκδίδονται, υπό την εποπτεία της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών “IFAC”, από το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης “IAASB”. Τα Πρότυπα πραγματεύονται αφενός τις γενικές ευθύνες του ελεγκτή, αφετέρου διάφορα ζητήματα για τον ελεγκτή σχετικά με την εκπλήρωση των ευθυνών σε συγκεκριμένα θέματα. Σε κάθε ξεχωριστό ΔΠΕ αναφέρονται ρητά το πεδίο εφαρμογής, η ημερομηνία έναρξης ισχύος και κάθε ειδικός περιορισμός της εφαρμογής αυτού. Σε γενικές γραμμές ο ελεγκτής επιτρέπεται να εφαρμόζει ένα ΔΠΕ πριν την ημερομηνία έναρξης ισχύος που καθορίζεται σε αυτό, εκτός και αν ορίζεται διαφορετικά στο ΔΠΕ (Λουμιώτης και Τζίφας, 2018).

Ο πρωταρχικός σκοπός του ελέγχου, είναι να προσδιορίσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν μια «αληθινή» εικόνα της ελεγχόμενης επιχείρησης. Παρόλα αυτά, αρκετοί χρήστες πιστεύουν ότι ο πρωταρχικός σκοπός του ανεξάρτητου ελέγχου είναι η ανίχνευση πιθανής λογιστικής απάτης. Η πεποίθηση αυτή εκτείνεται ακόμα και σε απάτη που δεν αποτυπώνεται στις οικονομικές καταστάσεις.

Σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 265 όπως αναφέρουν οι Λουμιώτης και Τζίφας (2018), αν ο ελεγκτής έχει εντοπίσει μια απάτη (ή πιθανότητα απάτης) πρέπει να κοινοποιεί τα θέματα αυτά άμεσα στο κατάλληλο επίπεδο διοίκησης, έτσι ώστε να γίνουν οι απαιτούμενες ενέργειες από εκείνους που έχουν την πρωταρχική ευθύνη πρόληψης και εντοπισμού της απάτης.

Αν στην απάτη εμπλέκεται η διοίκηση ή εργαζόμενοι με σημαντικούς ρόλους στις εσωτερικές δικλείδες, τότε ο ελεγκτής πρέπει να κοινοποιεί άμεσα τα θέματα αυτά σε ανώτερο επίπεδο εξουσίας και να συζητήσει μαζί τους τη φύση, το χρόνο και την έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που είναι απαραίτητες για την ολοκλήρωση του ελέγχου. Επίσης, εάν ο ελεγκτής έχει εντοπίσει ή υποπτεύεται απάτη, πρέπει να προσδιορίσει εάν υπάρχει ευθύνη για αναφορά του συμβάντος. Παρ’ ότι ο ελεγκτής έχει επαγγελματικό καθήκον εχεμύθειας για τις πληροφορίες του πελάτη, οι νομικές

ευθύνες του ελεγκτή μπορούν να υπερισχύσουν του καθήκοντος για εχεμύθεια σε ορισμένες περιστάσεις.

6.6. Ο νόμος Sarbanes-Oxley

Ο νόμος Sarbanes-Oxley του 2002, ο οποίος περιέχει έντεκα ενότητες, θεσπίστηκε ως αντίδραση σε μια σειρά σημαντικών εταιρικών και λογιστικών σκανδάλων, συμπεριλαμβανομένων των εταιρειών Enron και WorldCom. Αυτά τα σκάνδαλα κόστισαν στους επενδυτές δισεκατομμύρια δολάρια όταν κατέρρευσαν οι τιμές των μετοχών των επηρεαζόμενων εταιρειών και έπληξαν την εμπιστοσύνη του κοινού στις αμερικανικές αγορές τίτλων. 66 Ο νόμος Sarbanes-Oxley (Δημοσιεύσεις 107-204, 116 που εκδόθηκαν στις 30 Ιουλίου 2002), γνωστός επίσης ως "νόμος για τη δημόσια λογιστική μεταρρύθμιση και προστασία επενδυτών" (Sarbanes-Oxley, Sarbox ή SOX) είναι ένας ομοσπονδιακός νόμος των Ηνωμένων Πολιτειών που θέτει νέες ή διευρυμένες απαιτήσεις για όλα τα διοικητικά συμβούλια των δημόσιων εταιριών των ΗΠΑ, τη διαχείριση και τη λογιστική στους δημόσιους οργανισμούς. Υπάρχουν επίσης ορισμένες διατάξεις του νόμου που ισχύουν και για ιδιωτικές εταιρείες, όπως για παράδειγμα η σκόπιμη καταστροφή αποδεικτικών στοιχείων που εμποδίζουν μια ομοσπονδιακή έρευνα. Ως αποτέλεσμα του SOX, η ανώτατη διεύθυνση πρέπει να πιστοποιεί μεμονωμένα την ακρίβεια των οικονομικών πληροφοριών. Επιπλέον, οι κυρώσεις για δόλια οικονομική δραστηριότητα είναι πολύ πιο σοβαρές. Επίσης, ο SOX ενίσχυσε τον εποπτικό ρόλο των διοικητικών συμβουλίων και την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών που εξετάζουν την ακρίβεια των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων (Kimmel et al., 2011).

Η πράξη περιέχει έντεκα τίτλους ή τμήματα, που κυμαίνονται από τις πρόσθετες ευθύνες εταιρικών συμβουλίων έως και τις ποινικές κυρώσεις, και απαιτεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC) να εφαρμόσει αποφάσεις σχετικά με τις απαιτήσεις συμμόρφωσης με το νόμο. Δημιούργησε ένα νέο δημόσιο οργανισμό, το Συμβούλιο Λογιστικής Εποπτείας Δημόσιας Εταιρείας (PCAOB), επιφορτισμένο με την εποπτεία, τη ρύθμιση, την επιθεώρηση και την πειθαρχία των λογιστικών εταιρειών στο ρόλο τους ως ελεγκτές δημόσιων εταιρειών. Η πράξη καλύπτει επίσης θέματα

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

όπως η ανεξαρτησία του ελεγκτή, η εταιρική διακυβέρνηση, η αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου και η ενισχυμένη δημοσιοποίηση στοιχείων. Σε απάντηση στην αντίληψη ότι χρειάζονται αυστηρότεροι νόμοι περί δημοσιονομικής διακυβέρνησης, οι κανονισμοί τύπου SOX θεσπίστηκαν στη συνέχεια στον Καναδά (2002), τη Γερμανία (2002), τη Νότια Αφρική (2002), τη Γαλλία (2003), την Αυστραλία (2004), την Ινδία (2005), την Ιαπωνία (2006), την Ιταλία (2006), το Ισραήλ και την Τουρκία (Kimmel et al., 2011).

6.7. Τεχνικές Πρόληψης και Εντοπισμού Παραποίησης Των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων από τους Ελεγκτές

Σύμφωνα με το ΔΠΕ 240 όπως αναφέρεται από τους Λουμιώτη και Τζίφα (2018) κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων ενδέχεται να υπάρχουν προειδοποιητικά σημάδια που προϋδεάζουν τους ελεγκτές ως προς την ορθότητα και την εγκυρότητα των εξεταζόμενων καταστάσεων. Οι λεγόμενες και ως «κόκκινες σημαίες» μπορούν να ταξινομηθούν σύμφωνα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν σε :

6.7.1. Διαφορές στα λογιστικά αρχεία

Περιλαμβάνουν δηλαδή συναλλαγές που δεν καταχωρούνται έγκαιρα ή δεν καταχωρούνται ορθά ως προς το ποσό, την εταιρική χρήση, την ταξινόμηση ή την πολιτική της οικονομικής μονάδας, ατεκμηρίωτα ή μη εγκεκριμένα υπόλοιπα ή συναλλαγές, προσαρμογές της τελευταίας στιγμής που επηρεάζουν σημαντικά τα αποτελέσματα, τεκμήρια πρόσβασης εργαζομένων σε συστήματα και αρχεία ασυμβίβαστα με εκείνα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση εγκεκριμένων καθηκόντων τους, πληροφορίες ή παράπονα προς τον ελεγκτή σχετικά με καταγγελλόμενη απάτη.

6.7.2. Αντικρουόμενα ή ελλιπή τεκμήρια

Στη συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρείται έλλειψη εγγράφων ή φαίνεται να έχουν τροποποιηθεί, μη διάθεση άλλων εγγράφων εκτός από φωτοτυπημένα ή ηλεκτρονικά όταν υπάρχουν έγγραφα σε πρωτότυπη μορφή, σημαντικά αδιευκρίνιστα κονδύλια σε συμφωνίες λογαριασμών, ασυνήθεις μεταβολές στον ισολογισμό ή μεταβολές στις τάσεις ή σε σημαντικούς δείκτες των οικονομικών καταστάσεων καθώς και ασαφείς ή μη ρεαλιστικές αντιδράσεις της διοίκησης ή των εργαζομένων που προκύπτουν από διερευνητικά ερωτήματα του ελεγκτή ή ελεγκτικές διαδικασίες. Επίσης περιλαμβάνουν ασυνήθεις διαφορές μεταξύ των λογιστικών αρχείων της οικονομικής μονάδας και των απαντήσεων επιβεβαίωσης τρίτων, μεγάλος αριθμός πιστωτικών εγγράφων και άλλων προσαρμογών που γίνονται σε λογαριασμούς απαιτήσεων, ανύπαρκτες επιταγές που σφραγίστηκαν σε περιπτώσεις που οι επιταγές αυτές κανονικά επιστρέφονται στην οικονομική μονάδα με την κατάσταση κίνησης του λογαριασμού από την τράπεζα αλλά και σημαντικά ελλείμματα σε αποθέματα ή φυσικά περιουσιακά στοιχεία.

6.7.3. Προβληματικές ή ασυνήθεις σχέσεις μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης

Όταν οι σχέσεις μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες, δημιουργούνται φαινόμενα άρνησης πρόσβασης σε λογιστικά αρχεία, εγκαταστάσεις, ορισμένους εργαζόμενους, προμηθευτές ή άλλους από τους οποίους θα μπορούσαν να αναζητηθούν ελεγκτικά τεκμήρια, αδικαιολόγητες πιέσεις που επιβάλλονται από τη διοίκηση για την επίλυση πολύπλοκων ή αμφισβητούμενων θεμάτων σε σύντομο χρονικό διάστημα, παράπονα από τη διοίκηση σχετικά με τη διενέργεια του ελέγχου ή εκφοβισμός των μελών της ελεγκτικής μονάδας από τη διοίκηση, ιδιαίτερα σε σχέση με την εκτίμηση των ελεγκτικών τεκμηρίων από τον ελεγκτή ή στην επίλυση ενδεχόμενων διαφωνιών από τη διοίκηση αλλά και ασυνήθεις καθυστερήσεις από την οικονομική μονάδα στην παροχή των ζητούμενων πληροφοριών. Η απροθυμία διευκόλυνσης του ελεγκτή στην πρόσβαση σε ηλεκτρονικά αρχεία για έλεγχο μέσω χρήσης τεχνικών ελέγχου υποβοηθούμενων από υπολογιστή και η άρνηση πρόσβασης στο απασχολούμενο προσωπικό με βασικές λειτουργίες της τεχνολογίας της

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

πληροφορικής και στις εγκαταστάσεις αποτελούν επίσης ενδείξεις προβληματικών σχέσεων μεταξύ ελεγκτή και διοίκησης.

6.7.4. Άλλες προειδοποιητικές ενδείξεις

Η προηγούμενη εμπειρία του ελεγκτή στη συγκεκριμένη επιχείρηση να απέδειξε κάποιο βαθμό ανειλικρίνειας, η ελεγχόμενη επιχείρηση να έχει αδύναμο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, οι λειτουργικές και χρηματοοικονομικές αποφάσεις της διοίκησης να λαμβάνονται και από ένα μόνο πρόσωπο ή μια ομάδα ατόμων που δρουν ομαδικά, η ανανέωση διοικητικών στελεχών ή και λογιστών να επαναλαμβάνεται συχνά, το προσωπικό της επιχείρησης να εκφράζει έντονη δυσαρέσκεια προς τα ανώτερα στελέχη, η κερδοφορία της εξεταζόμενης επιχείρησης να είναι ανεπαρκής ή ασυνήθιστη συγκριτικά με τον κλάδο που ανήκει και τέλος η επιχείρηση να υποβάλλεται σε έλεγχο πρώτη φορά.

6.8. Γνώμες των ελεγκτών για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις

Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου, ο ελεγκτής διατυπώνει γνώμη μέσω της έκθεσης ελέγχου επί των οικονομικών καταστάσεων (Νεγκάκης και Ταχυνάκης, 2013). Στην έκθεση ελέγχου, ο ελεγκτής πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει με σαφήνεια τη γνώμη του για το αν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από κάθε ουσιώδες σφάλμα. Οι γνώμες των ελεγκτών κατηγοριοποιούνται σε τέσσερα είδη:

1. Σύμφωνη γνώμη: Από τη στιγμή που ο ελεγκτής έχει συγκεντρώσει τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια και οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με τις λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα και δεν υπάρχουν παρατηρήσεις που να επηρεάζουν ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις, τότε ο ελεγκτής μπορεί να εκφράσει σύμφωνη γνώμη.

2. Γνώμη με επιφύλαξη: Ο ελεγκτής εκφράζει γνώμη με επιφύλαξη σε περίπτωση που υπάρχουν παρατηρήσεις, που αν και επηρεάζουν την εικόνα των

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

χρηματοοικονομικών καταστάσεων, δεν είναι ουσιώδεις και διάχυτες ώστε να καθιστούν την εικόνα της ελεγχόμενης εταιρίας παραπλανητική.

3. Αδυναμία έκφρασης γνώμης: Στην περίπτωση που ο ελεγκτής αδυνατεί να αποκτήσει επαρκή και κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια και κατ'επέκταση να αποφανθεί για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, αρνείται να εκφράσει γνώμη και είναι υποχρεωμένος να αναφέρει στην έκθεση ελέγχου όλους εκείνους τους λόγους που δεν του επιτρέπουν να εκφέρει άποψη.

4. Αρνητική γνώμη: Ο ελεγκτής εκφράζει αρνητική γνώμη όταν διαπιστώσει ουσιώδεις και διάχυτες παρατηρήσεις που επηρεάζουν σημαντικά την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων, όπως η περίπτωση που οι οικονομικές καταστάσεις δεν έχουν καταρτιστεί με βάση τις γενικά παραδεκτές λογιστικές αρχές και τα λογιστικά πρότυπα.

6.9. Σύνοψη

Όπως έγινε κατανοητό στο συγκεκριμένο κεφάλαιο ο ορκωτός-λογιστής διαδραματίζει σημαντική επιρροή όσον αφορά την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης λόγω του υψηλού επιστημονικού υποβάθρου που διακατέχει καθώς και την τήρηση του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας –IFAC. Ο εξωτερικός έλεγχος διενεργείται επί του λογιστικού συστήματος ενός οργανισμού σε αντίθεση με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου που είναι ένα σύστημα λειτουργιών και διαδικασιών με σωστή οργάνωση και κανόνες λειτουργίας που εφαρμόζονται από τη διοίκηση μίας επιχείρησης με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων της. . Επίσης, ο SOX ενίσχυσε τον εποπτικό ρόλο των διοικητικών συμβουλίων και την ανεξαρτησία των εξωτερικών ελεγκτών που εξετάζουν την ακρίβεια των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων Η συμμόρφωση του ελεγκτή με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου και τη τήρηση τους έχει ως πρωταρχικό σκοπό να προσδιορίσει κατά πόσο οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις παρέχουν μια «αληθινή» εικόνα της ελεγχόμενης επιχείρησης. Ο έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων προσφέρει προειδοποιητικά σημάδια που προΐδεάζουν τους ελεγκτές ως προς την ορθότητα και την εγκυρότητα των εξεταζόμενων καταστάσεων τα οποία διαχωρίστηκαν σε διαφορές στα λογιστικά αρχεία, αντικρουόμενα ή ελλιπή τεκμήρια, προβληματικές ή ασυνήθεις σχέσεις μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης και άλλες προειδοποιητικές ενδείξεις. Τέλος ο ορκωτός λογιστής πρέπει να είναι σε θέση να παρουσιάσει με σαφήνεια τη γνώμη του για το αν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από κάθε ουσιώδες σφάλμα.

6.10. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Kimmel, P.D., Kieso, D.E., Weygandt, J.J. (2011). *Fraud, Internal Control and Cash in Financial*. New York: John Wiley & Sons.

Αληφαντής, Γ. (2011) *Ελεγκτική*. Αθήνα: Πάμισος.

Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*. Πειραιάς: Business Plus A.E

Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β. (2018). *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου*. Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Θεσσαλονίκη: Αειφόρος Λογιστική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΑΠΑΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7.1. Η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε (ΕΤΒΑ Bank)

Η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης Α.Ε. (Τράπεζα ΕΤΒΑ) ιδρύθηκε το 1964 ως μια κρατική τράπεζα. Ο σκοπός της τράπεζας ήταν να προωθήσει τη βιομηχανική, βιοτεχνική, τουριστική, ναυτιλιακή και εμπορική δραστηριότητα και γενικά κάθε δραστηριότητα που θα μπορούσε να συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας (Χατζίδης, 2008).

Η ΕΤΒΑ Finance ήταν θυγατρική της ΕΤΒΑ Bank και στόχος της ήταν η χρηματοδότηση εταιρειών. Η απάτη που ενορχηστρώθηκε από στελέχη της εταιρείας αποκαλύφθηκε προς το τέλος του 2001. Αυτά τα στελέχη είχαν καταχραστεί από την εταιρεία 11 δισεκατομμύρια δραχμές (περίπου 32 εκατομμύρια ευρώ). Αυτή η αποκάλυψη άρχισε με την έκθεση του 1998 που έκανε ο ελεγκτικός οίκος “ Grant Thornton,” ο οποίος πραγματοποίησε μια ειδική έρευνα της ΕΤΒΑ Finance για την περίοδο 1993-97 (Καθημερινή, 2002α). Η ελεγκτική εταιρεία υπογράμμισε τις αδυναμίες του εσωτερικού ελέγχου και την έλλειψη στοιχειωδών επιχειρησιακών κανόνων στην εταιρεία. Η Grant Thornton έδειξε ότι υπήρχε μια επείγουσα ανάγκη έγγραφης διατύπωσης των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων κάθε εργαζομένου. Συγκεκριμένα κάθε συναλλαγή πρέπει να αντιστοιχεί σε διαφορετικό υπάλληλο για να διευκολύνει τον έλεγχο των διαδικασιών. Την εποχή της έκθεσης Grant Thornton, επιτρεπόταν στους υπαλλήλους της εταιρείας να χειρίζονται από μόνοι τους όλες τις φάσεις μιας συναλλαγής ή οποιαδήποτε άλλη οικονομική δραστηριότητα χωρίς να ελέγχονται από διαφορετικά άτομα γεγονός που παραβίαζε το ασυμβίβαστο του ελέγχου. Με τη μέθοδο αυτή παραβιαζόταν η βασική αρχή του εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με την οποία κάθε διαχειριστική πράξη ή λογιστική καταχώρηση δεν

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

επιτρέπεται από έναν μόνο υπάλληλο, αλλά η εργασία κάθε υπαλλήλου πρέπει να συμπληρώνει οπωσδήποτε την εργασία τουλάχιστον ενός και άλλου και ελέγχεται από κάποιον τρίτο είτε εποπτεύον προϊστάμενο είτε εσωτερικό ελεγκτή. Στην πραγματικότητα η Grant Thornton είχε εκφράσει τον φόβο ότι οι οργανωτικές αδυναμίες της εταιρείας θα μπορούσαν να νομιμοποιήσουν τα € 32 εκατομμύρια κατάχρηση (Χατζίδης, 2008).

Μία από τις δραστηριότητες της ETBA Finance ήταν η διαχείριση των επιχειρήσεων που διατρέχουν κίνδυνο και βρίσκονται υπό εκκαθάριση. Στην τελευταία περίπτωση, μεταξύ άλλων, η ETBA Finance ανέλαβε τη δέσμευση διαχείρισης των διαθέσιμων μετρητών. Για να επιτευχθούν καλύτερες αποδόσεις, αυτά τα μετρητά επενδύθηκαν συνήθως σε σταθερές καταθέσεις ή σε συμφωνίες επαναγοράς, μαζί με τα μετρητά άλλων εταιρειών και αυτά της ETBA Finance σε έναν ενοποιημένο λογαριασμό. Στη συνέχεια διατέθηκαν οι τόκοι κερδών σε ένα λογαριασμό για τις υπό εκκαθάριση επιχειρήσεις και σε ένα λογαριασμό για την ETBA Finance. Αυτό οδήγησε σε εσφαλμένες κατανομές. Η κατανομή σε κάθε λογαριασμό υποτίθεται ότι είναι ανάλογη. Ωστόσο, αυτή η διαδικασία επέτρεψε στα εμπλεκόμενα άτομα να διατηρήσουν για τον εαυτό τους τα επιπλέον τα έσοδα από τόκους που εισπράχθηκαν από τη συγκέντρωση όλων των μετρητών σε ένα λογαριασμό καταθέσεων σε σχέση με αυτά που θα είχαν κερδίσει αν είχαν επενδυθεί ξεχωριστά για κάθε λογαριασμό. Κατά την περίοδο 1993-97 τα μετρητά που επενδύθηκαν σε συμφωνίες επαναγοράς ανήλθαν σε αρκετά δισεκατομμύρια δραχμές και έφεραν μεγάλο ενδιαφέρον, με τη βοήθεια των υψηλών επιτοκίων στην Ελλάδα τη συγκεκριμένη περίοδο. Ωστόσο, η διαδικασία χαρακτηρίζεται από πλήρη έλλειψη διαφάνειας. Η χρηματοδότηση προχώρησε στη διόρθωση της κατάστασης με τη σύσταση επιτροπής για την εποπτεία της επεξεργασίας των διαδικασιών. Ωστόσο, όσοι διορίστηκαν ήταν τα ίδια πρόσωπα που εκτελούσαν τις επιχειρήσεις, τα οποία νομιμοποίησαν ολόκληρη τη διαδικασία που οδήγησε στην υπεξαίρεση (Jones, 2011).

Ταυτόχρονα αρκετές ατασθαλίες πραγματοποιήθηκαν και κατά την εκκαθάριση αρκετών εταιρειών, γιατί το Διοικητικό Συμβούλιο πραγματοποίησε προβλέψεις για τα τέλη εκκαθάρισης, δίχως να εκδώσει τιμολόγια ή να εισπράξουν το αναλογούν τέλος. Αποτέλεσμα ήταν η αύξηση των εσόδων της ETBA FINANCE και να χρεωθεί ο λογαριασμός της υπό εκκαθάριση εταιρείας (Jones, 2011).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Στο τμήμα δαπανών, η έκθεση της έρευνας αναφέρει περιπτώσεις που λέγονται ότι αφορούν τέλη για «πλασματικές υπηρεσίες». Υπάρχει επίσης η εντυπωσιακή περίπτωση εκκαθάρισης των εξόδων μιας συγκεκριμένης εταιρείας ύψους 3,9 εκατομμυρίων δραχμών, για την οποία δεν υπάρχει δελτίο ή απόδειξη. Τα στελέχη της εταιρείας δικαιολόγησαν αυτές τις δαπάνες είτε ως «πριμ» στο προσωπικό της εταιρείας υπό εκκαθάριση ή τέλη διαφήμισης για ανακοινώσεις εφημερίδων οι οποίες ωστόσο ποτέ δεν έγιναν πραγματικά. Επομένως, είναι άγνωστο γιατί τέτοιες δαπάνες επιτρέπονταν από την ETBA Finance, ελλείψει αποδείξεων για παρεχόμενες υπηρεσίες. Επίσης ανέφερε ότι τα ταξιδιωτικά επιδόματα και οι αμοιβές των υπαλλήλων της ETBA Finance ήταν «δυσανάλογα υψηλά και χωρίς δικαιολογητικά». Τέλος η Grant Thornton διαπίστωσε ότι υπήρχαν περιπτώσεις εργαζομένων που είχαν προαχθεί σε δύο ή τρία επίπεδα στην ιεραρχία δίχως τα απαιτούμενα προσόντα. Οι αμοιβές δικηγόρων χαρακτηρίστηκαν αρκετά υψηλές, ωστόσο, αυτές συνοδεύονταν από δικαιολογητικά έγγραφα και υπόκεινται σε οφειλόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις (Χατζίδης, 2008).

Παρά τα συγκεκριμένα ευρήματα και προτάσεις που περιέχονται στην έκθεση σχετικά με το πλαίσιο του ταμειακού ελέγχου, των ελλείψεων των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και της έλλειψης της αποτελεσματικής οργάνωσης, δεν λήφθηκαν μέτρα για την αποφυγή του οικονομικού σκανδάλου η οποία ξέσπασε στις αρχές του 2002 κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της ιδιωτικοποίησης της ETBA Bank. Στο οικονομικό σκάνδαλο εμπλέκονταν άτομα του χρηματοπιστωτικού και χρηματιστηριακού περιβάλλοντος, Στο πρώτο στάδιο της απάτης υπήρχε διαρκής άνοδος στο χρηματιστήριο αξιών και στο δεύτερο υπήρξε η κάμψη του και η κατακόρυφη πτώση των τιμών της μετοχής (Jones, 2011).

Έξι χρόνια μετά την αποκάλυψη της απάτης ύψους 30εκ. ευρώ σε βάρος της εταιρείας και κατ' επέκταση του ελληνικού δημοσίου η υπόθεση σφραγίστηκε με απόφαση της δικαιοσύνης και ποινή φυλάκισης σε όσους καταδικάστηκαν (Jones, 2011).

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποίησε το ΣΔΟΕ, διαπιστώθηκε ότι τα διαθέσιμα εταιρείας αντί να τοποθετούνται σε ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου όπως ίσχυε από τη νομοθεσία, επενδύονταν στο χρηματιστήριο. Πρωταγωνιστικό ρόλο στην υπόθεση έπαιξαν τρία από τα πέντε στελέχη της ETBA FINANCE.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Τα κεφάλαια που προέρχονταν από το προϊόν της απάτης μέσω της χρηματιστηριακής ΑΒΑΞ ΕΛΕΔΕ τοποθετούνταν σε προσωπικό λογαριασμό που άνηκε σε ηλικιωμένο συγγενικό πρόσωπο ενός εκ των δραστών (Jones, 2011).

Συμπερασματικά λοιπόν προκύπτει ότι η ύπαρξη ενός συστήματος εσωτερικού ελέγχου είναι αναγκαία για την ορθή λειτουργία μιας οικονομικής μονάδας. Φυσικά και η συμβολή του εξωτερικού ελεγκτή είναι καθοριστικής σημασίας καθώς συμμετείχε στην απάτη γνωρίζοντας τις παραποιήσεις, αφού μάλιστα ήτανε και ορκωτός της χρηματιστηριακής που δρούσε για λογαριασμό των στελεχών που διέπρατταν απάτη (Jones, 2011).

7.2. Dynamic Life

Η Dynamic Life A.E. ξεκίνησε τις δραστηριότητές της το 1996. Ιδρύθηκε για να συνεχίσει τις εργασίες της Dynami Zois, η οποία το 1994 ήταν η πρώτη εταιρεία στην Ελλάδα που ξεκίνησε και εγκατέστησε την πρακτική των γυμναστηρίων μέσω franchising. Σύμφωνα με τη Νατάσα Μπογιατιώτη , πρόεδρο της επιχείρησης, ο στόχος της Dynamic Life ήταν να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες να μετατραπούν τα γυμναστήρια σε δυναμικές επιχειρήσεις και γενικά να ενισχυθεί η κουλτούρα του αθλητισμού και της άσκησης στην Ελλάδα. Η εταιρεία επικεντρώθηκε στην τεχνογνωσία της στην εγκατάσταση τις προδιαγραφές και την υποδομή και, αφετέρου, την αλλαγή της νοοτροπίας των υπαλλήλων αλλά και των δύο ιδιοκτητών του γυμναστηρίου στοχεύοντας μακροπρόθεσμα στη βελτίωση της εικόνας της άσκησης και της φυσικής κατάστασης στο ελληνικό κοινό. Επιπλέον, διακλαδίστηκε στο μάρκετινγκ του αθλητικού εξοπλισμού και συνεργάστηκε με τις μεγαλύτερες εταιρείες στο εξωτερικό, επιτυγχάνοντας έτσι καλύτερους όρους συναλλαγών (Jones, 2011).

Η εταιρεία απαριθμήθηκε στο ειδικό τμήμα των δυναμικών και ταχέως αναπτυσσόμενων εταιρειών στο Χρηματιστήριο Αθηνών τον Σεπτέμβριο του 2002, με αρχική τιμή μετοχής € 1,40. Τόσο οι πωλήσεις όσο και τα κέρδη της εταιρείας παρουσίασαν ταχεία ανάπτυξη, αλλά δεν άργησαν να ξεκινήσουν (Jones, 2011).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Προς το τέλος του 2004 και μετά από έρευνα που διεξήγαγε η πρωτεύουσα Επιτροπή Αγοράς, αποκαλύφθηκε ότι η εταιρεία συμμετείχε σε ακατάλληλες λογιστικές πρακτικές. Η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο ύψους 1,5 εκατ. Ευρώ στην Νατάσα Μπογιατιώτη. Ο ορκωτός ελεγκτής που διενήργησε έλεγχο στις οικονομικές καταστάσεις του 2004 προσδιόρισε τους λογαριασμούς για τους λόγους που αναφέρονται στις παρακάτω σημειώσεις :

1) Ο λογαριασμός «Μακροπρόθεσμες Επενδύσεις» περιελάμβανε: α) το ποσό των 1.679.000 ευρώ που επενδύθηκε σε 100% πλήρως ελεγχόμενη ξένη εταιρεία με αρνητική εσωτερική λογιστική αξία, β) το ποσό των 3.620.000 ευρώ αφορούσε το 19,98% μιας μη εισηγμένης στο χρηματιστήριο εταιρείας της οποίας η εσωτερική λογιστική αξία είναι 3.039.787,08 ευρώ, γ) το ποσό των 2.000.000 ευρώ, το οποίο αφορά στην αξία κόστους μιας επένδυσης σε μια μη εισηγμένη στο χρηματιστήριο εταιρεία της οποίας η εσωτερική λογιστική αξία ανήλθαν σε 412.080,88 ευρώ. Για τις προαναφερθείσες περιπτώσεις θα έπρεπε να υπάρχουν διατάξεις για ζημίες συνολικού ύψους 3.847.132,04 ευρώ, οι οποίες θα πρέπει να μειώσουν επίσης τα έσοδα της οικονομικής περιόδου (Jones, 2011).

2) Στον λογαριασμό «Αναβαλλόμενες Δαπάνες» περιλαμβάνονται τα εξής: α) Στοιχεία που πρέπει να αποσβεστούν και να μειώσουν τα αποτελέσματα της τρέχουσας οικονομικής χρήσης κατά 350.000 ευρώ, β) το ποσό 354.000 ευρώ για υπηρεσίες που η μητρική εταιρεία πραγματοποίησε για τη θυγατρική και η οποία θα έπρεπε να είχε καταβληθεί από τη θυγατρική ήταν απαίτηση κατά της θυγατρικής της. Ωστόσο, αυτό αντιμετωπίστηκε ως δαπάνη που μείωσε τα λειτουργικά αποτελέσματα με απόσβεση της κατά 70.880 ευρώ (Jones, 2011).

3) Ο λογαριασμός εταιρικού λογαριασμού "εισπρακτέοι λογαριασμοί" περιλαμβάνει επίσης παλαιές απαιτήσεις ύψους 3.638.580,10 ευρώ για τα οποία η εταιρεία είχε προβεί σε προβλέψεις στις οικονομικές καταστάσεις συνολικού ύψους 54.795,59 ευρώ. Ωστόσο, αυτό ήταν μια ανεπαρκής πρόβλεψη για απώλεια. Η σωστή πρόβλεψη θα πρέπει να έχει μειώσει τα λειτουργικά αποτελέσματα κατά 2.683.580,10 ευρώ για το 2004 και 2006 κατά 900.000 ευρώ για προηγούμενες χρήσεις (Jones, 2011).

4) Το εισόδημα της εταιρείας περιελάμβανε ποσό 3 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο προήλθε από την πώληση του δικαιώματος χρήσης λογισμικού σε θυγατρική που ανήκει εξ ολοκλήρου στο εξωτερικό και σύμφωνα με τα υπάρχοντα σύμβαση, η

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

είσπραξη των εσόδων θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κατά την περίοδο από τον Ιανουάριο του 2005 έως Δεκέμβριος 2007. Μέχρι την ημερομηνία της έκθεσης του ελεγκτή, η οποία αντιστοιχεί στην πρώτη δόση σε 83.333,33 ευρώ δεν είχαν εισπραχθεί. Συνεπώς, το ποσό των 3 εκατομμυρίων ευρώ σε εισπράξεις μελλοντικών περιόδων και δεν θα έπρεπε να αναγνωρίζονται ως έσοδα για τη παρούσα οικονομική χρήση, η οποία ήταν το 2004 (Jones, 2011).

Συνολικά, οι παρατηρήσεις του ελεγκτή δεν αναφέρουν μια υγιή επιχείρηση. Επί πλέον, η ικανότητα της εταιρείας να συνεχίσει τις δραστηριότητές της ήταν αμφίβολη και αντιμετώπισε ένα τεράστιο πρόβλημα ρευστότητας. Εάν οι παρατηρήσεις του ελεγκτή αντικατοπτρίζονταν στις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, η όλη εικόνα θα ήταν τελείως διαφορετική. Στην περίπτωση αυτή, η εταιρεία θα είχε δείξει μια απώλεια € 6 εκατ. αντί € 560 413,51 κέρδος προ φόρων. Επίσης, εάν είχαν γίνει προβλέψεις ζημιών για τις εκκρεμούσες αγωγές κατά της εταιρείας ύψους 23.700.000 ευρώ, οι απώλειες εσόδων θα είχαν ήταν ακόμα παραπάνω (Jones, 2011).

Με όλα τα παραπάνω, είναι εύλογο να αναρωτηθούμε γιατί υπέγραψε τελικά ο ορκωτός λογιστής την έκθεση του και άφησε την εταιρεία να συνεχίσει τις εύθραυστες λειτουργίες της. Τα επακόλουθα από αυτό ήταν ότι η επιτροπή λογιστικής τυποποίησης διέταξε την εξέταση της ποιότητας του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε από τον ορκωτό λογιστή και τις τυχόν παραλείψεις του κατά τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Ειδική μνεία έγινε στα 3 εκατομμύρια ευρώ που περιλαμβάνονται στην κατάσταση αποτελεσμάτων της εταιρείας σχετικά με το εισόδημα σε μεταγενέστερες οικονομικές περιόδους και όχι εκείνη που ελέγχθηκε. Συνολικά, φαίνεται ότι υπήρξε ένα σχέδιο να γίνει διεθνής με το πρόγραμμα «Being Best» για να αντισταθμίσει τις απώλειες που υπέστησαν Ελλάδα. Καθώς το σχέδιο αυτό δεν φαίνεται να λειτούργησε, καταβλήθηκαν προσπάθειες για να πεισθούν οι επενδυτές να διατηρήσουν τις μετοχές τους, διαφορετικά οι τιμές των μετοχών θα κατέρρεαν. Η ακατάλληλη λογιστική πολιτική φαίνεται να υιοθετήθηκαν ως έσχατη λύση για την κάλυψη των προβλημάτων της εταιρείας (Jones, 2011).

7.3. Τράπεζα Κρήτης

Το σκάνδαλο της Τράπεζας της Κρήτης είναι συνώνυμο με το σκάνδαλο Κοσκωτά το οποίο δεν ήταν μόνο οικονομικό αλλά και πολιτικό. Πρωταγωνιστικό ρόλο στο σκάνδαλο έπαιξε ο τραπεζίτης Κοσκωτάς καθώς και στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, που ήταν και θερμός υποστηρικτής του.

Σύμφωνα με τον Δημητρίου (1996), ο Κοσκωτάς γεννήθηκε στην Αθήνα το 1954 σε φτωχούς αήττητους γονείς. Το 1969, στην ηλικία των 15 ετών, μετανάστευσε στις ΗΠΑ με τους γονείς του και τον αδελφό του Σταύρο όπου εργάστηκε στην επιχείρηση του πατέρα του - ζωγραφική, διακόσμηση και ανακαίνιση σπιτιών. Παράλληλα παρακολούθησε μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Fordham και στο Lehman College στη Νέα Υόρκη. Ωστόσο, τα τριτοβάθμια προσόντα που αργότερα ισχυρίστηκε ότι απέκτησε από αυτά τα δύο και άλλα τριτογενή ιδρύματα στα κράτη ήταν ψεύτικα επειδή είχε πλαστογραφήσει τα σχετικά ακαδημαϊκά αντίγραφα. Ο Κοσκώτας έπρεπε να παραμείνει συνολικά 10 χρόνια μέσα στις ΗΠΑ, τα πρώτα έξι από αυτές ως ανήλικος. Ωστόσο, εκτός από πλαστογράφιση σε ακαδημαϊκό επίπεδο, έχει διαπράξει 64 άλλα αδικήματα, κυρίως αδικήματα απάτης που αφορούν τη πλαστογράφιση των υπογραφών και την ανάληψη ψεύτικων ταυτοτήτων στο πλαίσιο της ανακαίνισης του πατέρα του, για την οποία κατηγορήθηκε στις ΗΠΑ. Έτσι, πριν επιστρέψει στην Ελλάδα είχε καταπληκτικό ρεκόρ ως απατεώνας (Jones, 2011).

Στις 3 Ιουλίου 1979 ο Κοσκώτας άρχισε να εργάζεται στην οικονομική διοίκηση της Τράπεζας τμήμα, το οποίο αποτελείται από τμήματα λογιστικής και υπολογιστικής. Στις 26 Ιουνίου 1980, του ανατέθηκε ο έλεγχος των υπαλλήλων σε ξένο νόμισμα της Τράπεζας. με άλλα λόγια, ήταν επικεφαλής της ομάδας εσωτερικού ελέγχου των συναλλαγματικών διαθεσίμων της Τράπεζας και των αποθεματικών στην Τράπεζα της Ελλάδος. Στις 7 Απριλίου 1981 ανέλαβε χρέη αναπληρωτή προϊσταμένου λογιστικής, εκτελώντας παράλληλα και τα εργασιακά καθήκοντα του αντίστοιχου τμήματος γεγονός που προξενεί ανησυχίες για την αξιοπιστία και την ορθή αποτύπωση των λογιστικών γεγονότων διότι ένα από τα καθήκοντα της θέσης που είχε ήταν η μεταφορά χρημάτων στο εξωτερικό ή στην Ελλάδα, αφού ήταν ο ίδιος νόμιμος εξουσιοδοτημένος εκπρόσωπος της. Όντας σε τέτοια προνομιούχος θέση, υιοθέτησε την ιδέα της υπεξαίρεσης χρημάτων που ανήκουν στην Τράπεζα με την

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

πεποίθηση ότι δεν θα βρεθεί. Μόνο 22 μέρες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του τμήματος εσωτερικού ελέγχου της Τράπεζας, στις 18 Ιουλίου 1980, έκλεψε για τον εαυτό του επιταγές που ανήκαν σε πελάτες του υποκαταστήματος της Τράπεζας στον Πειραιά - που ανέρχονταν σε 1.155.000 \$- και ήταν μέρος του ξένου νομίσματος της Τράπεζας. Τα χρήματα αυτά τα κατέθεσε σε προσωπικό του λογαριασμό χωρίς να εγγράψει το λογιστικό γεγονός στα βιβλία της Τράπεζας (Jones, 2011).

Μετέπειτα κατάφερε να αποκτήσει τον πλήρη έλεγχο της τράπεζας κατέχοντας το 95% των μετοχών διορίζοντας ταυτόχρονα σε σημαντικές θέσεις ανθρώπους της εμπιστοσύνης του, για να διασφαλιστεί η μη καταγγελία απάτης εναντίον του. Όπως αποδείχθηκε αργότερα ουσιαστικά αγόρασε την τράπεζα Κρήτης με χρήματα της ίδιας της τράπεζας. Στα 34 χρόνια του κατάφερε να έχει στην κατοχή του εκτός της τράπεζας, την εκδοτική εταιρεία Γραμμή Α.Ε. η οποία περιελάμβανε 5 περιοδικά, 3 εφημερίδες και 1 ραδιοφωνικό σταθμό κάνοντας παράλληλα προπαγάνδα υπέρ του τότε κυβερνώντος κόμματος. Επίσης στα χέρια του Κοσκωτά είχε περάσει και η ποδοσφαιρική ομάδα του Ολυμπιακού (Jones, 2011).

Το 1987 ξεκίνησε η Τράπεζας της Ελλάδος αιφνίδιους ελέγχους σε διάφορα υποκαταστήματα της που αφορούσαν λογαριασμούς εταιριών που κατείχε ο Κοσκωτάς για ύποπτες συναλλαγές. Ο Κοσκωτάς στο φόβο ότι θα αποκαλυφθούν οι οικονομικές του απάτες αποφάσισε την πλαστογράφηση ορισμένων εγγράφων με τη βοήθεια των λογιστών του. Τον Οκτώβριο του 1988 ανέθεσε σε ένα από τα υψηλά στελέχη της Τράπεζας του, την παράδοση στους εξωτερικούς ελεγκτές της Τράπεζας της Ελλάδος, δυο πλαστογραφημένων από τον Κοσκωτά φωτοαντίγραφων επιστολών γραμμένα στα αγγλικά με ημερομηνία 26 Μαΐου 1988 τα οποία απευθύνονταν στον ίδιο και αφορούσαν τη πίστωση του λογαριασμού του με εκατομμύρια δολάρια. Η μια επιστολή είχε αποστολέα μια γνωστή επενδυτική εταιρεία από τη Νέα Υόρκη και η άλλη την τράπεζα Irving Trust Company με έδρα τις ΗΠΑ (Jones, 2011).

Προτού περιγράψουμε τις κατηγορίες για τις οποίες καταδικάστηκε ο Κοσκωτάς, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε την κατάσταση των ανεπαρκών συστημάτων λογιστικής πληροφόρησης, την ανυπαρξία εσωτερικού ελέγχου και την έλλειψη διαχωρισμού καθηκόντων, την βοήθεια κυβερνητικών αξιωματούχων την εποχή εκείνη όπως και τη μη ισχύ των διεθνών λογιστικών προτύπων (IFRS), γεγονότα που

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

εκμεταλλεύτηκε πλήρως για τη δική του πρόοδο με τον τρόπο που το έκανε (Δεμέτης, 2018).

Όταν ξέσπασε το σκάνδαλο ο επιχειρηματίας γίνεται γνωστός ως «ο μεγαλοαπατεώνας». Διέφυγε στο εξωτερικό με τη συνδρομή του Αργύρη Σαλιαρέλη και συγκεκριμένα στη Βραζιλία αλλά τελικά συλλαμβάνεται στις ΗΠΑ και δικάζεται στην Ελλάδα. Η αποκαλούμενη «Δίκη του αιώνα» ολοκληρώνεται μέσα σε δέκα μήνες. Ο πρωθυπουργός της χώρας Ανδρέας Παπανδρέου κρίνεται αθώος ενώ δεν εμφανίζεται ποτέ στο ακροατήριο. Ο Μένιος Κουτσόγιωργας (πρώην υπουργός Δικαιοσύνης) τη στιγμή που έχει το λόγο υφίσταται εγκεφαλικό επεισόδιο και μετέπειτα καταλήγει στο νοσοκομείο. Αθώος κρίθηκε και ο υφυπουργός Βιομηχανίας Γιώργος Πέτσος που κατηγορούταν για ηθική αυτουργία σε απιστία και παθητική δωροδοκία. Ο υπουργός οικονομικών Δημήτρης Τσοβόλας, κρίθηκε ένοχος για απιστία περί την υπηρεσία και παράβαση του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Ο Παναγιώτης Ρουμελιώτης υπουργός Εθνικής Οικονομίας αν και παραπέμφθηκε δεν δικάστηκε, καθώς είχε ήδη εκλεγεί βουλευτής στο Ευρωκοινοβούλιο. Ο ορκωτός ελεγκτής ο οποίος ήταν υπεύθυνος επι σειρά ετών για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της τράπεζας Κρήτης καταδικάστηκε σε δωδεκάμισι χρόνια κάθειρξης και απομακρύνθηκε από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών για ανάρμοστη συμπεριφορά. Ακόμη ο ορκωτός κατηγορήθηκε για συμμετοχή και κάλυψη απάτης καθώς και για χρηματισμό από τον Κοσκωτά την απόκρυψη της (Δεμέτης, 2018).

Στη δίκη του Γ. Κοσκωτά που ακολούθησε καταδικάστηκε σε 25 χρόνια κάθειρξης για υπεξαίρεση χρημάτων από την Τράπεζα της Κρήτης. Εν τέλει αποφυλακίστηκε δώδεκα χρόνια μετά στις 16 Μαρτίου 2001 (Δεμέτης, 2018).

7.4. Ασπίς Πρόνοια Α.Ε.

Η Ασπίς Πρόνοια ιδρύθηκε το 1944 και η λειτουργία της ξεκίνησε ένα χρόνο μετά που εξέδωσε το πρώτο ομαδικό ασφαλιστήριο ζωής στην Ελλάδα. Από τα πρώτα της επιχειρηματικά βήματα η επιχείρηση πραγματοποίησε σειρά συγχωνεύσεων και επιχειρηματικών συνεργασιών με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού, κλείνοντας μεγάλα συμβόλαια με σημαντικές εταιρείες όπως η κάλυψη ασφαλιστικών

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

αναγκών της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Παράλληλα καταγράφει στο ενεργητικό της παγκόσμιες πρωτοτυπίες, αφού ανέλαβε να ασφαλίσει τους τρεις αστροναύτες που ταξίδεψαν για πρώτη φορά στο διάστημα (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Το 1990 καθώς η εταιρεία άρχισε να επεκτείνεται όλο και περισσότερο ιδρύοντας επιπλέον εξειδικευμένα τμήματα που την πλαισιώνουν (ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ Ζημιών, Ασπίς Χρηματιστηριακή, κ.α.) και παράλληλα εξαγοράζει στην ελληνική αγορά πλήθος ελληνικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο. Το διάστημα εκείνο ο οργανισμός παραμένει ηγέτης στην αγορά παρά τον έντονο ανταγωνισμό που επικρατεί. Το 2000 λόγω αδυναμίας κάλυψης των ταμειακών ελλειμμάτων και λειτουργικών της δαπανών χρησιμοποίησε τα συμβόλαια ASPIS BOND προς κάλυψη τους, αντί να τα επενδύσει σε μερίδια. Όπως αναμενόταν ο οργανισμός δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τους πελάτες του με αποτέλεσμα να τον καταγγείλουν (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Το 2001, η ασφαλιστική εταιρεία Ασπίς Πρόνοια προχώρησε σε αναδρομικές αλλαγές στον Ισολογισμό της για το έτος 2000, καθώς προήλθε μία μείωση κατά 6,9 δισεκατομμύρια δραχμές στην αξία του χαρτοφυλακίου του εσωτερικού μεταβλητού κεφαλαίου της, εξαιτίας της υποτίμησης της αξίας των επενδύσεων της. Το ποσό αυτό αποφάσισε να το συμπεριλάβει στο ποσό των αποθεμάτων, ύψους 41 δισεκατομμυρίων δραχμών, και με αυτόν τον τρόπο να το μηδενίσει αυθαίρετα εξαφανίζοντας το από τους επόμενους Ισολογισμούς. Παράλληλα, προχώρησε στην προώθηση δύο νέων επενδυτικών προϊόντων ζωής, το «ASPIS PLUS» και το «ΔΚ», τα οποία πρόσφεραν το αρχικά επενδυμένο κεφάλαιο, προσαυξημένο κατά το επιτόκιο 4%. Δυστυχώς, το πιστοποιητικό φερεγγυότητας του έτους έκδοσης δόθηκε στην εταιρεία στο τέλος της επόμενης χρονιάς. Το 2002, η εταιρεία Ασπίς κλονίστηκε από την επιδείνωση της οικονομικής της κατάστασης. Η Ασπίς έπρεπε να αγοράσει από τις εισπράξεις των «ASPIS BOND» του έτους 2001, ύψους 66 εκατομμυρίων ευρώ, αντίστοιχο ποσό για τα μερίδια των ασφαλισμένων, τελικά όμως χρησιμοποίησε τα 42 εκατομμύρια ευρώ για να καλύψει αποθέματα και ζημιές συμβολαίων του 2000, καθώς και για να καλύψει άλλες υποχρεώσεις της. Η ασφαλιστική εταιρεία είχε ανεπαρκές κεφάλαιο εξαιτίας του ελλείμματος των «ASPIS BOND». Για τον λόγο αυτό, επινόησε το ασφαλιστικό προϊόν «ASPIS PLUS», το οποίο μπορούσαν να αποκτήσουν οι ασφαλισμένοι που κατείχαν το «ASPIS BOND», εξαγοράζοντας το τελευταίο και μετατρέποντας το σε «ASPIS

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

PLUS», κυρίως λόγω έλλειψης ρευστότητας. Η εταιρεία τότε προέβη σε λογιστικά τεχνάσματα παραποίησης των οικονομικών της καταστάσεων και αύξησε τεχνητά το ύψος των κεφαλαίων της κατά 27 εκατομμύρια ευρώ. Το 2003, η εταιρεία μετέφερε 30 εκατομμύρια ευρώ από το εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο στην εταιρεία Ασπίς Όμιλος Εταιρειών ΑΕ και το αντικατέστησε με ομόλογο ισόποσης αξίας, χρονικής διάρκειας 7 ετών και με επιτόκιο 5%. Τα χρηματικά ποσά χρησίμευσαν στην ίδρυση και στην αύξηση κεφαλαίου άλλων εταιρειών του ομίλου (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Το 2003, η Γενική Γραμματεία Εμπορίου με επίσημο έγγραφο της έκανε αναφορά για τις καταγγελίες που είχε δεχθεί η εταιρεία Ασπίς Πρόνοια για την μη τήρηση των υποχρεώσεων της, η οποία ωστόσο συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια (news247, 2009).

Το 2004, η εταιρεία αύξησε τα κεφάλαια της, μέσω της αυθαίρετης αναπροσαρμογής, κατά 50 εκατομμύρια ευρώ, της αξίας των ακινήτων της στην εύλογη αξία. Το 2005, έπειτα από έλεγχο των ορκωτών ελεγκτών, διαπιστώθηκε πως τα ασφάλιστρα των προγραμμάτων «ASPIS BOND», «ASPIS PLUS» και «ΔΚ» δεν επενδύονταν σε τίτλους ούτε αγοράζονταν 74 μερίδια. Ακόμη, δεν είχε γίνει πρόβλεψη ύψους 70 εκατομμυρίων ευρώ για κινδύνους, οι οποίοι δεν μπορούσαν να καλυφθούν από τα περιουσιακά της στοιχεία. Το 2007, το Υπουργείο Ανάπτυξης προχώρησε σε κοινοποίηση των γεγονότων που αφορούσαν το έλλειμμα των αποθεμάτων, τις υπερβολικές υπεραξίες και τις παραποιήσεις στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις, στοιχεία τα οποία επηρέαζαν τόσο τα αποτελέσματα όσο και την κεφαλαιακή επάρκεια του ομίλου. Εκδόθηκε εισαγγελική εντολή για να διερευνηθεί η υπόθεση περαιτέρω, ενώ ενημερώθηκαν η Τράπεζα της Ελλάδος, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων και η Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης (ΕΠ.Ε.Ι.Α.). Το 2008, η ΕΠ.Ε.Ι.Α. πρότεινε στην Ασπίς Πρόνοια να δημιουργήσει ένα χρηματοδοτικό πλάνο ανάκαμψης, ωστόσο δεν έγινε καμία ενέργεια. Τότε, διαπιστώθηκε και νέο έλλειμμα 130 εκατομμυρίων ευρώ στα αποθέματα, που ούτε αυτό μπόρεσε να καλυφθεί. Πλέον, η ανάγκη για ουσιαστική ανασυγκρότηση της εταιρείας απαιτούσε 237 εκατομμύρια ευρώ για να επιτευχθεί. Το 2009, η ΕΠ.Ε.Ι.Α ζήτησε από την Ασπίς Πρόνοια να σχεδιάσει πρόγραμμα για την βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση και την οικονομική ανασυγκρότηση της, και για άλλη μία φορά δεν έγινε καμία ενέργεια (news247, 2009).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Το 2009, ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας, Παύλος Ψωμιάδης, κατέθεσε στην ΕΠ.Ε.Ι.Α μία εγγυητική επιστολή 550 εκατομμυρίων ευρώ από την τράπεζα HSBC. Μετά από έλεγχο της Τράπεζας της Ελλάδος, διαπιστώθηκε ότι η συγκεκριμένη επιταγή δεν ήταν γνήσια (Τζώρτζη, 2010).

Όλες αυτές οι πράξεις ήταν παράνομες. Η ASPIS BANK σαν θεματοφύλακας των αποθεματικών, όφειλε από το νόμο για τις οποιοσδήποτε διαφοροποιήσεις στη σύνθεση του χαρτοφυλακίου ήθελε να κάνει η ΑΣΠΙΣ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΕΓΑ να ενημερώσει το υπουργείο και να πάρει την έγκριση από αυτό. Ο Ψωμιάδης προκειμένου να αποφύγει αυτήν τη διαδικασία και σε συνεργασία με τη διοίκηση της τράπεζας έκανε τις μεταφορές και αντικαταστάσεις χωρίς την εγγύηση του υπουργείου (Τζώρτζη, 2010).

Αν και οι επενδύσεις αυτές ήταν σε αντίθεση με όσα αναφέρονται στο άρθρο (13γ) έγιναν δεκτές από τις Εποπτικές Αρχές, οι οποίες εξέδωσαν στην εταιρία Πιστοποιητικό Φερεγγυότητας και σε συνδιασμό με την περίεργη συγκάλυψη του Εποπτεύοντος τότε, Υπουργείου Ανάπτυξης, με αρμόδιους Υπουργούς και Υφυπουργούς, τους Άκη Τσοχατζόπουλο, Χ. Θεοδώρου και Κίμωνα Κουλούρη, οι Εταιρείες του Π. Ψωμιάδη υπεξείρεσαν εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ από τα Κεφάλαια των Ασφαλισμένων τους (Τζώρτζη, 2010).

Ένα από τα σημεία στα οποία εστιάζεται η αγωγή των θυμάτων του σκανδάλου της «Ασπίς Πρόνοια» είναι εκ μέρους των δημοσίων ελεγκτικών υπηρεσιών «η παράλειψη αντιμετώπισης του παράνομου τρόπου κάλυψης των ασφαλιστηρίων συμβολαίων Unit Linked. Η ΑΣΠΙΣ Πρόνοια Α.Ε.Γ.Α. από το 1999 μέχρι και το 2008 επένδυε το σύνολο των ασφαλιστρών στο εσωτερικό μεταβλητό κεφάλαιο ASPIS BOND, δηλαδή αποκλειστικά σε μετοχές ή εισηγμένα ομόλογα, αντί να κάνει την ορθή διασπορά αποθεμάτων που επιτάσσει το άρθρο 8 παρ. 6 του ΝΔ 400/1970. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του παθητικού της εταιρίας, χωρίς ταυτόχρονη αύξηση του ενεργητικού της λόγω της πτώσης της αξίας των μετοχών και των ομολόγων, συνεπώς τη δημιουργία τεράστιου ελλείμματος στα ίδια κεφάλαια της εταιρίας» (Λαμπρόπουλος, 2011).

Ένα άλλο σημείο αιχμής για τις ευθύνες του ελληνικού δημοσίου είναι ότι δεν ελήφθησαν υπόψιν οι εκθέσεις ορκωτών λογιστών που είχαν εντοπίσει το πρόβλημα της «Ασπίς Πρόνοια» (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Όπως μνημονεύεται στην αγωγή κατά του ελληνικού Δημοσίου «η ασφαλιστική εταιρία υπερτιμολογούσε παρανόμως τα περιουσιακά της στοιχεία και η αρμόδια Εποπτική Αρχή αδιαφόρησε για τις σχετικές σημειώσεις των ορκωτών λογιστών – ελεγκτών. Αν οι αρμόδιες εποπτικές αρχές λάμβαναν υπόψη τους τις σημειώσεις στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ορκωτών λογιστών – ελεγκτών της εταιρίας, αν είχαν υπολογίσει ορθά την αξία του ενεργητικού της εταιρίας, αν είχαν διαπιστώσει την ύπαρξη ελλείμματος αντί να το συγκαλύπτουν εκδίδοντας αναληθή πιστοποιητικά φερεγγυότητας, και αν είχαν απαιτήσει την κάλυψή του ελλείμματος με επιπρόσθετα περιουσιακά στοιχεία τότε το πρόβλημα θα είχε λυθεί ήδη από τα γέννησή του και το έλλειμμα θα είχε περιορισθεί ήδη από το έτος 2002» (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Για την αντίληψη του μεγέθους της ζημιάς από την ανάκληση της άδειας λειτουργίας της, χωρίς δουλειά έμειναν περίπου 1.000 υπάλληλοί της, ενώ χωρίς κάλυψη βρέθηκαν περίπου 1 εκατομμύριο ασφαλισμένοι, εκ των οποίων οι 160 χιλιάδες αφορούσαν ασφάλεια ζωής (Αναγνωστόπουλος, 2010).

Οι πελάτες παραπλανήθηκαν καθώς από το 2001 ως και τον Σεπτέμβριο του 2009 δεν γνώριζαν ότι η ΑΣΠΙΣ Πρόνοια είναι στην πραγματικότητα οικονομικά κατεστραμμένη από τις πράξεις και παραλείψεις των εποπτικών αρχών, αφού οι θεωρημένες από τις εποπτικές αρχές οικονομικές καταστάσεις, τα πιστοποιητικά φερεγγυότητας αλλά και διάφορα άλλα έγγραφα της ΕΠ.Ε.Ι.Α σύμφωνα με τα οποία η εταιρεία φαινόταν να λειτουργεί σύννομα, υγιής και οικονομικά αυτάρκης (Αναγνωστόπουλος, 2010).

7.5 Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons.

news247. 2009. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.news247.gr/ereyna-gia-tin-ypothesi-aspis-pronoia.6053111.html" <https://www.news247.gr/ereyna-gia-tin-ypothesi-aspis-pronoia.6053111.html> >

Αναγνωστόπουλος, Θ. *Ασπίς, τεράστιο σκάνδαλο! – Ένα συνταρακτικό ντοκουμέντο που αποκαλύπτει την Αηστεία των Ελλήνων Πολιτών!* [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/" <https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/> >

Δεμέτης Χρήστος. 2018. *news247gr*. [online]. [Accessed 2018]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://news247gr.exposure.co/politikaskandala" <https://news247gr.exposure.co/politikaskandala> >

Λαμπρόπουλος, Β. (2011). *Σκάνδαλο Aspīs: Ζητούν 160 εκατ. ευρώ από το ελληνικό δημόσιο*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.tovima.gr/2011/08/12/society/skandalo-aspis-zitoyn-160-ekate-eyrw-apo-to-elliniko-dimosio/" <https://www.tovima.gr/2011/08/12/society/skandalo-aspis-zitoyn-160-ekate-eyrw-apo-to-elliniko-dimosio/> >

Τζώρτζη, Ε. (2010). *Εκθεση-κόλαφος για το σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia" <https://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia> >

Χατζίδης, Κ. (2008). Το μεγάλο κόλπο της ETBA Finance. Πως η συμμορία των "13" καταχράστηκε 36,7 εκατ. ευρώ. - Ασύλληπτος παραμένει ο εγκέφαλος. *Το Βήμα*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

8.1. Στάδια της Έρευνας-Μεθοδολογία

Στόχος της έρευνάς μας είναι να επεκτείνουμε και να αναπτύξουμε την κατανόησή μας όσον αφορά την παραποίηση οικονομικών καταστάσεων πέρα από τη βιβλιογραφία. Για να επιτύχουμε αυτόν τον στόχο διεξήγαμε σε βάθος συνεντεύξεις με επαγγελματίες του ελεγκτικού και λογιστικού κλάδου.

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας επιλέχτηκε η ποιοτική μέθοδος, και ως τρόπος συλλογής δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη μικρής κλίμακας συνέντευξη. Αρχικά έγινε ένα προσχέδιο των ερωτήσεων και ακολούθησε η εύρεση των ατόμων από τους οποίους ελήφθησαν οι απαντήσεις (Ισάρη και Πούρκος, 2015).

Η επιλογή της ποιοτικής μεθόδου έρευνας έγινε διότι μέσω αυτής της μεθόδου σκοπός είναι να πραγματοποιηθεί σε βάθος διερεύνηση του ερευνητικού θέματος χωρίς να χρειάζεται να γίνει διαχωρισμός και κατηγοριοποίηση ανάλυσης για τη συλλογή. Με αυτόν τον τρόπο, υπάρχει δυνατότητα αναλυτικής καταγραφής των εμπειριών του κάθε συμμετέχοντα, κάτι που θεωρείται χρήσιμο για την ανάδειξη του ερευνητικού ζητήματος. Με την ποιοτική έρευνα δεν θα ληφθούν στατιστικά ή λοιπά ποσοτικοποιημένα δεδομένα γι' αυτό και δεν γενικεύονται τα ευρήματα αλλά αναμένονται καλύτερα συμπεράσματα (Gillham, 2000).

Σε μια ποιοτική έρευνα οι κυριότερες μέθοδοι άντλησης πληροφοριών, μπορεί μεταξύ άλλων να είναι και η συνέντευξη έρευνας. Τέλος, με την ποιοτική έρευνα δόθηκε η ευκαιρία μελέτης, της προσωπικής γνώμης του κάθε συνεντευξιαζόμενου με βάση την δική του αντίληψη και ερμηνεία, καθώς και τις ενδεχόμενες προτάσεις πιθανών λύσεων (Ιωσηφίδης, 2003).

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Ο τύπος της ημιδομημένης μικρής κλίμακας συνέντευξης επιλέχθηκε, διότι δόθηκε η δυνατότητα ευελιξίας ακολουθώντας πιο χαλαρή ροή συνέντευξης, ενώ ο ερευνητής μπορούσε να συμμετέχει έχοντας πιο ουσιαστικό ρόλο στην συνέντευξη. Η ημιδομημένη συνέντευξη περιλαμβάνει μεν προκαθορισμένες ερωτήσεις αλλά προσφέρει μερική ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, τις αλλαγές περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο, την ροή της συνέντευξης, και τέλος ως προς την δυνατότητα προσθαφαίρεσης ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση (Ιωσηφίδης, 2003).

Στην πορεία των μικρής κλίμακας συνεντεύξεων η ημιδομημένη ροή αποδέχτηκε εξαιρετικά χρήσιμη αφού χρειάστηκε να γίνουν μικρής κλίμακας παραλείψεις και προσθήκες αλλά και μερικές τροποποιήσεις κάποιων ερωτήσεων.

Στη συνέχεια ακολούθησε η υλοποίηση της ερευνάς με την διενέργεια των συνεντεύξεων. Το θέμα της ερευνάς είναι τεχνικά πολύ εξειδικευμένο συνεπώς έπρεπε οι ερωτήσεις να απευθύνονται σε στελέχη που θα είχαν σχετικά προχωρημένες γνώσεις της φορολογικής νομοθεσίας της λογιστικής αλλά και της ελεγκτικής. Συνεπώς, αναζητήθηκαν υποψήφιοι είτε με αντικείμενο εργασίας τους την φορολογική νομοθεσία, είτε ορκωτούς ελεγκτές, είτε εφοριακούς, είτε προϊσταμένους και διευθυντές λογιστηρίου (άτομα σε θέσεις ευθύνης σε λογιστήρια) οι οποίοι έχουν σίγουρα εμπλοκή σε φορολογικά θέματα. Όπως ήταν αναμενόμενο, όταν έγινε μια πρώτη επαφή με τους υποψηφίους, είτε τηλεφωνική είτε εξ επαφής, κάποιοι υποψήφιοι απέφυγαν ευγενικά την συμμετοχή στις συνεντεύξεις. Φυσικά σε όλους τους υποψηφίους τονίστηκε από την αρχή η διασφάλιση της ανωνυμίας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο του 2019. Διευκρινίστηκε αναλυτικά προς τους υποψηφίους ότι η συνέντευξη είναι ανώνυμη και μαγνητοφωνημένη καθώς και ότι θα ακολουθήσει απομαγνητοφώνηση. Με τον τρόπο αυτό επιλέχθηκε το τελικό δείγμα συνεντευξιαζόμενων που δέχτηκαν να συμμετέχουν, και έγιναν οι συνεντεύξεις με τη βοήθεια των προσχεδιασμένων ερωτήσεων. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης προέκυψαν μικρές αλλαγές στις ερωτήσεις αλλά και νέες διευκρινιστικές ερωτήσεις.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Την ολοκλήρωση των συνεντεύξεων ακολούθησε η απομαγνητοφώνηση τους έτσι ώστε να γίνει η ανάλυση τους και η σύνδεση των απόψεων των συμμετεχόντων με τα ερευνητικά ερωτήματα.

8.2.Περιγραφή Έρευνας

Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τέσσερις εργαζόμενους ιδιωτικών εταιρειών. Οι τέσσερις ερωτηθέντες έχουν πραγματοποιήσει σπουδές οικονομικής κατεύθυνσης και το εργασιακό τους αντικείμενο απασχόλησης σχετίζεται με τη σύνταξη και τον έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Διεξήχθησαν δυο συνεντεύξεις με ορκωτούς-ελεγκτές εκ των οποίων ο ένας εργάζεται σε γνωστό ελεγκτικό οίκο και ο άλλος σε μικρότερης εμβέλειας ελεγκτική εταιρεία. Επίσης πραγματοποιήθηκαν δυο συνεντεύξεις με έμπειρους λογιστές που εργάζονται σε λογιστικά γραφεία στη Θεσσαλονίκη.

Οι ερωτήσεις που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι συνεντευξιαζόμενοι είχαν σχετική συνάφεια με τα εργασιακά τους καθήκοντα αλλά και τις εμπειρίες τους από την ενασχόληση τους στον λογιστικό και ελεγκτικό κλάδο.

8.3.Δείγμα – Συμμετέχοντες

Στην έρευνα για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας οι συμμετέχοντες ήταν τέσσερα στελέχη της αγοράς. Αναλυτικότερα συμμετείχαν 4 άντρες. Ένας συμμετέχων εργάζεται ως λογιστής στο φοροτεχνικό-λογιστικό τμήμα ενός μεγάλου λογιστικού με εμπειρία 15 ετών στο αντικείμενο. Ο δεύτερος συμμετέχων είναι ορκωτός λογιστής σε γνωστό ελεγκτικό οίκο με εμπειρία 20 ετών στο επάγγελμα. Η τρίτος συμμετέχοντας είναι ορκωτός λογιστής και ελεγκτής σε μικρή ελεγκτική εταιρεία με εμπειρία 20 ετών στο επάγγελμα. Ο τέταρτος συμμετέχων διατηρεί λογιστικό γραφείο σε περιοχή της Θεσσαλονίκης, με εμπειρία 10 ετών στον κλάδο.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Πίνακας 4 Στοιχεία συμμετεχόντων στις Συνεντεύξεις

A/A Ερωτηθέντα	Φορέας εργασίας	Θέση εργασίας	Ημερομηνία συνέντευξης	Χρόνος συνέντευξης (λεπτά)
A1	Λογιστικό Γραφείο	Λογιστής	11/10/2019	14:40
A2	Ελεγκτική Εταιρεία	Ορκωτός- Λογιστής	14/10/2019	12:09
A3	Ελεγκτική Εταιρεία	Ορκωτός- Λογιστής	15/10/2019	8:32
A4	Λογιστικό Γραφείο	Λογιστής	15/10/2019	11:09

8.4. Παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας

Μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Από τις πρώτες γενικές ερωτήσεις, στο θέμα της συνέντευξης, ελήφθησαν στη πλειοψηφία τους θετικές απαντήσεις. Έτσι στην ερώτηση «αν γνωρίζουν μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων», οι ερωτηθέντες απάντησαν:

A1: *«Είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, πολλές φορές εμπλέκεται και ο λογιστής ειδικά σε μεγάλες υποθέσεις. Πρόκειται για δεδομένα και παραστατικά που καταχωρούνται με διαφορετικό τρόπο στα βιβλία»*

A2 : *«Γνωρίζω για τη φορολογική απάτη μη ορθή απόδοση ΦΠΑ, φόρου εισοδήματος, εικονικές πωλήσεις που συμπεριλαμβάνεται στη λογιστική απάτη, τη δημιουργική λογιστική που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για ωραιοποίηση ισολογισμού και τη χειραγώγηση κερδών που χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις για επιθυμητά αποτελέσματα.»*

A3 : *«Η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων συμβαίνει με τη χρησιμοποίηση λογιστικών κόλπων για την αποφυγή πληρωμής φόρων τις περισσότερες φορές. Γνωρίζω τη λογιστική απάτη αλλά και τη δημιουργική λογιστική.»*

Περαιτέρω σε μια περίπτωση ουσιαστικά υπήρχε και μια αρνητική απάντηση.

A4 : *«Γνωρίζω ότι οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν τρόπους για την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων τους αλλά δεν καταλαβαίνω απόλυτα την ερώτηση να σας πω την αλήθεια.»*

Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων

Στη συνέχεια ανατέθηκε στους συνεντευξιαζόμενους μια πιο ειδική ερώτηση όσον αφορά τα κίνητρα που υπάρχουν πίσω από τη διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω λογιστικής απάτης, δημιουργικής λογιστικής και χειραγώγησης κερδών.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

A1 : «Σίγουρα το ισχύον καθεστώς, ο 4172 με βάση τους φορολογικούς συντελεστές ειδικά στις επιχειρήσεις, η προκαταβολή φόρου ωθεί τις επιχειρήσεις να πουλάνε μαύρα και να θέλουν να παραποιήσουν κάποια στοιχεία κακώς βέβαια γιατί είναι διαφορετικό να θες να το κάνεις στα πλαίσια της φοροαποφυγής σε νόμιμα πλαίσια και διαφορετικό στα πλαίσια της φοροδιαφυγής. Από τη πλευρά του λογιστή έχει ένα όριο ευθύνης που πρέπει και σαν δεοντολογία να πράττει σωστά με τα στοιχεία που έχει, όχι με στοιχεία που δεν έχει και στοιχεία που έχουν γίνει πίσω από τη πλάτη του. Αν είναι εν γνώσει του κάποιες καταστάσεις και είναι συνεργός δεν πρέπει να είναι λογιστής.»

A2 : «Πιστεύω ότι κατά κύριο λόγο που τα κίνητρα που έχουν οι επιχειρήσεις για πραγματοποίηση παραποίησης οικονομικών καταστάσεων αφορούν περιπτώσεις που η επιχείρηση θέλει να δανειστεί από κάποια τράπεζα και η τράπεζα της επιβάλλει πλαφόν σε κάποιους χρηματοοικονομικούς δείκτες τους οποίους και χειραγωγεί με αποτέλεσμα την εξαπάτηση της τράπεζας. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με κάποιον προμηθευτή προκειμένου να αυξηθεί η φερεγγυότητα της επιχείρησης όσον αφορά την πίστωση που της παρέχει ο προμηθευτής.»

A3 : «Ωραιοποίηση ισολογισμού για προμηθευτές, τράπεζες, επίτευξη στόχων για κατάκτηση μπόνους αμοιβών, παραπλάνηση επενδυτικού κοινού αλλά και την κοινωνία γενικότερα.»

A4 : «Τώρα μάλιστα. Λοιπόν τα κίνητρα για τη διάπραξη τέτοιων φαινομένων φυσικά αποσκοπούν στο κέρδος του επιχειρηματία ή στη μειωμένη εμφάνιση εσόδων για την αποφυγή πληρωμής Φόρου.»

Θέση ατόμων στην επιχείρηση που διαπράττουν απάτη

Οι ερωτηθέντες στην ερώτηση «Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη;» φάνηκε να έχουν πλήρως γνώση του ζητήματος λόγω της επαγγελματικής τους εμπειρίας και οι απαντήσεις τους κυμαίνονται στην ίδια κατεύθυνση.

A1 : «Είναι σίγουρα στο ΔΣ της επιχείρησης και ίσως και πολλές φορές ο Διευθύνων Σύμβουλος που υπογράφει τις επιταγές και παίρνει τις αποφάσεις μαζί και με τον

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

οικονομικό διευθυντή, για να διαπραχθεί κάτι τέτοιο μεγάλο χρειάζεται σύνδεση πολλών. Σίγουρα είναι ευθύνη και του εσωτερικού ελεγκτή, γιατί σίγουρα υπάρχει σε τέτοιες επιχειρήσεις μεγάλες, αλλά δε ξέρουμε αν εκφράσει την πραγματική του άποψη και δεν είναι χειραγωγημένη. Για αυτό είναι προτιμότερο η γνώμη των εξωτερικών ελεγκτών που είναι και πιο ανεξάρτητη και φυσικά προβλέπεται για τέτοιες οντότητες και από τον νόμο.»

A2 : «Τις περισσότερες φορές πρόκειται για ανθρώπους της διοίκησης που έχουν ως σκοπό την ανταμοιβή μέσω αμοιβών μπόνους για την επίτευξη κάποιων στόχων επιθυμητών. Βέβαια όταν τα άτομα αυτά δεν είναι στελέχη της διοίκησης και πρόκειται για εργαζόμενους , είναι κατευθυνόμενοι από τη διοίκηση ή υπάλληλοι που πιστεύουν ότι δεν αμοιβονται σωστά και τους εκμεταλλεύεται ο επιχειρηματίας. Φυσικά για ένα τέτοιο ενδεχόμενο δε γίνεται να συμμετέχει μόνο ένας.»

A3 : «Από τον τελευταίο αποθηκάριο σε έναν οργανισμό ακόμα, τον οικονομικό διευθυντή και τη διοίκηση. Βέβαια πολλές φορές στην απάτη μπορούν να συμμετέχουν και εξωτερικοί συνεργάτες όπως λογιστές εξωτερικοί, ελεγκτικοί και χρηματοπιστωτικοί οίκοι.»

A4 : «Τις περισσότερες φορές πρόκειται για άτομα χαμηλής βαθμίδας εργασιακά που πραγματοποιούν αυτή την πράξη π.χ. υπεξαίρεση αποθεμάτων χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της διοίκησης ή του υπεύθυνου αποθήκης. Από την εμπειρία μου αυτές οι καταστάσεις γίνονται εν γνώσει της διοίκησης αλλά επειδή τα μεγέθη δεν είναι άξια αναφοράς κάνει τα στραβά μάτια. Σε περιπτώσεις που η διοίκηση πραγματοποιεί όμως λογιστική απάτη, χρησιμοποιεί και εκμεταλλεύεται τους υπαλλήλους τους για εκπλήρωση των προσδοκιών της.»

Χαρακτηριστικά ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη

Οι συμμετέχοντες στην ερώτηση «Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη;» ανέφεραν τα ίδια χαρακτηριστικά που έχουν αναλυθεί και στο βιβλιογραφικό κομμάτι της έρευνας.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

A1 : «Είναι άνθρωποι που πιστεύουν ότι δε θα ελεγχθούν , ή πιστεύουν ότι αν ελεγχθούν θα τη γλιτώσουν και φυσικά αν πρόκειται για λογιστές δε τιμούν το επάγγελμα του λογιστή.»

A2 : «Οι άνθρωποι αυτοί σίγουρα δεν είναι ηθικοί, αλλά βρίσκουν και την κατάλληλη ευκαιρία να δράσουν για να πράξουν μια λογιστική απάτη λόγω μη ορθού συστήματος εσωτερικού ελέγχου.»

A3 : «Αν πρόκειται για το εσωτερικό περιβάλλον της οντότητας έχουμε να κάνουμε με δυναμικούς, ιδιαίτερα καταρτισμένους μορφωτικά ανθρώπους και πολύ εγωπαθής. Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον , σίγουρα έρχεται σε συνεργασία με το εσωτερικό που μάλλον είναι η διοίκηση της εταιρείας ή ο οικονομικός διευθυντής οπότε δεν πιστεύω ότι χρειάζονται περαιτέρω χαρακτηριστικά πέραν του φιλοχρηματισμού.»

A4 : «Ξεκάθαρα πρόκειται για ανήθικους ανθρώπους και βρίσκουν ευκαιρία να κάνουν ανήθικες πράξεις όταν το εσωτερικό κλίμα στην επιχείρηση δεν είναι καλό αλλά και ο εσωτερικός έλεγχος δεν λειτουργεί σωστά. Εκτός από θράσος πάντως για να κάνεις τέτοια πράξη θέλει σίγουρα και υψηλό επίπεδο μόρφωσης ώστε να μη γίνεις εύκολα αντιληπτός.»

Λογιστικά τεχνάσματα δημιουργικής λογιστικής που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα

Στη συνέχεια τέθηκε ένα από τα πιο ουσιαστικά ερωτήματα της εργασίας, συγκεκριμένα: «Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;» Οι ερωτηθέντες απάντησαν σύμφωνα με την επαγγελματική τους εμπειρία σε ικανοποιητικό βαθμό και με παραδείγματα.

A1 : «Κατά κανόνα η απογραφή στις 31/12 θεωρώ ότι είναι ένα ζήτημα , γιατί θα προσδιορίσει το κόστος πωληθέντων, άρα και το μικτό κέρδος που είναι ένας βασικός συντελεστής για το E3 που μπορεί και το ELENXIS να σε παρακολουθεί αν πρέπει να γίνει έλεγχος ή όχι. Οπότε είναι σημαντικό να απεικονίζεται ένα μικτό κέρδος που να αποφεύγει τον έλεγχο χωρίς να ξέρουμε στην πραγματικότητα αν είναι αληθοφανές βέβαια ή όχι.»

A2 : «Ένα συχνό φαινόμενο δημιουργικής λογιστικής είναι η μη ορθή αποτίμηση των αποθεμάτων είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω ανάλογα με τους στόχους που έχει

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

θέση η διοίκηση και τα αποτελέσματα που θέλει να παρουσιάσει σε μετόχους, δανειστές, προμηθευτές και επενδυτικό κοινό. Ένα άλλο συχνό φαινόμενο αφορά τις αποσβέσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων με την αύξηση ή μείωση της ωφέλιμης ζωής των παγίων αλλά και η μη διενέργεια προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων. Άξιο αναφοράς είναι και η πώληση αποθεμάτων πριν την απογραφή αλλά η τιμολόγηση τους να πραγματοποιείται την επόμενη χρήση.»

A3 : «Πωλήσεις με έκδοση δελτίων αποστολής χωρίς τιμολόγιο, Επιθετικές πωλήσεις με παροχές εκπτώσεων μη συνηθισμένες προς το τέλος της χρήσης, πιστωτικά τιμολόγια προηγούμενης χρήσης εκδίδονται την επόμενη, υπερτιμολόγηση αποθεμάτων, υποτιμολόγηση εξόδων, υπολογισμός αποσβέσεων με χαμηλότερο συντελεστή από ότι μας ορίζει ο νόμος και μη χρήση προβλέψεων για επισφαλής απαιτήσεις.»

A4 : «Νομίζω η κεφαλαιοποίηση εξόδων βασιλεύει στην Ελλάδα, δαπάνες που περνούν στα πάγια δηλαδή. Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρείται στις αλυσίδες «Σούπερ Μάρκετ» είναι η μεταφορά πιστωτικών τιμολογίων την επόμενη χρονιά όταν θέλουν σε κάποια κακή τους χρονιά να την εξομαλύνουν με επιπλέον έσοδα δηλαδή.»

Προτεινόμενα μέτρα και λύσεις για αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων

Στο συγκεκριμένο ερώτημα απαιτήθηκαν οι προτάσεις των συμμετεχόντων για την αντιμετώπιση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων. Για την ακρίβεια απάντησαν στο ερώτημα : «Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;» Οι απαντήσεις τον ορκωτών λογιστών ήταν πολύ σύντομες χωρίς αναφορά παραδειγμάτων.

A2 : Η ορθή τήρηση και συμμόρφωση των ΔΠΕ και των κανόνων δεοντολογίας όσον αφορά τη πραγματοποίηση του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

A3 : «Υποχρεωτική χρήση Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σε όλες τις επιχειρήσεις που υπερβαίνουν το εκατομμύριο ευρώ σε ενεργητικό και υπογραφή ορκωτού λογιστή στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους. Επίσης να τεθεί θέμα ελάχιστης αμοιβής σε λογιστές και ελεγκτές για την υπογραφή των ισολογισμών εταιρειών ώστε να μην υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός.»

Σε αντίθεση με τους λογιστές που ανέφεραν προτάσεις και παραδείγματα σε πολύ μεγαλύτερη έκταση

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

A1 : «Υποχρεωτική υπογραφή λογιστή, υποχρεωτική πλήρη ευθύνη στον λογιστή από το πρώτο ευρώ μέχρι το τελευταίο, καμία απαλλαγή σε καμία επιχείρηση που υποβάλλει καταστάσεις από το πρώτο ευρώ , δεν έχουμε από το πρώτο ευρώ και δημιουργούνται προβλήματα. Θέσπιση ελάχιστων αμοιβών στο λογιστή είναι πάρα πολύ σημαντικό να μην υπάρχει ανταγωνισμός π.χ. σύνταξη ισολογισμού Α.Ε. 4000Ε, ΕΠΕ 2000Ε . Όπως είναι στο επάγγελμα των δικηγόρων των συμβολαιογράφων και τον ορκωτών λογιστών. Επίσης θεωρώ πως η ΑΑΔΕ σαν σύστημα με διασταυρωτικούς ελέγχους προσπαθεί να κάνει σχεδόν τα πάντα στο κομμάτι το ελεγκτικό. Η καθιέρωση της πληρωμής όλων των τιμολογίων μέσω τραπεζής από το πρώτο ευρώ θα βοηθήσει στην πάταξη της απάτης, καθώς το μαύρο χρήμα που έχεις εισπράξει δε θα μπορείς να το διοχετεύεις και εσύ στην τράπεζα, αν π.χ. το όριο κατέβει στα 50Ε δε θα κόβουν όλοι 50Ε. Έτσι θα έχεις κέρδος και στο ΦΠΑ και στον φόρο εισοδήματος. Αυτή τη στιγμή με το ισχύον καθεστώς οι επιχειρήσεις σπάνε τιμολόγια αξίας άνω των 500Ε συν ΦΠΑ σε δυο τιμολόγια για να μην κατατεθούν στην τράπεζα.»

A4 : «Νομίζω το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο είναι πολύ ικανοποιητικό. Η διασταύρωση τιμολογίων πελατών-προμηθευτών βοήθησε αρκετά στο συγκεκριμένο φαινόμενο σίγουρα. Ήδη χρησιμοποιείται η ηλεκτρονική τιμολόγηση που κατευθείαν αποστέλλεται το τιμολόγιο στην ΑΑΔΕ. Είναι ένα βήμα πιστεύω αυτό για την πάταξη της απάτης. Το θέμα είναι πως δεν υπάρχει διάθεση να τηρηθεί είτε από τους λογιστές-ελεγκτές είτε από τους επιχειρηματίες το λογιστικό και φορολογικό πλαίσιο της χώρας.»

Μορφές χειραγώγησης κερδών που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Στη συνέχεια τέθηκε ένα ερώτημα που προβλημάτισε τους συμμετέχοντες. Συγκεκριμένα ερωτήθηκαν: «Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;» Οι συμμετέχοντες στη πλειοψηφία τους απάντησαν θετικά ότι γνωρίζουν τέτοια φαινόμενα που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα.

A2 : «Συχνότερα στην Ελλάδα παρόλο που τα μεγέθη δεν είναι μεγάλα, δηλαδή δεν έχουμε πολυεθνικές όπως στο εξωτερικό, οι επιχειρήσεις στο βωμό της πληρωμής λιγότερου φόρου τις περισσότερες φορές προσπαθούν να μην εμφανίζουν σε μια χρήση

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

πολλά κέρδη αλλά να τα επιμερίζουν στις επόμενες με αποτέλεσμα και τη πληρωμή λιγότερου φόρου εισοδήματος αλλά και την σταθερότητα στα κέρδη τους.»

A3 : «Οι επιχειρήσεις επιλέγουν να θάβουν κέρδη τις χρονιές που ξεφεύγουν από τα αναμενόμενα κέρδη καταγράφοντας υψηλότερα έξοδα με αποτέλεσμα να τα εμφανίσουν μέσω αντίστροφων λογιστικών εγγραφών σε επόμενες χρήσεις που τα κέρδη προβλέπονται χαμηλότερα από τα αναμενόμενα.»

A4 : «Η ομαλότητα στη μεταβολή των κερδών των επιχειρήσεων πιστεύω είναι και η πιο διαδεδομένη στη χώρα μας. Νομίζω όμως πως τα μεγέθη των επιχειρήσεων στην Ελλάδα δεν είναι τέτοια που να μας επιτρέπουν την παρατήρηση τέτοιων συχνών φαινομένων. Η υπερτιμολόγηση πωλήσεων επηρεάζει την εικόνα των κερδών προς τα επάνω και η υποτιμολόγηση δαπανών αποσκοπεί στον ίδιο σκοπό.»

Αρνητική απάντηση υπήρξε μόνο από έναν συμμετέχοντα όπου μετά τη συνέντευξη του επεξηγήθηκε το φαινόμενο.

A1 : «Η αλήθεια είναι ότι δεν γνωρίζω κάποιες συγκεκριμένες μορφές χειραγώγησης των κερδών.»

Απόδοση συστημάτων ελέγχου εσωτερικού και εξωτερικού στην πράξη

Συνεχίζοντας τις συνεντεύξεις, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν : *«Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;»* Το ερώτημα αυτό τέθηκε για να αναδειχτούν κατά πόσο και σε ποιο βαθμό βοηθούν τα συστήματα ελέγχου στην καταπολέμηση της απάτης και της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων γενικότερα. Οι απαντήσεις ήταν θετικές από όλους τους συμμετέχοντες και ανέδειξαν πως τα συστήματα αυτά είναι αποδοτικά αρκεί να εκτελούνται ορθά και σε όλη την έκταση των κανόνων τους.

A1 : «Για τον εσωτερικό έλεγχο υπάρχουν θέματα όπως βλέπουμε και στη βιβλιογραφία αλλά και περιπτώσεις εσωτερικών ελεγκτών που έχω ακούσει πρόσφατα οι οποίοι απειλήθηκαν και απολύθηκαν. Νομίζω ότι όσο σοβαρός ανεξάρτητος και έντιμος και να είσαι όταν δεις μια λογιστική απάτη για παράδειγμα και την καταθέσεις στο προϊστάμενο σου υπάρχει περίπτωση να κινδυνέψεις και εσύ ο ίδιος. Ο εξωτερικός ελεγκτής και με βάση τη νομοθεσία δε μπορεί να είναι πάνω από 5 χρόνια οπότε έχει

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

κάποιες δικλείδες ασφαλείας και δρα πιο ανεξάρτητα και αντικειμενικά. Βέβαια ο εξωτερικός έχει την ευθύνη.»

A2 : «Σας απάντησα και προηγουμένως έμμεσα. Αν πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα ΔΠΕ και τους κανόνες δεοντολογίας των Ορκωτών Λογιστών είναι τόσο αποδοτικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν πρόληψη φαινομένων λογιστικής απάτης.»

A3 : «Ο εσωτερικός έλεγχος με βάση την εμπειρία μου είναι κατευθυνόμενος από τη διοίκηση της επιχείρησης και πολλές φορές ασκείται και από στελέχη της ίδιας οπότε η δουλειά του είναι υποκειμενική. Ο εξωτερικός ελεγκτής με βάση τη νομοθεσία στην Ελλάδα πρέπει να αλλάζει κάθε 5 χρόνια οπότε σίγουρα δεν αναπτύσσονται οι ίδιες σχέσεις οικειότητας όπως με τον εσωτερικό. Να συμπληρώσω ότι εξωτερικός ελεγκτής έχει και ποινικές και αστικές ευθύνες σε αντίθεση με τον εσωτερικό.»

A4 : «Ο εσωτερικός έλεγχος είναι πολύ αποδοτικός κατά τη γνώμη μου αν εφαρμόζεται όπως πρέπει πάντα και όχι σε κοινή γραμμή με τη διοίκηση. Στην Ελλάδα τμήμα εσωτερικού ελέγχου διαθέτουν μόνοι οι εισηγμένες και κάποιες Ανώνυμες. Τον εσωτερικό έλεγχο στις υπόλοιπες τον ασκεί ο οικονομικός διευθυντής με ότι συνεπάγεται αυτό. Όσον αφορά τον εξωτερικό έλεγχο αυτός διεξάγεται επικουρικά στο 10% ή 20% και βασίζεται κυρίως στη δουλειά του εσωτερικού ελέγχου.»

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
 Βαφειάδης Ιωάννης

Πίνακας 5 Συνοπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Ερευνητικό Πεδίο		Συμμετέχοντες			
		A1	A2	A3	A4
Κίνητρα, αίτια και μέθοδοι παραποίησης οικονομικών καταστάσεων στην Ελλάδα					
	Μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων	X	X	X	
	Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων	X	X	X	X
	Θέση ατόμων στην επιχείρηση που διαπράττουν απάτη	X	X	X	X
	Χαρακτηριστικά ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη	X	X	X	X
	Λογιστικά τεχνάσματα δημιουργικής λογιστικής που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα	X	X	X	X
	Προτεινόμενα μέτρα και λύσεις για αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων	X	X	X	X
	Μορφές χειραγώγησης κερδών που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα		X	X	X
	Απόδοση συστημάτων ελέγχου εσωτερικού και εξωτερικού στην πράξη	X	X	X	X

8.5. Βιβλιογραφία Κεφαλαίου

Gillham, B. (2000). *Research interview. Real World Research*. London: Continuum.

Ίσαρη, Φ. και Πούρκος, Μ. (2015). *Ποιοτικής Μεθοδολογία Έρευνας*. Σύνδεσμος Ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

9.1. Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή θα αναλυθούν τα συμπεράσματα της έρευνας μέσω συνεντεύξεων και θα συσχετιστούν με τα προαναφερθέντα στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας. Τέλος θα σχολιαστούν οι περιορισμοί και οι προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

9.2. Συμπεράσματα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση

Στη παρούσα εργασία παρουσιάστηκαν τα σημαντικότερα ζητήματα γύρω από την έννοια και τα κίνητρα που οδηγούν στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων μέσω της λογιστικής απάτης, της δημιουργικής λογιστικής και της χειραγώγησης των κερδών. Ακόμη έγινε αναφορά στο ρόλο των ορκωτών λογιστών όσον αφορά τις παραποιημένες οικονομικές καταστάσεις αλλά και το σκοπό των ΔΠΕ για την αποτροπή μεθόδων παραποίησης.

Ο αναγνώστης διαβάζοντας την εργασία θα παρατηρήσει ότι οι διοικήσεις των επιχειρήσεων μπορούν με διάφορους τρόπους να εξαπατήσουν το ευρύ κοινό και τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων με σκοπό να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους αλλοιώνοντας σημαντικούς λογαριασμούς. Οι ελεγκτικές διαδικασίες που ακολουθούν οι ορκωτοί λογιστές σύμφωνα με τα ΔΠΕ για τον εντοπισμό ανακρίβειών στις οικονομικές καταστάσεις είναι χρονοβόρες και περίπλοκες για αυτό απαιτούν ιδιαίτερες γνώσεις, κόπο και εμπειρία προκειμένου να εκτελεστούν με επάρκεια και ακρίβεια.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης

Βαφειάδης Ιωάννης

Σε αυτή την εργασία καλύφθηκαν οι παρακάτω στόχοι :

- ✓ περιγράφηκαν οι μέθοδοι παραποίησης οικονομικών καταστάσεων όπως ορίζονται από τη διεθνή βιβλιογραφία,
- ✓ παρουσιάστηκαν οι παράγοντες και τα αίτια που οδηγούν στη διάπραξη λογιστικής απάτης μέσω της ανάλυσης του τριγώνου της απάτης, του διαμαντιού της απάτης και του μοντέλου S.C.O.R.E.
- ✓ έγινε κατανοητός ο ορισμός της δημιουργικής λογιστικής και αναλύθηκαν τα σημαντικότερα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποιούν οι διοικήσεις των επιχειρήσεων για τη παραπλάνηση των χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων,
- ✓ περιγράφηκε ο ορισμός της χειραγώγησης κερδών, και οι κυριότερες μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη παραποίηση των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων,
- ✓ αναλύθηκε ο ρόλος των ορκωτών λογιστών και η συμμόρφωση τους με τα ΔΠΕ για τη διάπραξη των κατάλληλων ελεγκτικών διαδικασιών για τη πρόληψη ή την ανίχνευση της λογιστικής απάτης.

Επιπλέον στη παρούσα εργασία αναδείχθηκε ο κίνδυνος αλλοίωσης των οικονομικών καταστάσεων από τα στελέχη της επιχείρησης για την εξυπηρέτηση δικών τους συμφερόντων. Η λογιστική απάτη μπορεί να υποκρύπτεται σε κάθε λογαριασμό του Ισολογισμού ή των Αποτελεσμάτων Χρήσεως, αλλά να μην δημοσιεύεται σκοπίμως. Μπορεί να αποσκοπεί σε μείωση φορολογίας, βελτίωση αποτελεσμάτων και απόκρυψη σημαντικών γεγονότων για παραπλάνηση του επενδυτικού κοινού και των χρηστών των οικονομικών καταστάσεων όπως αναφέρει η βιβλιογραφία.

Ακόμη αναφέρθηκαν αναλυτικά τρόποι και μέθοδοι ανίχνευσης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μέσω της διαφάνειας των εσωτερικών λειτουργιών, της ηλεκτρονική προστασίας και της χρήση αριθμοδεικτών τόσο για τον εντοπισμό φαινομένων απάτης στα αποτελέσματα όσο και για τη πρόληψη τέτοιων καταστάσεων.

Μέσα από τη παρούσα εργασία περιγράφηκε η σημαντικότητα του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου για τη πρόληψη και ανίχνευση φαινομένων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, μέσω της τήρησης των ελεγκτικών διαδικασιών σύμφωνα με τα ΔΠΕ από τους ορκωτούς λογιστές. Επιπλέον κατέστη κατανοητό, ύστερα από

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

την εκτεταμένη βιβλιογραφική επισκόπηση πως η ελεγκτική σαν επιστήμη είναι πλήρως απαραίτητη για την αποφυγή λογιστικών ατασθαλιών. Τα οικονομικά σκάνδαλα που περιγράφηκαν στο έβδομο κεφάλαιο μας έδειξαν πως δεν τηρήθηκαν συγκεκριμένες ελεγκτικές διαδικασίες είτε από τον εσωτερικό είτε από τον εξωτερικό έλεγχο. Κοινώς παρανομαστής σε όλα ήταν η παρουσία του ορκωτού λογιστή που είτε συμμετείχε με τη συναίνεση του στη πραγματοποίηση των λογιστικών ατασθαλιών μη τηρώντας τον κώδικα ηθικής δεοντολογίας είτε δεν τήρησε ορθά τις ελεγκτικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια του εσωτερικού-εξωτερικού ελέγχου.

9.3. Συμπεράσματα από την έρευνα

Αναφορικά με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε μέσω της διαδικασίας των συνεντεύξεων με επαγγελματίες του ελεγκτικού και λογιστικού κλάδου διαπιστώθηκε πως τα αίτια και τα κίνητρα διάπραξης της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων συμπίπτουν με τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία. Συγκεκριμένα η έρευνα ανέδειξε πως για να πραγματοποιηθούν φαινόμενα λογιστικής απάτης, τα άτομα που την διαπράττουν είναι εγωκεντρικά, δυναμικά, υψηλού μορφωτικού επιπέδου και πιστεύουν ότι δεν αμείβονται σωστά. Οι άνθρωποι που κρύβονται πίσω από αυτήν μπορεί να κατέχουν οποιαδήποτε θέση στην εταιρεία.

Για τα φαινόμενα δημιουργικής λογιστικής και χειραγώγησης κερδών και οι τέσσερις συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι ο φόρος εισοδήματος αποτελεί σημαντικό σημείο αναφοράς αλλά και η ωραιοποίηση ισολογισμού για τους τρίτους (τράπεζες, προμηθευτές και επενδυτές).

Τα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα για τη δημιουργική λογιστική κατά κύριο λόγο είναι η μη ορθή απογραφή αποθεμάτων, οι πωλήσεις καταγραφόμενες σε επόμενη χρήση προς το τέλος της προηγούμενης χρήσης, οι εικονικές πωλήσεις, οι επιθετικές πωλήσεις με ασυνήθιστες εκπτώσεις, και η κεφαλαιοποίηση των εξόδων.

Οι συμμετέχοντες πρότειναν μέτρα αντιμετώπισης των φαινομένων παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων μεταξύ των οποίων είναι η τήρηση του λογιστικού και φορολογικού πλαισίου της χώρας, η χρήση ΔΛΠ στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

ηλεκτρονική τιμολόγηση, η εφαρμογή πληρωμής συναλλαγών ηλεκτρονικά ή μέσω τράπεζας από τα 50€ και άνω. Επιπρόσθετα η εφαρμογή υπογραφής λογιστή αλλά και ορκωτού ελεγκτή σε οικονομικές καταστάσεις με ελάχιστη αμοιβή ώστε να μπορούν να δρουν πιο ανεξάρτητα.

Οι μορφές χειραγώγησης κερδών που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα παρά το γεγονός πως τα μεγέθη δεν είναι τόσο μεγάλα όσο στο εξωτερικό σύμφωνα με τους συμμετέχοντες που απάντησαν θετικά στο ερώτημα, ανέφεραν πως οι επιχειρήσεις προσπαθούν να παρουσιάζουν μια ομαλότητα στα κέρδη τους με σκοπό την αποφυγή πληρωμής υψηλού φόρου εισοδήματος, να μην ελεγχθούν από κάποιο ελεγκτικό μηχανισμό καθώς και να μην εμφανίζουν απόκλιση οι προβλέψεις των επενδυτών για τα κέρδη τους.

Τέλος όσον αφορά τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου για την αποφυγή φαινομένων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι όλα ξεκινούν από τον εσωτερικό έλεγχο. Αν οι διαδικασίες του εσωτερικού ελέγχου εκτελεστούν ορθά και κατά κανόνα σύμφωνα με τα ΔΠΕ τότε οι πιθανότητες εμφάνισης φαινομένων παραποίησης οικονομικών καταστάσεων ελαχιστοποιούνται και επίσης μπορεί να δράσεις και πιο ουσιαστικά ο εξωτερικός έλεγχος καθώς συσχετίζεται σε ένα βαθμό με τον εσωτερικό. Υπάρχουν εμπόδια για να δράσει ο εσωτερικός έλεγχος ορθά όπως οι σχέσεις οικειότητας που μπορεί να αναπτυχθούν με τη διοίκηση του οργανισμού εν αντίθεση με τον εξωτερικό που κάθε πέντε χρόνια πρέπει να αλλάζει.

9.4. Περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Σε γενικές γραμμές η έρευνα διεξήχθη σχετικά ομαλά, παρόλα αυτά υπήρχαν κάποιες δυσκολίες. Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν η ανεύρεση των στελεχών της αγοράς που θα απαντούσαν στις ερωτήσεις. Λόγω του ότι το θέμα της συνέντευξης ήταν τεχνικά πολύ εξειδικευμένο, έπρεπε οι ερωτήσεις να απευθυνθούν σε στελέχη που θα είχαν αρκετά προχωρημένες γνώσεις της φορολογικής νομοθεσίας λογιστικής αλλά και της ελεγκτικής.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

Για παράδειγμα ένα στέλεχος λογιστηρίου που δεν έχει δικαίωμα υπογραφής σε οικονομικές καταστάσεις, θεωρήθηκε ότι θα έχει δυσκολία στην ανταπόκριση της έρευνας. Συνεπώς, αυτό περιόριζε σημαντικά τις επιλογές. Έτσι αναζητήθηκαν υποψήφιοι είτε με αντικείμενο εργασίας λογιστικό και ελεγκτικό, είτε ορκωτούς ελεγκτές είτε λογιστές. Βέβαια πραγματοποιήθηκαν και δυο προσπάθειες συμμετοχής στην έρευνα δυο οικονομικών διευθυντών από εισηγμένες αλλά ευγενικά μας αρνήθηκαν κυρίως λόγω του θέματος της εργασίας, παρά την όποια διαβεβαίωση τους δώσαμε πως η ανωνυμία τους θα διασφαλιστεί.

Το σύνολο των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε στους χώρους εργασίας των συμμετεχόντων. Η διαδικασία των συνεντεύξεων κύλησε ομαλά καθώς τονίστηκε ότι θα διασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων και δεν υπήρχε και καμία άρνηση από κανένα συμμετέχοντα στην διαδικασία όσον αφορά τη μαγνητοφώνηση της συνέντευξης. Εκτός από κάποιες λίγες απαντήσεις που δεν κρίθηκαν ικανοποιητικές από τους συμμετέχοντες, που στο τέλος της διαδικασίας τους δόθηκε μια σχετική επεξήγηση επί του θέματος σύμφωνα με τη βιβλιογραφία πάντα

Λαμβάνοντας υπόψη λοιπόν τις απαντήσεις που πήραμε από την έρευνα, αν θεωρηθεί ότι το ερευνητικό ερώτημα είναι αποδεκτό ως ένα ζήτημα που χρήζει αντιμετώπισης τότε η παρούσα εργασία θα μπορούσε να αποτελέσει ως αφετηρία για μια σειρά νέων ερευνών. Μια νέα έρευνα θα μπορούσε να είναι σε ποιο βαθμό η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις διοικήσεις των επιχειρήσεων για παραμόρφωση των οικονομικών τους καταστάσεων αλλά και των αποτελεσμάτων χρήσεως τους. Σε δευτερογενή στάδιο θα είχε ενδιαφέρον να ερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο επηρεάζονται από την οικονομική κρίση οι ελεγκτικοί οίκοι και οι ελεγκτές μετέπειτα για την τήρηση των ορθών διαδικασιών του ελέγχου στις επιχειρήσεις που ασκούν έλεγχο και εκφράζουν γνώμη επί των οικονομικών τους καταστάσεων. Τέλος ένα επιπλέον θέμα θα μπορούσε να αποτελέσει η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων από τις επιχειρήσεις πριν και μετά την εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Ελέγχου, για να αναδειχθεί η χρησιμότητα τους στην καταπολέμηση της λογιστικής απάτης.

Βιβλιογραφία

- Ahmed, R.B. (2003). *Accounting - By principle or Design*. Praeger Publishers.
- Albrecht, W.S., Albrecht C.C., Albrecht C.O. (2006). Fraud and Corporate : Agency, Stewardship and Failed Responsibility. *Journal of Forensic Accounting*, June, pp.109-130.
- Ali S., Syed, Z.B., Safdar, A., Bin T.Y. (2011). Use of Abuse of Creative Accounting Techniques. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 1 October.
- Amat. O. and Gowthrope, C. (2004). Creative Accounting : Nature, Incidence and Ethical Issues. *Journal of Economic Literature Classification*.
- Baralexis, S. (2004). Creative accounting in small advancing countries : The Greek case. *Managerial Auditing Journal*, pp.440-461.
- Buchholz, A. (2012). SAS 99: Deconstructing the Fraud Triangle and Some Classroom Suggestions. *Journal of Leadership, Accountability, and Ethics*, Volume, 10 August, pp.109 - 118.
- Degeorge, F., Patel, J., Zeckhauser R. (1999). Earnings Management to Exceed Thersholds. *Journal of Business*, Jan, p.33.
- Dhaliwald, D.S., Gleason, C.A., Mills L.F. (2004). Last chance earnings management : Using the tax expense to meet analysts forecasts. *Contemporary Accounting Research*, pp.431-459.
- Duffield, G. and Grabosky P. (2001). The Psychology of Fraud Trends and Issues in Crime and Criminal Justice. *Australian Institute of Criminology*.
- Freud, S. (1923). The Ego and the Id. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*, pp.1-66.
- Geis, G. (2011). *White-Collar and Corporate Crime*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Gillham, B. (2000). *Research interview. Real World Research*. London: Continuum.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Griffiths, I. (1986). *Creative Accounting : How to make profits what you want them to be*. Sidgwick & Jackson Ltd.

Healy, P.M. and Wahlen, J.M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, pp.365-383.

Ilaboya, O.J.I. (2008). *Advanced financial accounting*. Benin: Mindex Publisher.

Jameson, M. (1988). *A Practical Guide to Creative Accounting*. London: Kogan Page.

Jones, M.J. (2011). *Creative accounting, fraud and international accounting scandals*. London: John Wiley & Sons.

Kimmel, P.D., Kieso, D.E., Weygandt, J.J. (2011). *Fraud, Internal Control and Cash in Financial*. New York: John Wiley & Sons.

Kreutzfeldt, R.W. and Wakkace W.A. (1986). Error Characteristics in Audit Populations : Their Profile and Relationship to Environmental Factors. *Auditing : A Journal of Practice & Theory*, pp.20-43.

Lendez, A. and Korevec, J. (1999). How to Prevent and Detect Financial Statement Fraud. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, pp.47-54.

Loebbecke, J., Eining, M., Willingham, J., (1989). Auditors experience with material irregularities: Frequency, nature, and delectability, *Auditing. A Journal of Practice & Theory*, pp.1-28.

Mulford, W.C., Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers, Game, Detecting Creative Accounting*. New York: John Wiley.

Naser, H.M.K. (1993). *Creative Financial Accounting*. New York: Prentice Hall.

news247. 2009. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.news247.gr/ereyna-gia-tin-yprothesi-aspis-pronoia.6053111.html" <https://www.news247.gr/ereyna-gia-tin-yprothesi-aspis-pronoia.6053111.html> >

Nissim, D. and Penman, S. (2003). Financial statement analysis of leverage and how it informs about profitability and price-to-book ratios. *Review of Accounting Studies*, pp.531-560.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Pedneault, S., Silverstone, H., Rydewicz, F., Sheetz, M. (2007). *Forensic Accounting and Fraud Investigation for Non-Experts*. New Jersey: Hoboken.

Perols, J. and Lougee, B.A. (2011). The Relation Between Earnings Management and Financial Statement Fraud. *Advances in Accounting*, pp.39-53.

Persons, O. (1995). Using financial statement data to identify factors associated with fraudulent financial reporting. *Journal of Applied Business Research*, pp.38-46.

Phillips, J., Pincus, M., Rego, S.O. (2003). Earnings Management : New evidence based on defferred tax expense. *The Accounting Review*, pp.491-521.

Porter, D. (2003). Insider Fraud : Spotting The Wolf In Sheep's Clothing. *Computer Fraud and Security*, pp.12-15.

Rezaee, Z. (2005). Causes cosequences and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*, pp.277-298.

Ronen, J. and Yaari, V. (2008). *Earnings management : Emerging insights in theory practise and research*. New York: Springer Science and business media LLC.

Schilit, H. (2002). *Financial Shenanigans, How to detect accounting gimmicks & fraud in financial reports*. New York: McGraw Hill.

Schipper, K. (1989). Commentary on Earning Management. *Accounting Horizons*.

Stotland, E. (1977). White collar criminals. *Journal of Social Issues*, pp.179-196.

Shen, C.H. and Chih, H.L. (2005). Investor protection, prospect theory, and earnings management : A comparison of the banking industry. *Journal of Bankinnng and Finance*.

Vinod, H.D. (2002). *Wiinners and Losers in Multiple Failures at Enron and Some Policy Changes*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=300542" https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=300542 >

Welch, I. (2011). Two Common Problems in Capital Structure Research: The Financial-Debt-To-Asset Ratio and Issuing Activity Versus Leverage Changes. *International Review of Finance*, pp.1-17.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Wiggins, R.Z., Dagher, J. and Metrick A. (2014). The Lehman Brothers Bankruptcy C : Managing the Balance Sheet through the Use of Repo 195. *Yale Program on Financial Stability*.

Wolfe, D. and Hernanson D.R. (2004). The fraud diamond: Considering four elements of fraud. *The CPA Journal*, pp.38-42.

Xiong, Y. (2006). Earnings Management and Its Measurement : A Theoretical Perspective. *The Journal of American Academy of Bussiness*, pp.214-219.

Αληφαντής, Γ. (2011) *Ελεγκτική*. Αθήνα: Πάμισος.

Αναγνωστόπουλος, Θ. *Ασπίς, τεράστιο σκάνδαλο! – Ένα συνταρακτικό ντοκουμέντο που αποκαλύπτει την Αηστεία των Ελλήνων Πολιτών!* [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/" <https://www.insurancedaily.gr/skandalo-aspis-syntaraktikes-apoka/> >

Βουσινάς, Γ.Λ. (2019). Η θεωρία της προώθησης της απάτης : Το μοντέλο SCORE. *Journal of Financial Crime*, pp.372-381.

Δεμέτης Χρήστος. 2018. *news247gr*. [online]. [Accessed 2018]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://news247gr.exposure.co/politikaskandala" <https://news247gr.exposure.co/politikaskandala> >

Ίσαρη, Φ. και Πούρκος, Μ. (2015). *Ποιοτικής Μεθοδολογία Έρευνας*. Σύνδεσμος Ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.

Καζαντζής, Χ. (2006). *Ελεγκτική & Εσωτερικός Έλεγχος, Μια συστηματική Προσέγγιση Εννοιών, Αρχών και Προτύπων*. Πειραιάς: Business Plus A.E.

Λαμπρόπουλος, Β. (2011). *Σκάνδαλο Aspīs: Ζητούν 160 εκατ. ευρώ από το ελληνικό δημόσιο*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.tovima.gr/2011/08/12/society/skandalo-aspis-zitoyn-160-ekate-eyrw-apo-to-elliniko-dimosio/" <https://www.tovima.gr/2011/08/12/society/skandalo-aspis-zitoyn-160-ekate-eyrw-apo-to-elliniko-dimosio/> >

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Λουμιώτης, Β. και Τζίφας, Β. (2018). *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου*. Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π. (2017). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Θεσσαλονίκη: Αειφόρος Λογιστική.

Παρασκευόπουλος, Δ.Π. (2008). *Λογιστική Οργάνωση Επιχειρήσεων*. Αθήνα : Interbooks.

Τζώρτζη, Ε. (2010). *Εκθεση-κόλαφος για το σκάνδαλο της Ασπίς Πρόνοια*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia" <https://www.kathimerini.gr/411888/article/oikonomia/epixeirhseis/ek8esh-kolafos-gia-to-skandalo-ths-aspis-pronoia> >

Φίλιος, Β. (2003). *Δημιουργική Λογιστική*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.

Φίλιππας, Ν. (2008). *Τα ψεύτικα μεγέθη τα μεγάλα*. [online]. Available from World Wide Web: < HYPERLINK "https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/404244/n-filippas-ta-pseftika-megethh-ta-megala.html" <https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/404244/n-filippas-ta-pseftika-megethh-ta-megala.html> >

Χατζίδης, Κ. (2008). Το μεγάλο κόλπο της ETBA Finance. Πως η συμμορία των "13" καταχράστηκε 36,7 εκατ. ευρώ. - Ασύλληπτος παραμένει ο εγκέφαλος. *Το Βήμα*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I. ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Ποιες μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων γνωρίζετε;

Ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν τα στελέχη των επιχειρήσεων στη διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω απάτης, δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησης κερδών;

Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη;

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη;

Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;

Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;

II. ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κατ' αρχήν θέλω να σας ευχαριστήσω για τον χρόνο που μου δίνετε για να συμμετέχετε στην έρευνα μου, ας ξεκινήσουμε;

A1. «Φυσικά»

Ποιες μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων γνωρίζετε;

A1. Είναι ένα φαινόμενο που παρατηρείται και στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, πολλές φορές εμπλέκεται και ο λογιστής ειδικά σε μεγάλες υποθέσεις. Πρόκειται για δεδομένα και παραστατικά που καταχωρούνται με διαφορετικό τρόπο στα βιβλία με αποτέλεσμα να μη βγαίνει σωστά ο ΦΠΑ, ο ΦΜΥ, ο φόρος εισοδήματος που έχουν ως αποτέλεσμα τη φοροδιαφυγή.

Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω απάτης, δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησης κερδών;

A1. Σίγουρα το ισχύον καθεστώς, ο 4172 με βάση τους φορολογικούς συντελεστές ειδικά στις επιχειρήσεις, η προκαταβολή φόρου ωθεί τις επιχειρήσεις να πουλάνε μαύρα και να θέλουν να παραποιήσουν κάποια στοιχεία κακώς βέβαια γιατί είναι διαφορετικό να θες να το κάνεις στα πλαίσια της φοροαποφυγής σε νόμιμα πλαίσια και διαφορετικό στα πλαίσια της φοροδιαφυγής. Από τη πλευρά του λογιστή έχει ένα όριο ευθύνης που πρέπει και σαν δεοντολογία να πράττει σωστά με τα στοιχεία που έχει, όχι με στοιχεία που δεν έχει και στοιχεία που έχουν γίνει πίσω από τη πλάτη του. Αν είναι εν γνώσει του κάποιες καταστάσεις και είναι συνεργός δεν πρέπει να είναι λογιστής.

Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη;

A1. Είναι σίγουρα στο ΔΣ της επιχείρησης και ίσως και πολλές φορές ο Διευθύνων Σύμβουλος που υπογράφει τις επιταγές και παίρνει τις αποφάσεις μαζί και με τον οικονομικό διευθυντή, για να διαπραχθεί κάτι τέτοιο μεγάλο χρειάζεται σύνδεση πολλών. Σίγουρα είναι ευθύνη και του εσωτερικού ελεγκτή, γιατί σίγουρα υπάρχει σε τέτοιες επιχειρήσεις μεγάλες, αλλά δε ξέρουμε αν εκφράσει την πραγματική του άποψη και δεν είναι χειραγωγημένη. Για αυτό είναι προτιμότερο η γνώμη των

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης Βαφειάδης Ιωάννης

εξωτερικών ελεγκτών που είναι και πιο ανεξάρτητη και φυσικά προβλέπεται για τέτοιες οντότητες και από τον νόμο.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη;

A1. Είναι άνθρωποι που πιστεύουν ότι δε θα ελεγχθούν , ή πιστεύουν ότι αν ελεγχθούν θα τη γλιτώσουν και φυσικά αν πρόκειται για λογιστές δε τιμούν το επάγγελμα του λογιστή.

Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

A1. Κατά κανόνα η απογραφή στις 31/12 θεωρώ ότι είναι ένα ζήτημα , γιατί θα προσδιορίσει το κόστος πωληθέντων, άρα και το μικτό κέρδος που είναι ένας βασικός συντελεστής για το Ε3 που μπορεί και το ELENXIS να σε παρακολουθεί να πρέπει να γίνει έλεγχος ή όχι. Οπότε είναι σημαντικό να απεικονίζεται ένα μικτό κέρδος που να αποφεύγει τον έλεγχο χωρίς να ξέρουμε στην πραγματικότητα αν είναι αληθοφανές βέβαια ή όχι.

Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

A1. Υποχρεωτική υπογραφή λογιστή, υποχρεωτική πλήρη ευθύνη στον λογιστή από το πρώτο ευρώ μέχρι το τελευταίο, καμία απαλλαγή σε καμία επιχείρηση που υποβάλλει καταστάσεις από το πρώτο ευρώ , δεν έχουμε από το πρώτο ευρώ και δημιουργούνται προβλήματα. Θέσπιση ελάχιστων αμοιβών στο λογιστή είναι πάρα πολύ σημαντικό να μην υπάρχει ανταγωνισμός π.χ. σύνταξη ισολογισμού Α.Ε. 4000Ε, ΕΠΕ 2000Ε . Όπως είναι στο επάγγελμα των δικηγόρων των συμβολαιογράφων και τον ορκωτών λογιστών. Επίσης θεωρώ πως η ΑΑΔΕ σαν σύστημα με διασταυρωτικούς ελέγχους προσπαθεί να κάνει σχεδόν τα πάντα στο κομμάτι το ελεγκτικό. Η καθιέρωση της πληρωμής όλων των τιμολογίων μέσω τραπέζης από το πρώτο ευρώ θα βοηθήσει στην πάταξη της απάτης, καθώς το μαύρο χρήμα που έχεις εισπράξει δε θα μπορείς να το διοχετεύεις και εσύ στην τράπεζα, αν π.χ. το όριο κατέβει στα 50Ε δε θα κόβουν όλοι 50Ε. Έτσι θα έχεις κέρδος και στο ΦΠΑ και στον φόρο εισοδήματος. Αυτή τη στιγμή με το ισχύον καθεστώς οι επιχειρήσεις σπάνε τιμολόγια αξίας άνω των 500Ε συν ΦΠΑ σε δυο τιμολόγια για να μην κατατεθούν στην τράπεζα.

Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;

A1. Η αλήθεια είναι ότι δεν γνωρίζω κάποιες συγκεκριμένες μορφές χειραγώγησης των κερδών.

Μάλιστα. Απόλυτα κατανοητό.

Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;

A1. Για τον εσωτερικό έλεγχο υπάρχουν θέματα όπως βλέπουμε και στη βιβλιογραφία αλλά και περιπτώσεις εσωτερικών ελεγκτών που έχω ακούσει πρόσφατα οι οποίοι απειλήθηκαν και απολύθηκαν. Νομίζω ότι όσο σοβαρός ανεξάρτητος και έντιμος και να είσαι όταν δεις μια λογιστική απάτη για παράδειγμα και την καταθέσεις στο προϊστάμενο σου υπάρχει περίπτωση να κινδυνέψεις και εσύ ο ίδιος. Ο εξωτερικός ελεγκτής και με βάση τη νομοθεσία δε μπορεί να είναι πάνω από 5 χρόνια οπότε έχει κάποιες δικλίδες ασφαλείας και δρα πιο ανεξάρτητα και αντικειμενικά. Βέβαια ο εξωτερικός έχει την ευθύνη.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

A1. Να είστε καλά κ. Βαφειάδη και εγώ σας ευχαριστώ

Κατ' αρχήν θέλω να σας ευχαριστήσω για τον χρόνο που μου δίνετε για να συμμετέχετε στην έρευνα μου, ας ξεκινήσουμε;

A2. Φυσικά να ξεκινήσουμε.

Ποιες μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων γνωρίζετε;

A2. Γνωρίζω για τη φορολογική απάτη μη ορθή απόδοση ΦΠΑ, φόρου εισοδήματος, εικονικές πωλήσεις που συμπεριλαμβάνεται στη λογιστική απάτη, τη δημιουργική λογιστική που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για ωραιοποίηση ισολογισμού και τη χειραγώγηση κερδών που χρησιμοποιείται από τις επιχειρήσεις για επιθυμητά αποτελέσματα.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω απάτης, δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησης κερδών;

A2. Πιστεύω ότι κατά κύριο λόγο που τα κίνητρα που έχουν οι επιχειρήσεις για πραγματοποίηση παραποίησης οικονομικών καταστάσεων αφορούν περιπτώσεις που η επιχείρηση θέλει να δανειστεί από κάποια τράπεζα και η τράπεζα της επιβάλει πλαφόν σε κάποιους χρηματοοικονομικούς δείκτες τους οποίους και χειραγωγεί με αποτέλεσμα την εξαπάτηση της τράπεζας. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με κάποιον προμηθευτή προκειμένου να αυξηθεί η φερεγγυότητα της επιχείρησης όσον αφορά την πίστωση που της παρέχει ο προμηθευτής .

Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη;

A2. Τις περισσότερες φορές πρόκειται για ανθρώπους της διοίκησης που έχουν ως σκοπό την ανταμοιβή μέσω αμοιβών μόνους για την επίτευξη κάποιων στόχων επιθυμητών. Βέβαια όταν τα άτομα αυτά δεν είναι στελέχη της διοίκησης και πρόκειται για εργαζόμενους, είναι κατευθυνόμενοι από τη διοίκηση ή υπάλληλοι που πιστεύουν ότι δεν αμοιβονται σωστά και τους εκμεταλλεύεται ο επιχειρηματίας. Φυσικά για ένα τέτοιο ενδεχόμενο δε γίνεται να συμμετέχει μόνο ένας.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη;

A2. Οι άνθρωποι αυτοί σίγουρα δεν είναι ηθικοί, αλλά βρίσκουν και την κατάλληλη ευκαιρία να δράσουν για να πράξουν μια λογιστική απάτη λόγω μη ορθού συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

A2. Ένα συχνό φαινόμενο δημιουργικής λογιστικής είναι η μη ορθή αποτίμηση των αποθεμάτων είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω ανάλογα με τους στόχους που έχει θέση η διοίκηση και τα αποτελέσματα που θέλει να παρουσιάσει σε μετόχους, δανειστές, προμηθευτές και επενδυτικό κοινό. Ένα άλλο συχνό φαινόμενο αφορά τις αποσβέσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων με την αύξηση ή μείωση της ωφέλιμης ζωής των παγίων αλλά και η μη διενέργεια προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων. Άξιο αναφοράς είναι και η πώληση αποθεμάτων πριν την απογραφή αλλά η τιμολόγηση τους να πραγματοποιείται την επόμενη χρήση.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

A2. Η ορθή τήρηση και συμμόρφωση των ΔΠΕ και των κανόνων δεοντολογίας όσον αφορά τη πραγματοποίηση του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;

A2. Συχνότερα στην Ελλάδα παρόλο που τα μεγέθη δεν είναι μεγάλα, δηλαδή δεν έχουμε πολυεθνικές όπως στο εξωτερικό, οι επιχειρήσεις στο βωμό της πληρωμής λιγότερου φόρου τις περισσότερες φορές προσπαθούν να μην εμφανίζουν σε μια χρήση πολλά κέρδη αλλά να τα επιμερίζουν στις επόμενες με αποτέλεσμα και τη πληρωμή λιγότερου φόρου εισοδήματος αλλά και την σταθερότητα στα κέρδη τους.

Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;

A2. Σας απάντησα και προηγουμένως έμμεσα. Αν πραγματοποιούνται σύμφωνα με τα ΔΠΕ και τους κανόνες δεοντολογίας των Ορκωτών Λογιστών είναι τόσο αποδοτικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν πρόληψη φαινομένων λογιστικής απάτης.

Μάλιστα, απολύτως κατανοητό.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

A2. Παρακαλώ κ. Βαφειάδη και ελπίζω να σας βοηθήσα.

Καλησπέρα, θέλω να σας ευχαριστήσω για τον χρόνο που μου δίνετε για να συμμετέχετε στην έρευνα μου, είμαστε έτοιμοι;

A3. Ναι φυσικά.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Ποιες μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων γνωρίζετε;

A3. Η παραποίηση οικονομικών καταστάσεων συμβαίνει με τη χρησιμοποίηση λογιστικών κόλπων για την αποφυγή πληρωμής φόρων τις περισσότερες φορές. Γνωρίζω τη λογιστική απάτη αλλά και τη δημιουργική λογιστική.

Η χειραγώγηση των κερδών; Την γνωρίζετε σαν έννοια;

Φυσικά αλλά θεωρώ αποτελεί κομμάτι της δημιουργικής λογιστικής.

Μάλιστα.

Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω απάτης, δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησης κερδών;

A3. Ωραιοποίηση ισολογισμού για προμηθευτές, τράπεζες, επίτευξη στόχων για κατάκτηση μπόνους αμοιβών, παραπλάνηση επενδυτικού κοινού αλλά και την κοινωνία γενικότερα.

Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη ;

A3. Από τον τελευταίο αποθηκάριο σε έναν οργανισμό ακόμα, τον οικονομικό διευθυντή και τη διοίκηση. Βέβαια πολλές φορές στην απάτη μπορούν να συμμετέχουν και εξωτερικοί συνεργάτες όπως λογιστές εξωτερικοί, ελεγκτικοί και χρηματοπιστωτικοί οίκοι.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη ;

A3. Αν πρόκειται για το εσωτερικό περιβάλλον της οντότητας έχουμε να κάνουμε με δυναμικούς, ιδιαίτερα καταρτισμένους μορφωτικά ανθρώπους και πολύ εγωπαθής. Όσον αφορά το εξωτερικό περιβάλλον, σίγουρα έρχεται σε συνεργασία με το εσωτερικό που μάλλον είναι η διοίκηση της εταιρείας ή ο οικονομικός διευθυντής οπότε δεν πιστεύω ότι χρειάζονται περαιτέρω χαρακτηριστικά πέραν του φιλοχρηματισμού.

Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

A3. Πωλήσεις με έκδοση δελτίων αποστολής χωρίς τιμολόγιο, Επιθετικές πωλήσεις με παροχές εκπτώσεων μη συνηθισμένες προς το τέλος της χρήσης, πιστωτικά

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

τιμολόγια προηγούμενης χρήσης εκδίδονται την επόμενη, υπερτιμολόγηση αποθεμάτων, υποτιμολόγηση εξόδων, υπολογισμός αποσβέσεων με χαμηλότερο συντελεστή από ό τι μας ορίζει ο νόμος και μη χρήση προβλέψεων για επισφαλής απαιτήσεις.

Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

A3. Υποχρεωτική χρήση Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σε όλες τις επιχειρήσεις που υπερβαίνουν το εκατομμύριο ευρώ σε ενεργητικό και υπογραφή ορκωτού λογιστή στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους. Επίσης να τεθεί θέμα ελάχιστης αμοιβής σε λογιστές και ελεγκτές για την υπογραφή των ισολογισμών εταιρειών ώστε να μην υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός.

Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;

A3. Οι επιχειρήσεις επιλέγουν να θάβουν κέρδη τις χρονιές που ξεφεύγουν από τα αναμενόμενα κέρδη καταγράφοντας υψηλότερα έξοδα με αποτέλεσμα να τα εμφανίσουν μέσω αντίστροφων λογιστικών εγγραφών σε επόμενες χρήσεις που τα κέρδη προβλέπονται χαμηλότερα από τα αναμενόμενα.

Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;

A3. Ο εσωτερικός έλεγχος με βάση την εμπειρία μου είναι κατευθυνόμενος από τη διοίκηση της επιχείρησης και πολλές φορές ασκείται και από στελέχη της ίδιας οπότε η δουλειά του είναι υποκειμενική. Ο εξωτερικός ελεγκτής με βάση τη νομοθεσία στην Ελλάδα πρέπει να αλλάζει κάθε 5 χρόνια οπότε σίγουρα δεν αναπτύσσονται οι ίδιες σχέσεις οικειότητας όπως με τον εσωτερικό. Να συμπληρώσω ότι εξωτερικός ελεγκτής έχει και ποινικές και αστικές ευθύνες σε αντίθεση με τον εσωτερικό.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

A3. Παρακαλώ, καλή συνέχεια και σε σας.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Κατ' αρχήν θέλω να σας ευχαριστήσω για τον χρόνο που μου δίνετε για να συμμετέχετε στην έρευνα μου, ας ξεκινήσουμε;

A4. «Βεβαίως»

Ποιες μορφές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων γνωρίζετε;

A4. Γνωρίζω ότι οι επιχειρήσεις αναπτύσσουν τρόπους για την ωραιοποίηση των αποτελεσμάτων τους αλλά δεν καταλαβαίνω απόλυτα την ερώτηση να σας πω την αλήθεια.

Κίνητρα για διάπραξη παραποίησης οικονομικών καταστάσεων μέσω απάτης, δημιουργικής λογιστικής, χειραγώγησης κερδών;

A4. Τώρα μάλιστα. Λοιπόν τα κίνητρα για τη διάπραξη τέτοιων φαινομένων φυσικά αποσκοπούν στο κέρδος του επιχειρηματία ή στη μειωμένη εμφάνιση εσόδων για την αποφυγή πληρωμής Φόρου.

Τι θέση κατέχουν στην επιχείρηση τα άτομα που διαπράττουν απάτη;

Τις περισσότερες φορές πρόκειται για άτομα χαμηλής βαθμίδας εργασιακά που πραγματοποιούν αυτή την πράξη π.χ. υπεξαίρεση αποθεμάτων χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της διοίκησης ή του υπεύθυνου αποθήκης. Από την εμπειρία μου αυτές οι καταστάσεις γίνονται εν γνώσει της διοίκησης αλλά επειδή τα μεγέθη δεν είναι άξια αναφοράς κάνει τα στραβά μάτια. Σε περιπτώσεις που η διοίκηση πραγματοποιεί όμως λογιστική απάτη, χρησιμοποιεί και εκμεταλλεύεται τους υπαλλήλους τους για εκπλήρωση των προσδοκιών της.

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων που ενεργούν λογιστική απάτη;

A4. Ξεκάθαρα πρόκειται για ανήθικους ανθρώπους και βρίσκουν ευκαιρία να κάνουν ανήθικες πράξεις όταν το εσωτερικό κλίμα στην επιχείρηση δεν είναι καλό αλλά και ο εσωτερικός έλεγχος δεν λειτουργεί σωστά. Εκτός από θράσος πάντως για να κάνεις τέτοια πράξη θέλει σίγουρα και υψηλό επίπεδο μόρφωσης ώστε να μη γίνεις εύκολα αντιληπτός.

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

Σε ποιες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιούν δημιουργική λογιστική και με ποιες μεθόδους;

A4. Νομίζω η κεφαλαιοποίηση εξόδων βασιλεύει στην Ελλάδα, Δαπάνες που περνιούνται στα Πάγια δηλαδή. Ένα άλλο φαινόμενο που παρατηρείται στις «Σούπερ Μάρκετ» είναι η μεταφορά πιστωτικών τιμολογίων την επόμενη χρονιά όταν θέλουν σε κάποια κακή τους χρονιά να την εξομαλύνουν με επιπλέον έσοδα δηλαδή.

Θεωρείτε ότι υπάρχουν τρόποι να αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα παραποίησης οικονομικών καταστάσεων;

A4. Νομίζω το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο είναι πολύ ικανοποιητικό. Η διασταύρωση τιμολογίων πελατών-προμηθευτών βοήθησε αρκετά στο συγκεκριμένο φαινόμενο σίγουρα. Ήδη χρησιμοποιείται η ηλεκτρονική τιμολόγηση που κατευθείαν αποστέλλεται το τιμολόγιο στην ΑΑΔΕ. Είναι ένα βήμα πιστεύω αυτό για την πάταξη της απάτης. Το θέμα είναι πως δεν υπάρχει διάθεση να τηρηθεί είτε από τους λογιστές-ελεγκτές είτε από τους επιχειρηματίες το λογιστικό και φορολογικό πλαίσιο της χώρας.

Ποιες μορφές χειραγώγησης των κερδών χρησιμοποιούνται συχνότερα στην χώρα μας;

A4. Η ομαλότητα στη μεταβολή των κερδών των επιχειρήσεων πιστεύω είναι και η πιο διαδεδομένη στη χώρα μας. Νομίζω όμως πως τα μεγέθη των επιχειρήσεων στην Ελλάδα δεν είναι τέτοια που να μας επιτρέπουν την παρατήρηση τέτοιων συχνών φαινομένων. Η υπερτιμολόγηση πωλήσεων επηρεάζει την εικόνα των κερδών προς τα επάνω και η υποτιμολόγηση δαπανών αποσκοπεί στον ίδιο σκοπό.

Πόσο αποδοτικά είναι στη πράξη τα συστήματα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου;

A4. Ο εσωτερικός έλεγχος είναι πολύ αποδοτικός κατά τη γνώμη μου αν εφαρμόζεται όπως πρέπει πάντα και όχι σε κοινή γραμμή με τη διοίκηση. Στην Ελλάδα τμήμα εσωτερικού ελέγχου διαθέτουν μόνοι οι εισηγμένες και κάποιες Ανώνυμες. Τον εσωτερικό έλεγχο στις υπόλοιπες τον ασκεί ο οικονομικός διευθυντής με ότι

Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων: Κίνητρα και τρόποι αντιμετώπισης
Βαφειάδης Ιωάννης

συνεπάγεται αυτό. Όσον αφορά τον εξωτερικό έλεγχο αυτός διεξάγεται επικουρικά στο 10% ή 20% και βασίζεται κυρίως στη δουλειά του εσωτερικού ελέγχου.

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας.

A4. Και εγώ ευχαριστώ.